

سخن مترجم

(با تأسی از قلم و اندیشه استن دلیو. لیتل جان)*

ماهیت و ارزیابی نظریه

«محمد» و «رضا» از کلاس درس تاریخ اندیشه و نظریه‌های ارتباطات^۱ خارج شدند و درحالی‌که با وضع ناراحت‌کننده‌ای سرشان را تکان می‌دادند، از ساختمان دانشکده علوم ارتباطات بیرون آمدند و در حیاط و محوطه، کنار حوض آب آبی‌رنگ پر از مرغابی روی نیمکت نشستند تا با هم گپ و گفتی داشته باشند. محمد پرسید: «چطور یک استاد می‌تواند تا بدین حد ضعیف باشد؟ او خیلی بی‌نظم^۲ و خسته‌کننده^۳ رفتار می‌کند، و به هیچ وجه امکان ندارد که متوجه شوی، قصد دارد چه بگوید!» رضا که به فکر فرو رفته می‌گوید: «خیلی سخته که بشه قضاوت^۴ کرد! من ناراحتم؛ چون به واقع دوست دارم از این درس لذت ببرم، اما فکر می‌کنم استاد نمی‌تواند با موضوع دو بُعدی این درس ارتباط

قضاوت دانشجو

محمد و رضا و داوری بی‌پیرایه آن‌ها از کلاس درس تاریخ اندیشه و نظریه‌های ارتباطات.

* اصل این نوشتار ترجمه و تألیف که بخش اعظم این سخن را تشکیل می‌دهد از پژوهنده و ارتباط‌شناس برجسته حوزه نظریه ارتباطات و روزنامه‌نگاری، استاد ممتاز دانشگاه نیومکزیکو «استن دلیو. لیتل جان» و اندیشه و قلم او مایه گرفته است. مترجم ضمن حفظ امانت‌داری در برگردان فارسی کامل این جستار، برخی از مثال‌ها و نمونه‌ها را در متن و پانویس به منظور فهم دقیق و شفاف‌تر مباحث با فرهنگ بومی درآمیخته و امیدوار است که در حق ادای مطلب و محتوا و حکمت انتزاعی نظریه ارتباطات کوتاهی نکرده باشد. خوانندگان محترم برای دسترسی به نسخه اصلی جستار ر.ک. به:

Littlejohn, Stephen W. (2007). *The Nature and Evaluation of Theory*. In Bryan B. Whaley & Wendy Samter (Eds.), *Explaining Communication: Contemporary Theories and Exemplars* (pp.1-14), Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

1. *A History of Thought and Communication Theories*
2. Disorganized
3. Dull
4. Judgment

جدید است. فکر می‌کنم نکته همین جاست: «وقتی استاد، درسی را بیش از ده‌ها بار تدریس نکرده باشد، قادر نخواهد بود راحت و جذاب اطلاعات و سوادش را در اختیار دانشجویان قرار دهد».

رضا: «اگر این‌گونه فرض کنیم، پس چرا استادهای مسن خیلی خوب تدریس می‌کنند؟ فکر می‌کنم تجربه‌گرایی^۱ به استادان کمک می‌کند، زویا و شیوه‌های جدیدی برای درک و فهم دانسته‌هایشان بیابند».

«محمد» و «رضا» در گفت‌وگویشان^۲ پیوسته از یک الگو^۳ استفاده می‌کردند. آن‌ها تلاش می‌کنند یک تجربه ارتباطی^۴ را به توضیح و تبیین^۵ وارد کنند. در این مورد، آن‌ها قصد داشتند بفهمند چرا استاد از روش‌های خاصی برای برقراری ارتباط استفاده می‌کند. در واقع، این دانشجویان همان کاری را انجام دادند که همه ما انجام می‌دهیم.* آن‌ها به نوبت دلایلی را توضیح می‌دادند که برای رسیدن به جواب کارساز باشند.

می‌توانیم تجربه‌های ارتباطی مان را تبیین کنیم، چه همه ما نظرها و دیدگاه‌های زیادی در مورد عملکرد چیزهای مختلف در ذهن^۶ داریم. اما، به‌طور معمول این نظرها و دیدگاه‌ها تصریح نمی‌شوند، یا به‌صورت ضمنی هم که شده بیان و تفسیر نمی‌شوند و در بیشتر زمان‌ها به حاشیه رانده می‌شوند (نک به اختیار، ۱۳۴۸).

حتی گاه این نظرها در نیمه هشیار^۷ ما حضور دارند و پس از یک اتفاق ساده و یا پیچیده هم رخ نمی‌نمایند. اغلب فکر

تبیین تجربه

می‌توانیم تجربه‌های ارتباطی مان را تبیین کنیم، چه همه ما نظرها و دیدگاه‌های زیادی در مورد عملکرد چیزهای مختلف در ذهن داریم.

1. Empiricism

2. Dialogue

3. Pattern

4. Communication Experience

5. Explication & Explanation

* اشاره به کلیه اعمال و رفتارهایی است که همه ما در طول شبانه‌روز به انجام و پایان آن‌ها مبادرت می‌ورزیم. در این تعامل شبانه‌روزی و طبیعی، ما هم با «دیگران» وارد «رابطه» می‌شویم و هم با دیگران وارد «ارتباط».

«رابطه» (Relationship) مستلزم شرایط عمیق درک و فهم دیگری است، و امری دایمی، جاودان و غیرقابل بازگشت است. «رابطه»، فرایند بنیادی ارتباط انسانی، راه و رسم، آداب شناخت ارتباط با دیگران و تفسیر سخنان و اعمال آن‌ها در سطوح گوناگون فردی و جمعی است. برای مثال، رابطه ما با پدر و مادر، همسر و یا فرزندانمان. «ارتباط» (Communication) در عین مفهوم و معنای فنی‌اش در فراگرد درک رسانه‌ها، معنایی انسانی هم دارد که تا حدی با «رابطه» متفاوت است. برای نمونه، تبادل اطلاعات میان استاد و دانشجو که در رابطه‌ای معین شکل می‌گیرد. مانند کلاس درس، یا نحوه انتقال معنا میان دو «دوست» یا «همکلاس». - م.

6. Mind

7. Subconscious

می‌کنیم مردم در مورد مسائل و موضوع‌هایی که برایشان جذاب است، کمتر صحبت کرده یا در گفت‌و شنودی که شرکت می‌جویند. بر این باوریم که صفات شخصی^۱ نظیر کمرویی^۲ یا سلطه‌گری^۳ بر سبک تعاملی افراد تأثیر می‌گذارد. می‌توانیم بگوییم مردم در مورد چیزها و اموری که کمتر می‌دانند کنجکاو‌ترند و این تجربه به آشنایی افراد با موضوعات و کاهش تمایل به شرکت در مباحث و مذاکره‌هایشان ختم می‌شود؛ و شاید برعکس، این تجربه موجب می‌شود «فرد» به اکمال راضی شده و مشتاقانه در بحث شرکت کند.*

به‌علاوه، همه ما نظره‌های ضمنی قطعی و یا مبتنی بر امر مسلم در مورد زبان داریم. برای مثال، ممکن است به این قطعیت برسیم که افراد از شکل‌های معینی از «سخنوری» بهره می‌برند تا نشان دهند که متعلق به یک جامعه خاص هستند یا این نکته که ما از زبان استفاده می‌کنیم تا با شیوه‌ها و سبک‌های بیانی مشخص بتوانیم تصویری از خود در موقعیت‌های اجتماعی^۴ به نمایش گذاریم.* هر کدام از این تبیین‌ها در مکالمه‌های آغازین محمد و رضا آشکار بودند.

سخنوری

موجودات انسانی^۵ نیاز فراوانی به تفسیر،^۶ درک^۷ و تبیین تجربه‌هایشان در جهان دارند. می‌خواهیم از چیزهای گوناگون، معانی مختلفی بسازیم و استخراج کنیم؛ و زمانی که به عرصه عمومی و رابطه‌ای زندگی اجتماعی انسان می‌پردازیم، بسیار مهم است که بتوانیم برای الگوهای تعاملی که تجربه کرده‌ایم «معنا» بسازیم.

شکل‌های معینی از زبان و سبک‌های بیانی برای نشان دادن تصویر خودمان در موقعیت‌های اجتماعی.

1. Personal Traits

2. Shyness

3. Ascendance

* البته این تا حد زیادی به قلمروها و محدوده‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، هنری و سایر «روابط میان‌فردی» افراد با یکدیگر مرتبط می‌شود و بیشتر اوقات هم غیرقابل پیش‌بینی است و اغلب می‌تواند برای «همه» زمینه‌های بلاغی متفاوتی ایجاد کند. - م.

4. Social Situations

* برای نظروریزی در این باب نگاهی وجود دارد که تصریح می‌کند تنها به اعتبار وجود «زبان» است که مفاهیم کلیدی نظیر بلاغت، ساختار کلام، نیت، معنا، بیانِ فاخر، و ... موجودیت می‌یابند. در سنت فلسفه تحلیلی این برداشت مبتنی بر پیش‌شرط‌های ساختاری و منطقی است، حال آنکه در بین فرهنگ همگانی عامه مردم، «زبان» نقطه محوری برای انتقال اندیشه و خلق «ارتباط» تلقی می‌شود و محدوده نیمه‌هشیار و ناهشیار ذهن در بالندگی آن نقش اساسی دارد. - م.

5. Human Beings

6. Interpretation

7. Understanding

نظریه چیست؟

نظریه،^۱ مجموعه‌ای از گزاره‌های مرتبط با هم است که برای طبقه‌بندی و تبیین جنبه‌های متفاوت جهانی که در آن زندگی می‌کنیم از آن استفاده می‌نماییم (لیتل‌جان، ۱۹۹۹: ۲۱). «نظریه» به‌طور معمول به عنوان یک اصطلاح دانشگاهی یا علمی شناخته می‌شود، چون آن را مفهومی هم‌تراز با علم^۲ می‌دانیم، حال آنکه بیشتر افراد همواره و گاه به‌طور تجربی از آن در زندگی روزمره‌شان استفاده می‌کنند. ما الگوهای تجربه^۳ را در کنار هم قرار می‌دهیم تا به زندگی مان نیز «معنا» ببخشیم، رخدادهای آینده را پیش‌بینی کنیم، و بتوانیم در موقعیت‌های مختلفی که قرار می‌گیریم پاسخ مناسب را یافته، واکنش‌های درستی نشان دهیم. از اصطلاحات، واژه‌ها، نمادها^۴ و اعداد استفاده می‌کنیم تا آنچه را تجربه کرده بهتر بشناسیم و چیزهای مختلف را به هم ربط دهیم (برای مقایسه‌ای تحلیلی ر.ک شیروانلو، ۱۳۵۰). زمانی که از روش خاصی برای «سخن گفتن» در مورد تجربه‌هایمان بهره می‌بریم و یا امور گوناگون را در «نظام معین» یا بافت اجتماعی مشخص مورد بررسی قرار می‌دهیم، در واقع در حال استفاده از «نظریه» هستیم.

نظریه

مجموعه‌ای از گزاره‌های مرتبط با هم است که برای طبقه‌بندی و تبیین جنبه‌های متفاوت جهانی که در آن زندگی می‌کنیم از آن استفاده می‌نماییم.

به این نکته توجه داشته باشید که نظریه‌ایمان را واقعی می‌دانیم یا حداقل به شیوه‌ای رفتار می‌کنیم که درست به نظر بیایند.^۵ هر چند، ممکن است افراد فقط در یک لحظه^۶ حدس‌ها، گمان‌ها و نظریه‌هایشان را عوض کنند؛ به‌خصوص وقتی که نیازمند تجربه یا تبیین‌های جدیدتر هستند. برای افراد عادی این مهم است که نظریه‌هایشان مفید و کاربردی باشند تا آن‌ها بتوانند در حد امکان به پاسخ‌های صحیح و

1. Theory

2. Science

3. Patterns of Experience

4. Symbols

۵. کاربرد واژه «نظریه‌ایمان» در چارچوب نوشتار حاضر تنها اشاره به عینیت کلامی اندیشه‌های روزمره دارد؛ نه استفاده نظام‌مند و روش‌شناسانه دانشگاهی، عالمانه و فاضلانه «نظریه» که در بین اصحاب علم و خرد معنا می‌یابد. - م.

6. Moment

مناسب دست یازند. هنگامی که از فهم و درک خود برای مشاهده دقیق، روشن و بی‌پیرایه چیزهای مختلف استفاده می‌کنیم، در اصل گمانه‌زنی‌ها^۱ یا نظرهایمان را درست فرض کرده‌ایم؛ و وقتی این عقاید و پنداشت‌ها غلط از آب درمی‌آیند که اغلب هم چنین است، به دنبال راه بهتری برای درک محیط و مسائل پیرامونمان می‌گردیم.

به‌طورکلی، نظرهای ما دو ویژگی را در اختیارمان قرار می‌دهند تا مبتنی بر آن‌ها تجربه‌ها خود را تفسیر کنیم: نخست مفاهیم^۲ که در واقع مقوله‌ها و رده‌هایی است که زیر مجموعه‌های یک واژه یا اصطلاح قرار می‌گیرند. به مفاهیمی که در مکالمه «محمد و رضا» وجود داشت نگاه کنید: خسته کننده بودن، خجالتی و با حیا، علاقه داشتن، ترس، زبان ثقیل، بی‌نظم، لحن خاص، واژه‌های دشوار، اجبار و تحمیل، عاشق تدریس، غلط فهمیدن، اهمیت ذاتی، تبیین روشن، جالب بودن، تجربه، سن، تجربه‌گرایی، اطلاعات و سواد، پختگی، جذاب و گیرا بودن و غیره. هر کدام از این مفاهیم مجموعه ادراک‌هایی است که «محمد و رضا» که در کنار هم در یک گروه کلاسی قرار گرفته‌اند و از سایرین و ادراک‌هایشان متمایزند به تجربه و گفت‌و شنود می‌گذارند. از این نظر، تجربه‌های خسته کننده^۳ با تجربه‌های جالب و گیرا^۴ متفاوت هستند. بنابراین، خسته بودن یا بی‌حوصلگی و جذابیت داشتن یا جالب و گیرا بودن را می‌توان به تنهایی «مفهوم» دانست. مفهوم تبیین روشن^۵ با مفهوم تبیین ناروشن^۶ یا گنگ و مبهم تفاوت دارد، ولی هر دو مفهوم به حساب می‌آیند. بدین سان، محمد و رضا می‌توانند با هم ارتباط برقرار کنند چون این مفاهیم کمابیش برای هر دوی آن‌ها معنای یکسانی دارد.

از طرفی، کار محمد و رضا تنها فهرست کردن مفاهیم نیست. آن‌ها با برقراری پیوند^۷ میان مفاهیم، یا رابطه‌گری به واسطه مفاهیم با یکدیگر، دومین ویژگی نظرهای ما را آشکار می‌سازند. از این رو، محمد و رضا به چنین منظوری می‌رسند که برای مثال: «سخنور خجالتی و کمرو موجب احساس کسلی و رخوت به شنوندگان^۸ می‌شود یا ظرفیت زبانی مملو از لحن خاص یا زبان ثقیل رابطه معناداری با درک مطلب دارد». البته،

مفاهیم مشترک

محمد و رضا می‌توانند با هم ارتباط برقرار کنند چون این مفاهیم است که کمابیش برای هر دوی آن‌ها معنای یکسان دارد.

1. <i>Speculations</i>	2. <i>Concepts</i>	3. Boring Experiences
4. Interesting	5. <i>Clear Explanation</i>	6. <i>Unclear</i>
7. Connecting	8. Listeners	

این نظرها هرگز پشت سر^۱ مطرح نمی‌شوند، ولی این هم به آن معنا نیست که در صورت لزوم محمد و رضا یا هر کس و گروه دیگری نتوانند آن‌ها را تعریف، تفسیر یا تبیین کنند. اگر از آن‌ها بپرسند چرا به این نتیجه رسیده‌اید، به احتمال آن‌ها زنجیره کاملی از پیوندهای مختلفی چون خجالتی و با حیا بودن، زبان ثقیل یا وضوح و روشن‌بخش بودن مطالب را که به نتیجه‌گیری نهایی ختم شده است بازگو خواهند کرد. در واقع، این نظام مفاهیم به هم پیوسته و پیونددهنده که به فراسوی نتیجه‌گیری آن‌ها قوام و استحکام می‌دهد، سازنده نظریه یا عقیده کاربردی آن‌هاست.

در این جستار قصد داریم به ماهیت نظریه^۲ با تأکید خاصش بر حوزه دانش‌پژوهی^۳ بپردازیم. در ابتدا، به این نکته خواهیم پرداخت که نظریه علمی^۴ چه تفاوتی با نظریه عادی^۵ و ضمنی^۶ دارد. سپس، به روند ساخت و ایجاد نظریه می‌پردازیم.^{*} در ادامه، در باب نقش پژوهش و انتشار^{**} در تولید نظریه،^۷ شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود میان انواع نظریه و ساختار آن‌ها بحث خواهیم کرد، و پس از آن به بخش‌های متفاوت نظریه توجه می‌کنیم. در پایان این سخن، خواهیم آموخت چگونه می‌توان نظریه‌های ارتباطی^۸ را ارزیابی کرد.

1. Behind	2. Nature of Theory	3. Scholarship
4. Scientific Theory	5. Ordinary Theory	6. Implicit Theory

* از واژه «نظریه» در محدوده‌های گوناگون علم و تفکر برداشت‌های مختلفی می‌شود. چنان‌که می‌دانیم در اصل، هدف پژوهش اجتماعی توصیف، تبیین، فهم، پیش‌بینی، سنجش تأثیر، تغییر، ارزشیابی و اکتشاف مطلوب و بهینه پدیده‌های اجتماعی است؛ و در این رابطه «نظریه» ابزاری بسیار نیرومند به‌شمار می‌آید. در واقع، نظریه‌ها فراهم‌آورنده تبیین‌ها، تفسیرها و پیش‌بینی‌ها هستند و همواره می‌کوشند به پرسش‌های «چرا» و «چگونه» پاسخ دهند. برای آگاهی بیشتر از این بحث، ر.ک. راجرز، ۱۳۸۷: ۲۹-۳۴؛ و همچنین تارنماهای ذیل:

www.definitions.net/definition/Theory	www.nebscience.org/Theory.html
fa.wikipedia.org/wiki/Theory	en.wikipedia.org/wiki/Theory
en.wikipedia.org/wiki/scientific-Theory	

** «تولید نظریه»؛ به یک معنا، مفهوم نظریه در بسط علم و تکوین دیدگاه‌های تجربی است تا به این وسیله رابطه میان واقعیت‌ها و حقیقت‌های تجربه شده یک نظریه‌پرداز و محیط کاریست مد نظرش گسترش یافته و مملو از پذیرش‌های گوناگون قرارگیرد. گاهی اوقات «تولید نظریه» رویکرد متوازن یک نظریه‌پرداز است که با همکاری دو یا چند شخص همفکر یا متخصصان هم‌هدف و مبتنی بر انجام یک پژوهش واحد پدیدار می‌شود؛ و برخی زمان‌ها «تولید نظریه» برآیند چند پژوهش صورت گرفته است که متقاضیان آن فقط مخاطبان علم نیستند، بلکه همگان یا «مردم عادی» را شامل می‌شود. - م.

7. Production of Theory	8. Communication Theories

نظریه علمی

با توجه به این تمایل در ماهیت انسان که او همواره در جست‌وجوی تبیین‌های روشن و مفید است، تعجب‌آور نخواهد بود که دانشمندان و پژوهشگران علم به تدوین و ارائه نظریه‌ها روی آورند. چنان‌که انتظار می‌رود پژوهندگان در مقایسه با مردم عادی در زندگی روزمره با روش‌های نظام‌مندتری به طرح نظریه‌پردازی* توجه کرده‌اند. پژوهندگان روابط مفهومی^۱ مدنظرشان را گزاره‌ها^۲ می‌نامند، که در اصل بیانگر ارتباط یا پیوند یک مفهوم با مفهوم دیگر یا سایر مفاهیم به‌شمار می‌آیند. در ذیل برخی از نمونه‌های این گزاره‌ها را که از نظریه‌های ارتباطی متفاوت برآمده‌اند برای درک صحیح‌تر این بحث از نظر می‌گذرانیم:

گزاره‌ها

روابط مفهومی مدنظر پژوهندگان که در اصل بیانگر یک ارتباط یا پیوند یک مفهوم با مفهوم دیگر با سایر مفاهیم به‌شمار می‌آیند.

- بی‌واسطه‌گی رابطه مثبتی با تماس چشمی دارد.
- ناهماهنگی شناختی موجب تغییر نگرش یا رفتار می‌شود.
- نقش‌های صریح و روشنی که در خانواده‌های طبقه کارگر بنیان گذاشته شده‌اند

* از دیدگاه فلسفه علم و توجه به رویکردهای بنیادین فلسفه علوم اجتماعی، تفاوت‌های اساسی میان واژه‌های «نظریه‌پردازی» (Theorizing)، «نظریه‌سازی» (Theory-building or Theorization)، «ساخت نظریه» (Theory Construction)، «کشف نظریه» (Theory Discovery) و «نظریه‌آفرینی» (Theory Creation) وجود دارد. نظریه‌پردازی؛ تبیین و پیش‌بینی پدیده‌های اجتماعی مبتنی بر نتایج پژوهش‌های تجربی - عینی است. نظریه‌سازی؛ طراحی و ساخت بنیادین نظریه بر حسب مفاهیم و اندیشه‌های اساسی است. ساخت نظریه؛ متکی بر آزمون نظریه از طریق گردآوری داده‌ها و تحلیل آن‌ها و مفهوم‌سازی رویکردهای عینی - ذهنی است. کشف نظریه؛ به این کارکرد اشاره دارد که نظریه باید قابل تعمیم به فراسوی مرزهای مطالعات خاص باشد که بر پایه آن نظریه ساخته شده و مورد آزمون قرار می‌گیرد. نظریه‌آفرینی؛ به ریشه‌های اصلی تفکر توجه دارد که از یک سو تاریخ اندیشه را در حوزه علمی مربوط قرار می‌دهد، و از دیگر سو، به مکاتب و دیدگاه‌های نظریه و آثار و اسناد بنیادی نظریه‌پردازان بزرگ تمرکز می‌کند. در هر حال، نمونه‌های کلان و خرد زیادی وجود دارند که می‌توان در آن‌ها نشانه‌های برجسته «نظریه‌پردازی» را یافت. برای مثال: نظریه انتقادی و نظریه‌پردازی‌های کسانی چون آدورنو، هورکهایمر، مارکوزه و هابرماس؛ یا نظریه تضاد و نظریه‌پردازی‌های اندیشمندانی نظیر فستینگر، دیویی، جیمز، پارسونز، ویر، دارند ورف، کالینز و رکس. - م.

موجب استفاده از رمزگان محدود و محرمانه‌ای می‌شوند که نظام نقش‌های بسته خانواده را تقویت می‌کنند.

● افراد با نظارت بر ابراز بیان‌های خویش، تأثیری را که بر دیگران می‌گذارند در وضعیت فعلی آن‌ها مهار می‌کنند.

حال بیاید نگاه دقیق‌تری به چگونگی صورت‌بندی این گزاره‌ها داشته باشیم:

گزارهٔ یکم، به بیان این ادعا می‌پردازد که بی‌واسطه‌گی^۱ با تماس چشمی^۲ رابطه دارد (مهرابیان، ۱۹۷۲). در زبان عادی، این بدان معنا است که ما با کسانی که دوستشان داریم تماس چشمی بیشتری برقرار می‌کنیم! این گزاره دو مفهوم را مطرح می‌کند: بی‌واسطه‌گی (علاقه و دلبستگی)^۳ و تماس چشمی. پیوند یا رابطهٔ میان آن دو مفهوم همبستگی^۴ نام دارد که به معنای ارتباط بی‌واسطه و نه رابطهٔ علی و معلولی آن‌هاست. در این

گزارهٔ یکم

قربت یا بی‌واسطه‌گی با تماس چشمی رابطه دارد.

مورد، همبستگی مثبت^۵ به این معنا است که هنگامی که یکی از دو متغیر افزایش یابد، دیگری نیز افزایش می‌یابد و برعکس، زمانی که یکی از دو متغیر کاهش پیدا می‌کند، دیگری هم دچار کاهش می‌شود. اما، همبستگی منفی^۶ به این معنی است که با کاهش یک متغیر، دیگری نیز افزایش می‌یابد و برعکس، با افزایش یک متغیر، دیگری هم کاهش می‌یابد. گزارهٔ یکم، به سادگی بیان می‌کند که میان دو مفهوم بی‌واسطه‌گی (علاقه و دلبستگی) و تماس چشمی همبستگی مثبت وجود دارد؛ و نه این استدلال که تماس چشمی زیاد و طولانی باعث بروز «علاقه و دلبستگی» یا «علاقه و دلبستگی» موجب افزایش چشمی می‌شود. خوانندگان گرامی این بحث می‌توانند به‌طور کاربردی در میان اعضای خانواده به‌ویژه بی‌واسطه‌گی مادر و کودک و تأثیرات چشمی مادر بر کودک و حالات علاقه و دلبستگی مابین آن‌ها را به مشاهدهٔ غیرکلامی^۷ گذاشته و از این وضعیت نتایج قابل توجهی را استنتاج کنند (برای مقایسه‌ای تخصصی‌تر نک به ریچموند و مک‌کروسکی، ۱۳۸۷، فصل پنجم یا رفتار چشمی؛^۸ ۲۳۴-۲۱۵).

1. Immediacy

2. Eye Contact

3. Liking

4. Correlation

5. Positive Correlation

6. Negative Correlation

7. Nonverbal Observation

8. Eye Behavior

گزاره دوم

آگاهی از متناقض یا ناهمسان بودن یک عمل یا رفتار موجب تغییر نگرش آن می‌شود.

گزاره دوم، به ناهماهنگی شناختی^۱ می‌پردازد، که به معنای آگاهی از متناقض یا ناهمسان بودن^۲ است. اگر برای حفظ سلامتی‌تان گیاه‌خوار^۳ شده‌اید، اما در مقابل به راحتی کره یا خامه می‌خورید، دچار شرایط ناهماهنگی شناختی گردیده‌اید. چه، شما از سویی به دنبال یک رژیم غذایی سالم هستید؛ ولی از سوی دیگر، از غذاهای پرچرب و مضر استفاده می‌کنید. طبق این گزاره، اگر شما به این ناهمسانی پی‌برید، رفتار یا نگرش خود را تغییر خواهید داد (فستینگر، ۱۹۵۷؛ و به‌طور تفسیری و توأم با مثال‌های روشن نک به فصل ۱۶ همین کتاب با عنوان نظریه ناهماهنگی شناختی).

این یک رابطه علی^۴ است: زیرا ناهماهنگی موجب بروز تغییر می‌شود. در هر حال، به این نکته توجه داشته باشید که هیچ‌گاه یک گزاره علی به تنهایی بررسی نمی‌شود؛ و به گزاره‌های دیگر برای تبیین روابط علی نیازمند است. در این مورد، باید تبیینی مشابه ذیل را ارائه داد: زمانی که متوجه ناهمسانی در افکار خود می‌شوید، به شما فشار آمده، احساس تنیدگی و آزاردهنده‌ای پیدا می‌کنید. برای رهایی از این تنش و بازگشت به حالت تعادل و آرامش فکری بیشتر، رفتار و نگرش خویش را تغییر می‌دهید و به این ترتیب، ناهماهنگی شناختی به تدریج از بین می‌رود.

گزاره سوم

نقش‌های صریح و روشنی در خانواده‌های طبقه کارگر موجب استفاده از رمزگان محدودی می‌شوند که نظام نقش‌های بسته خانواده را تقویت می‌کنند.

گزاره سوم، به نقش‌های صریح و روشنی که در خانواده‌های طبقه کارگر بنیان گذاشته شده‌اند می‌پردازد که باعث استفاده از رمزگان محدود و محرمانه‌ای می‌شوند که نظام نقش‌های بسته یک خانواده را تقویت می‌کنند (برنستاین، ۱۹۷۱). به بیان دیگر: اعضای خانواده‌های طبقه کارگر^۵ رفتارهای اصولی و ازپیش‌تعریف‌شده‌ای دارند و به فودیت‌باوری گرایش ندارند. این خانواده‌ها از زبان ساده‌ای برای برقراری ارتباط استفاده می‌کنند که اعضای آن‌ها نمی‌توانند به دقت منظورشان را شرح دهند. این زبان محدود و مهار شده موجب می‌شود که رفتار اعضای خانواده در چارچوب نقش‌های توصیه شده واقع شود.

1. Cognitive Dissonance

2. Inconsistent

3. Vegetarian

4. Causal Relationship

5. Working Class

می‌توانید به راحتی ارتباط یا پیوند چرخه‌ای^۱ را در این گزاره مشاهده کنید. نقش‌های محدود به زبان محدود ختم می‌شوند، و زبان محدود به نقش‌های محدود می‌رسند. این چنین ارتباطی را حلقه علی^۲ یا علیت متقابل^۳ می‌نامند.

گزاره چهارم، حلقه متفاوت‌تری را به این چرخه اضافه می‌کند: افراد با نظارت بر ابراز بیان‌های خویش، تأثیری را که بر دیگران می‌گذارند در وضعیت فعلی آن‌ها مهار می‌کنند. این امر به یک معنا همان روش مدیریت برداشت^۴ است که اروین گافمن^۵ در اثرش ارائه خود در زندگی روزمره^۶ به طور مبسوطی به آن پرداخت (نک به گافمن، ۱۹۵۹؛ و به زبان فارسی ر.ک: ریتزر، ۱۳۷۷: ۳۰۰-۲۹۱).^{*} در اینجا دو مفهوم برداشت^۷ (تأثیرگذاری) و نحوه ارائه^۸ (نمایش) به وسیله انتخاب شخصی با یکدیگر مرتبط شده‌اند. این نوع ارتباط، پیوند کنش‌نگر^۹ است. در واقع، کنش یکی از این «دو مفهوم» به یک هدف یا نتیجه مشخص ختم می‌شود. به رغم طرح گزاره‌های یکم و دوم که کمابیش به تعیین روابط می‌پردازند، گزاره کنش‌نگر به بیان این ادعا توجه دارد که افراد برای رسیدن به اهداف قطعی^{۱۰} می‌توانند رفتارها و امور مختلفی را انتخاب کنند.

در هر حال، این گزاره‌ها در کنار هم و نه به تنهایی از جمله

گزاره چهارم

افراد با نظارت بر ابراز بیان‌های خویش تأثیر خود بر دیگران را در وضعیت فعلی آن‌ها مهار می‌کنند.

گزاره کنش‌نگر

افراد برای رسیدن به اهداف قطعی می‌توانند رفتارها و امور مختلفی را تجربه و انتخاب کنند.

1. <i>Circular Connection</i>	2. Causal Loop	3. Mutual Causation
4. <i>Impression Management</i>	5. Ervin Goffman	
6. <i>The Presentation of Self in Everyday Life</i>		
* گافمن با ارجاع مستقیم به موضوع «مدیریت برداشت» یا به زعم عده‌ای از ارتباط‌پژوهان حوزه تعامل‌گرایی نمادین «مدیریت تأثیرگذاری» را نوعی هنر نظارت نام می‌نهد. مطابق با دیدگاه او، در این وضعیت نیز شخص در مقابل مجموعه‌ای از تعامل‌های غیرقابل پیش‌بینی نظیر خطاهای عملکردی فاحش، صحنه‌سازی و دخالت‌های غیرمنطقی واقع می‌شود که این «مدیریت» نقش پوشش حفاظتی را برای او ایفا می‌کند. از این رو، اگر کنش افراد را به معنای حرکات نمایشی آن‌ها در نظر بگیریم، قبول هر نقش از جانب فرد می‌تواند کنش‌های متقابل و نظارت‌های گوناگون مدیریت برداشت را به دنبال و پی در پی داشته باشد. - م.		
7. Impression	8. Presentation	9. <i>Action Connection</i>
10. Certain Goals		

عناصر سازنده نظریه محسوب می‌شوند. «نظریه» مجموعه سازمان‌یافته از گزاره‌هایی است که در کنار هم به شیوه‌ای تبیینی یا مبتنی بر فهم و استنباط به درک و برداشت امور کمک می‌کنند. گزاره‌های موجود در یک نظریه به واقع نشان‌دهنده نحوه عملکرد بخشی از یک «کل» است. الگوی احتمال شرح و بسط^۱ که به عنوان یک نظریه از سوی ریچارد پتی و جان کاسیوپو وضع شد، نمونه مناسبی برای بررسی «نظریه» از این حیث است که «چه چیزی یک نظریه را مطابق با میل ما برخوردار از جذابیت می‌کند» (نک پتی و کاسیوپو، ۱۹۸۶؛ و برای آشنایی دقیق‌تر توأم با مثال کاربردی ر.ک: فصل ۱۵ همین کتاب با عنوان الگوی احتمال شرح و بسط)؛ به طور معمول، از این نظریه برای درک چگونگی سازوکارهای اقناع^۲ استفاده می‌شود. در توضیح ذیل به این نکته توجه داشته باشید: این نظریه [که به شکل ساده‌ای ارائه شده است] به خودی خود نیز مجموعه‌ای از گزاره‌های به هم پیوسته است که شکل‌های آن به تصویر چگونگی تأثیر پردازش اطلاعات بر تغییر نگرش^۳ می‌پردازند:

گاهی فرد یک پیام را به صورتی دقیق شرح و بسط داده، یا به شیوه‌ای انتقادی ارزیابی می‌کند که به آن پردازش مرکزی^۴ می‌گویند. در مقابل، گاهی افراد با نگرش غیرانتقادی به پیام توجه می‌کنند که آن را پردازش پیرامونی^۵ می‌نامند. اگر یک شخص راغب باشد و بتواند از مسیر پردازش مرکزی استفاده خواهد کرد. در این صورت، احتمال تغییر نگرش کاهش می‌یابد؛ اما هر زمانی که این فرایند رخ دهد، به یقین پایداری و دوام بیشتری خواهد داشت. اگر شخص راغب نباشد یا نتواند، اطلاعات را به صورت پیرامونی پردازش خواهد کرد. در این وضعیت، احتمال تغییر نگرش افزایش می‌یابد، اما دوام و پایداری کمتری خواهد داشت. در کل، زمانی فرد به این کار علاقه‌مند می‌شود که احساس

الگوی احتمال شرح و بسط

نظریه پتی و کاسیوپو که نمونه مناسبی برای درک چگونگی سازوکارهای اقناع است.

پردازش مرکزی

فرد پیام را به صورتی دقیق شرح و بسط داده و آن را به شیوه‌ای انتقادی ارزیابی می‌کند.

پردازش پیرامونی

افراد به شرح و بسط دقیق پیام نمی‌پردازند و با نگرش غیرانتقادی به آن توجه می‌کنند.

1. Elaboration Likelihood Model or Theory (ELM)

2. Persuasion

3. Attitude Change

4. Central Processing

5. Peripheral Processing

کند با پیام و استدلال‌های متنوع آن ربط شخصی^۱ دارد، یا به تفکر انتقادی^۲ تمایل شخصی پیدا کند. البته، توانایی فرد برای انجام این کار به عواملی چون دانش قبلی و وضوح پیام بستگی دارد. برای مثال، اگر اهمیت زیادی به محیط زیست خود می‌دهید و اطلاعات زیادی در مورد جهان طبیعی به دست می‌آورید، احتمال دارد که این اطلاعات را به صورت مرکزی پردازش کنید؛ یعنی به شرح و بسط یا جزئیات دقیق پیام‌های مرتبط به محیط زیست توجه بیشتری داشته باشید. اگر کسی بتواند شما را قانع سازد که قانون حفاظت از گونه‌های در معرض خطر^۳ به محیط زیست آسیب می‌رساند، هر چند هم که آن فرد مقبول باشد به مخالفت با این نظر او خواهید پرداخت. با این همه، اگر دقیق‌تر به بحث بنگرید و احساس کنید ارزش استدلال را دارد، ممکن است تا حدی تجدیدنظر کرده و این تغییر بادوام‌تری خواهد بود.

«نظریه» چگونه خلق می‌شود؟

بسیاری از افراد اظهار می‌دارند که «نظریه» حدسِ قریب به یقین^۴ در مورد چگونگی عملکرد چیزی است. در واقع، تصور همگان دربارهٔ نظریه‌ها چیزهایی شبیه این است: یک شخص آگاه و باتجربه در مورد یک پدیده نظریه‌ورزی می‌کند، و نمی‌داند که این نظریه درست است یا غلط (حقیقت یا کذب؟)^۵ با انجام یک پژوهش دقیق و سنجیده، این نظریه به آزمون گذاشته می‌شود تا تعیین شود آیا درست است یا غلط؟ اگر غلط بودن آن اثبات شود، رد می‌شود؛ و یک نظریه جدید طرح می‌شود، و اگر درست بودن آن تأیید شود، دیگر نظریه نیست، بلکه تصویری از «واقعیت» است.

در این جستار، نظریه و «ماهیت و ارزیابی آن» را به گونه‌ای دیگر درک خواهید کرد. چنان که می‌دانیم، تعداد زیادی از پژوهندگان معاصر، تمایز میان نظریه و واقعیت^۶ را تشخیص داده و از این براینده به نتایج قابل ملاحظه‌ای دست پیدا کرده‌اند. در واقع، «نظریه» نوعی بسته‌بندی «واقعیت» است تا از این راه بتوان آن را فهمید (نک دیتر، ۱۹۹۲: ۶۶).

نظریه و واقعیت

نظریه نوعی بسته‌بندی واقعیت است تا از این راه بتوان آن را درک کرد. انسان «واقعیت» را به صورتی نمادین به نمایش می‌گذارد.

1. Personal Relevance

2. Critical Thinking

3. Endangered Species Act (ESA)

4. Almost Certainly

5. True or False

6. Theory and Reality

نمی‌توانید بدون استفاده از نظریه، واقعیت را درک کنید.* واقعیت را می‌توان در هر قلمرویی از زندگی روزمره با روش‌های متفاوتی بیان کرد؛ از این رو تنها برخی از نظریه‌ها مفید و کاربردی‌اند. چه، انسان همواره «واقعیت» را به صورتی «نمادین»^۱ به نمایش می‌گذارد و به‌طور معمول، این بازشناسی در حوزه نظریه اتفاق می‌افتد. «نظریه» نظامی فکری است؛ شیوه نگریستن به دنیای پیرامون و نوعی نگرش به امور، حوادث و رویدادهای اطرافمان. ما هرگز نمی‌توانیم «واقعیت» را به‌طور «محض»^۲ ببینیم. در عوض، ناگزیریم از مجموعه‌ای از مفاهیم و نمادها^۳ استفاده کنیم تا بتوانیم آنچه را که می‌بینیم تعریف کنیم؛ در واقع، نظریه‌های ما به یک معنا چشمان ما برای مشاهده و تجربه جهان‌اند. در بخش‌های مختلف کتاب حاضر، و فصل‌های متنوع آن، شما با نظریه‌های ارتباطی برجسته و

نظریه و نظام فکری

نظریه نظام فکری است؛ شیوه نگریستن به دنیای پیرامون و نوعی نگرش به امور، حوادث و رویدادهای اطرافمان.

کلیدی آشنا خواهید شد که از مفاهیم، نمادها، نمونه‌ها و مثال‌های نقلی و تصویری فراوانی بهره برده‌اند، و از این نظر، دید متفاوتی برای درک بهتر «علم ارتباطات» فراهم می‌آورند. به این ترتیب، تلاش‌های خاضعانه و گسترده پروفوسور ام. گریفین در این زمینه به معنای واقعی کلمه ستودنی است.

در هر حال، نظریه‌ها پردازش شده، تولید و بازتولید می‌شوند و می‌توانند قواعد و منابع متنوعی را ایجاد کنند. در این رابطه، پژوهندگان نیز با اهداف خاصی به نظریه‌ورزی،^۴ نظریه‌پردازی و نظریه‌سازی روی

* در چشم‌اندازی گسترده به توافق نظری میان ارتباط پژوهان کلان‌نگر حوزه نظریه‌های ارتباطات این‌گونه استنباط می‌شود که پنج ادراک متفاوت از نظریه وجود داشته باشد: ۱- عده‌ای از ارتباط پژوهان «نظریه‌های ارتباطی» را تعمیم‌ها و طبقه‌بندی‌هایی درباره جهان اجتماعی رسانه‌ها و ارتباطات انسانی می‌دانند؛ ۲- برخی دیگر بر این عقیده‌اند که «نظریه‌های ارتباطی» باید به صورت قضیه‌های تجربی، اندازه‌پذیر یا مشاهده‌پذیر شوند و به صورتی نظام‌مند و هدف‌گرا به آزمون درآیند؛ ۳- بعضی بر این روند باور دارند که «نظریه‌های ارتباطی» باید با شناسایی روابط علی- معلولی و فرایندهایی که آثار مستقیم رسانه‌ها یا روابط انسانی را نشان می‌دهند به تبیین و تفسیر فراخوانده شوند؛ ۴- جمعی دیگر معتقدند که «نظریه‌های ارتباطی» متکی بر قواعد و زمینه‌های الگومحورانه ارتباطات انسانی و اجتماعی از یک‌سو، و تأثیرات کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت رسانه‌ها از دیگر سو است؛ لیکن توجه به هر دو سوی این پیوستار ارتباطی ضروری است؛ و ۵- بخشی مهم از پژوهندگان ارتباطی معاصر هم بر این نکته تأکید دارند که «نظریه‌های ارتباطی» باید به رویکردهای تلفیقی و چندبعدی امروزی در فضاهای ارتباطی و رسانه‌ای جدید و نظام‌های میان‌رشته‌ای و چندرشته‌ای تبدیل و به آزمون‌های پی در پی دعوت شوند. - م.

1. Symbolically
2. Pure
3. Concepts and Symbols
4. Theory-exercising

نظریه‌ورزی

تشخیص نظریه و نحوه به‌کارگیری آن در حل مسائل و مشکلات روزمره و آزمون و نتیجه‌بخشی از آن.

می‌آورند (ر.ک. به پیرس، ۱۹۹۱). افراد با تشخیص مفاهیم درونی نظریه، پیوند و روابط آن‌ها با آینده، نحوه سازمان‌دهی و عنوان «نظریه» را مشخص می‌کنند. سپس آن‌ها از نظریه برای نقل تجربه‌ها و نمونه‌های قابل ملموسشان بهره می‌برند. اما آیا این امر به آن معنا است که می‌توانید به هر نحو که دوست داشتید نظریه‌ورزی کرده، آن را به درستی سایر نظریه‌ها فرض کنید؟ نه این‌طور نیست. نظریه‌ها باید مفید و بجای باشند، و در عین سودمندی^۲ بسیاری از مسائل و مشکلات موجود یا احتمالی را حل و فصل کنند (برای بحث بیشتر نک برینبرگ و مگرات، ۱۹۸۵). منظور از کلمه بجای و مناسب این است که طبقه‌بندی‌ها و روابط درونی یک «نظریه» تا چه اندازه تجربه‌های موجود در رویدادهای روزمره ما را تبیین می‌کنند؟ آیا این طبقه‌بندی‌ها و روابط درونی نظریه در چارچوب تجربه‌های ما معنایی دارند؟ بسیاری از نظریه‌ها به دلیل ضعف در این رابطه، و ناتوانی در حل مسائل مهم و تجربه‌های روزمره ما از معنا تهی و رد شده‌اند. حال آنکه، برخی از نظریه‌ها در این چارچوب موفق بوده، و با تناسب‌هایی که ایجاد می‌کنند به راحتی تجربه‌های موجود و روزمره ما را به تبیین و تفسیر وارد می‌کنند. در مقام مفهوم‌سازی، شاید بتوان برای چنین روندی از اصطلاح «تفصیل نظریه» یا «نظریه گستری»^۳ استفاده کرد تا دقیق‌تر معنای مورد نظر را انتقال داد. این امر به خودی خود نکته مثبتی است، چه می‌توانیم با استفاده از نظریه‌های چندگانه،^۴ توانایی مان برای تأویل، تفسیر و تبیین مفاهیم از دیدگاه‌های مختلف را افزایش دهیم.

نظریه گستری

تفصیل نظریه به نحوی که تجربه‌های موجود و روزمره ما را تبیین و تفسیر کند.

راه بعدی برای آزمون عملی «نظریه» مفید بودن یا سودمندی آن است.^{*} آیا نظریه‌ها به ما

1. Fit

2. Utility

3. Theory-elaborating

4. Multiple Theories

* هر حوزه علمی با توجه به فرایندهای اساسی و موضوع‌های مورد تدقیق و قابل بررسی و ساخت مفاهیم کلیدی تخصصی و کاربردی‌اش قوام و نظام پیدا می‌کند. از این‌رو، اگر نظریه‌ای مفید افتاد و یا سودمند بود، به یقین بیانگر آن است که به سازماندهی روش و ایجاد تعریف‌ها و توصیف‌های موضوع مورد بررسی مان مدد خواهد رساند. «نظریه سودمند» الگویی است که بر اساس آن تمامی جهت‌گیری‌های مربوط به آزمون علم، شناخته شده و در پی آن به شمول و انسجام می‌رسند. - م.

کمک می‌کنند تا کاری انجام دهیم؟ نظریه‌ها به کار بست، ممارست و تمرین اجتماعی^۱ ختم می‌شوند. برای نمونه، معلم‌های حوزه تعلیم و تربیت به تعداد محدودی از نظریه‌های قطعی نیاز دارند یا فقط به برخی از آن‌ها علاقه نشان می‌دهند تا برای قالب‌بندی تجربه‌های آموزشی، پرورشی و تربیتی از آن‌ها بهره ببرند. پژوهندگان هم از نظریه‌های خاصی استفاده می‌کنند، چون این نظریه‌ها به آن‌ها می‌گویند که کجا ایستاده‌اند، چه نقطه‌ای را باید دید و از چه روش‌شناسی‌هایی باید بهره‌مند شد. فیزیک‌دان‌ها، روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، انسان‌شناسان، فرهنگ‌شناسان، زبان‌شناسان، اقتصاددانان، مدیران دولتی، اجرایی، بازرگانی، معماران خصوصی، مهندسان اجتماعی^۲ همه و همه از اصول بنیادی استفاده می‌کنند که ریشه در «نظریه‌ها» دارند تا بتوانند و بدانند چه فعالیت‌ها و سازوکارهایی را باید برای اتقان و ثبات حرفه‌ها و تخصص‌هایشان در اختیار گیرند.

بین مفهوم «نظریه» و «عمل»^۳ هم رابطه‌ای چرخه‌ای برقرار است. نظریه نیروی محرک یا سائق^۴ عمل است، اما عمل برآیند نظریه و به نوعی سائق نظریه به حساب می‌آید. به عبارت دیگر، نظریه‌ها بر آنچه انجام می‌دهیم تأثیر می‌گذارند؛ و به‌طور متقابل، آنچه انجام می‌دهیم بر نظریه‌های مورد نظر ما تأثیرگذارند. ما بر اساس افکار و عقاید نو درباره چگونگی انجام کارها، رفتارهای خویش، و مبتنی بر تجربه‌هایمان، افکار و عقاید خویش در مورد نحوه انجام کارها را تغییر می‌دهیم. اگر این چرخه به ثبات لازم برسد، می‌توان به‌طور نسبی عمل و نظریه حتی نظریه و عمل را توصیف و پیش‌بینی کرد، و اینجاست که می‌گوییم نظریه برای ما «سودمند» است؛ یعنی کارکردی دوگانه پیدا می‌کند: کمک به درک ما از مسائل، و رهنمودی برای عملی ساختن تجربه‌هایمان.

حال چگونه می‌توان «بجا» یا مناسب بودن و «سودمندی» را تأمین کرد؟ در ابتدا باید اذعان کنیم، هیچ نوع معیار مشخصی در دست نیست که بتوان نظریه‌ها را با آن سنجید و یا

نظریه‌های قطعی

نظریه‌هایی که بسیار مفید و سودمندند و برای قالب‌بندی تجربه‌های آموزشی، پرورشی و تربیتی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

نظریه و عمل

نظریه نیروی محرک و سائق عمل است، اما عمل برآیند نظریه و به‌نوعی سائق نظریه به حساب می‌آید.

1. *Social Practice*

2. *Social Engineers*

3. *Theory and Practice*

4. *Drive*

اندازه‌گیری کرد. خلق و گسترش «نظریه» یک فعالیت اجتماعی انسانی است (کرپین دورف، ۱۹۹۳؛ و برای مقایسه تحلیلی ر. ک فصل یکم کتاب حاضر با عنوان راه‌اندازی مطالعه شما در نظریه ارتباطات). بدین ترتیب، این فعالیت انسانی و گاه عالمانه خواه ناخواه درگیر اعمال نظر و جهت‌گیری شخصی^۱ یا سوگیری‌های ذهنی^۲ هم می‌شود.* در واقع، موجود انسانی است که نظریه را خلق کرده، آزمون می‌کند، و به ارزیابی آن می‌پردازد.

نظریه‌سازی^۳ به عنوان یک فعالیت اجتماعی^۴ در اجتماعات دانش‌پژوهی به وجود می‌آید و شیوه‌های دانستن و سایر کاربست‌های مشترک را به تجربه می‌گذارد. در نهایت، این پژوهندگان اند که با اجتماع‌نگری و تصمیم‌های بینش‌مندشان، تشخیص می‌دهند انجام چه کاری ضروری است و کدامین «نظریه‌ها» برای چه روش‌ها یا حوزه‌هایی از علم مناسب‌اند. از طرفی، اجتماعات دانش‌پژوهی تفاوت‌های فکری و روشی دارند و در نتیجه، نظریه‌های گوناگونی را ارزشمند و کارآمد می‌دانند. یعنی یک نظریه گسترده و مقبول برای اجتماعی از دانش‌پژوهان، ممکن است از سوی اجتماع دیگری رد شود.

برای مثال، نظریه‌پردازان مکتب انتقادی^۵ کل نظریه‌هایی را که بر مبنای پژوهش تجربی^۶ یا آزمایشی استوار کردند، رد می‌کنند؛ و به‌طور متقابل، نظریه‌پردازان سنت تجربی^۷ نیز اغلب نظریه‌هایی را که غیرتجربی یا غیرآزمایشی‌اند مردود اعلام می‌کنند. از این رو، خلق نظریه در گستره‌ای وسیع به معنای قانع ساختن بخشی از پژوهندگان در معنای بجا و سودمند بودن آن

نظریه‌سازی

فعالیت اجتماعی - علمی روش‌مند که در اجتماعات دانش‌پژوهی به وجود می‌آید و شیوه‌های دانستن و سایر کاربست‌های مشترک را به تجربه نظری و عملی می‌سپارد.

1. Personal Direction

2. Subjective Bias

* اگر بپذیریم که مشاهده نظام‌مند در «روش‌های کیفی» نوعی رویکرد تحلیلی برای ارائه نظریه است در یک «پژوهش کاربردی» توجه به این مراحل از ضروریات است: ۱- شناخت داده‌ها و سازمان‌دهی آن؛ ۲- طبقه‌بندی داده‌ها و ارائه الگو؛ ۳- آزمون اولیه یا پیش‌آزمون و طرح پرسش‌ها؛ ۴- جست‌وجوی واقعیت‌ها، بررسی الگو، تدوین فرضیه‌ها با توجه به داده‌ها؛ ۵- تبیین و تفسیر داده‌ها؛ ۶- نوشتن نتایج و تهیه گزارش و ۷- تکمیل نهایی الگو و ارائه «نظریه». چنان‌که می‌دانیم مشاهده یکی از مهم‌ترین و شناخته‌شده‌ترین «ابزارهای پژوهش» به‌شمار می‌آید و کلیدی‌ترین تأثیر آن این است که می‌توان به‌طور مستقیم پدیده اجتماعی مورد نظر را بررسی کرد و دریافت که چرا و به چه علت در چنین وضعیتی واقع شده و چگونه می‌توان جایگاه مناسب آن را تعیین کرد. - م.

3. Theory Making

4. Social Activity

5. Critical School

6. Experimental Research

7. Experimental Tradition

نظریه در اجتماع است. در دنیای تفکر و عمل دانشگاهی، این حرکت با پژوهش و انتشار^۱ نتایج به انجام می‌رسد.

پژوهش و انتشار

دغدغه محمد و رضا در مورد استادشان از جایی شروع شد که آن‌ها شاهد تدریس او در کلاس درس تاریخ اندیشه و نظریه‌های ارتباطات^۲ بودند. آن‌ها در نحوه تدریس استاد چیزهای خاصی را دیدند و سپس، به گفت‌وگو در مورد آن پرداختند. پژوهندگان نیز همین کار را انجام می‌دهند: نخست مشاهده^۳ می‌کنند و پس از آن اظهار نظر کرده یا سخن^۴ می‌گویند. اما، مشاهدات آن‌ها ساختاری‌تر و صورت‌بندی‌شده‌تر از محمد و رضاست و هنگام گفت‌وگو از هر دو قالب رسمی و غیررسمی^۵ بهره می‌برند. پژوهندگان همواره در مورد مشاهدات و نظریه‌هایی که ابراز می‌دارند با همکاران و متخصصان امر به بحث می‌نشینند و این مکالمه‌های غیررسمی^۶ بخش مهمی از کار آن‌هاست. لیک، هرگز نمی‌توان فرایند پژوهش را بدون در نظر داشتن^۷ ارائه رسمی مواردی نظیر مقالات تخصصی، تشکیل همایش‌ها، راه‌اندازی مجله‌های علمی پژوهشی و یا چاپ و انتشار کتاب‌های کاربردی تصور کرد.

ارتباطات رسمی

فراگردی که به وسیله آن می‌توان سازوکارهای عالمانه و دانشگاهی را برای ارزیابی‌های بی‌طرفانه، واقع‌بینانه حتی کاربردگرایانه نظریه و پژوهش به کار آورد.

این نوع ارتباطات رسمی^۷ ابزاری است که به وسیله آن می‌توان این آثار و سازوکارهای عالمانه را آزمود. برای ارزیابی‌های بی‌طرفانه، واقع‌بینانه حتی کاربردگرایانه پژوهش‌ها نمی‌توان یک مقیاس مشخص و واحد را تعیین کرد؛ از این رو، همکاران هم رده ناگزیرند با مقیاس‌ها و معیارهای قراردادی که تعریف می‌کنند به ارزیابی و نظارت بپردازند. اگرچه، برخی اوقات پژوهندگان از معیارهای مطلوب و

1. Research and Publication

۲. قابل ذکر است که ما در کشورمان ایران هرگز چنین واحد درسی یا ترکیبی مانند آن را نداریم؛ نکته کلیدی در این مورد به «درک حرفه‌ای آموزش علم ارتباطات» معطوف است؛ چه توجه به سه حوزه مهم و بنیادی تاریخ و فلسفه ارتباطات، نظریه‌های ارتباطات، و روش‌شناسی ارتباطات به صورتی نظام‌مند و یکپارچه شاید محور بسیاری از گام‌های اولیه در این زمینه باشد. م.

3. Observation

4. Talk or Utterance

5. Formal and Informal

6. Informal Conversations

7. Formal Communications

معتبری برای ارزشیابی آثار همکارانشان استفاده می‌کنند، اما این جد و جهدهای روشی برای ارزیابی، نوعی قضاوت علمی^۱ به‌شمار می‌آید، و توافق دربارهٔ اثر یک پژوهشگر و ارزش بخشی از دانش پژوهی او به ندرت پذیرفته می‌شود. تنها در محافل و اجتماعات بزرگی چون دانشگاه است که برای مثال امکان دارد دانشجویان همه با هم از ناتوانی و ارتباط‌گری ضعیف^۲ استاد خویش ناراضی باشند. در هر حال، پژوهندگان همواره در باب نکات مثبت و منفی پژوهش و نظریه یا زمینه انتشار آن به بحث و مخالفت با هم می‌پردازند.

هرچند، اجتماعات دانشگاهی از نظر اندیشه و عملکرد متفاوت‌اند، اما پژوهندگان حرفه‌ای نیز از الگوهای قابل پیش‌بینی تولید کم و بیش «مقبول» بهره می‌برند. این امر، روندهای جالب توجهی را طی می‌کند: برای نمونه، در ابتدا پژوهنده یا گروهی از پژوهندگان به یک موضوع یا عنوان^۳ و زمینه‌های آن کنجکاو می‌شوند. گاهی این موضوع با زندگی و علائق شخصی آن‌ها رابطه‌ای مستقیم دارد و برخی اوقات، بسط و تعمیم مضمون یا مطلبی است که آن‌ها از قبل راجع به آن مطالعه و بررسی کرده‌اند. اغلب گفت‌و شنود با مدرسان، استادان و سایر همکاران موجب رشد و گسترش یک موضوع خاص برای پژوهش می‌شود. از طرفی، نکتهٔ مهم آن است که زمانی که استادان دانشگاه خودشان را برای ارائهٔ درس یا حضور در کلاس، سخنرانی و بحث، و مناظرهٔ علمی آماده می‌کنند با پرسش‌های چالش‌برانگیز متفاوتی مواجه می‌شوند. می‌دانیم که اغلب پژوهندگان و اندیشمندان سایر زمینه‌های علمی مشتاق‌اند که به بررسی و واکاوی موضوعات جالب بپردازند، زیرا پیشرفت حرفه‌ای آن‌ها به این مسئله بستگی دارد. آن‌ها بدون گسترش حس کنجکاوای عالمانه که منجر به پژوهش در باب موضوع انتخابی‌شان می‌شود، نمی‌توانند مدارج تخصصی متفاوت از جمله دکترا را دریافت کنند. اغلب آن‌ها بدون انجام این فعالیت‌ها قادر به کسب ترفیع^۴ نمی‌شوند؛ به همین اندازه،

ارتباط‌گری ضعیف

ناتوانی یک مدرس یا استاد در انتقال صحیح سرفصل‌ها یا مطالب کلاس درس.

کنجکاوای عالمانه

پژوهندگان آگاه و اندیشمندان سایر حوزه‌های علمی به شیوه‌ای نظام‌نگر و روش‌مند به بررسی و واکاوی موضوع‌ها و زمینه‌های متفاوت علمی می‌پردازند.

1. *Scientific Judgment*

2. *Poor Communicator*

3. *Topic*

4. *Promotion*

محرك‌ها و عوامل زیادی وجود دارند که شامل توانایی به دست آوردن کمک هزینه‌های علمی، تحصیلی یا سفر است و در اصل راهنما و مسیری برای حصول جوایز و پاداش‌ها و سایر موارد خواهد بود. برای دانشجویانی مانند محمد و رضا، مشاهده و نظریه‌پردازی به طور مبتدی، غیررسمی و سطحی اتفاق می‌افتد، اما برای پژوهندگان و صاحب‌نظران حوزه‌های مختلف علمی این امر نوعی کار ذهنی و ممارست فکری حتی فرایندی از شیوه زندگی^۱ است.

بنابراین، همواره روند کار با نوعی کنجکاوی دربارهٔ یک «موضوع» آغاز می‌شود. سپس، شخص پژوهنده بررسی‌هایی در مورد موضوع انجام خواهد داد، و این شامل مرور ادبیات و یا تلخیص یادداشت‌های مربوط به آن است تا مشخص شود دیگران دربارهٔ این موضوع تاکنون چه کارهای فکری یا بررسی‌هایی «در عمل» انجام داده‌اند. همچنین این روند شامل نوعی مشاهده نظام‌مند^۲ هم می‌شود. نحوهٔ مشاهده پژوهنده و اینکه چگونه او اطلاعات و داده‌ها را جمع‌آوری می‌کند به آداب و سنت پژوهش و نظریه به کار رفته در کار او بستگی دارد. اصول و روش پژوهش در کشورهای مختلف، تفاوت‌های زیادی با یکدیگر دارند. از این نظر، برخی از شیوه‌های پژوهش ساده سود می‌جویند؛ حال آنکه عده‌ای از پیمایش‌های وسیع، مصاحبه‌های متمرکز، مشاهده‌های رفتار و کردار در موقعیت‌های خاص، و یا آمار و ارقام‌های پیچیده و عالمانه بهره می‌برند.

به دلیل اینکه «دانش‌پژوهی» فقط ابداع یک فعالیت محض نیست، نتایج مطالعات، خوانش‌ها و تفکر در این زمینه باید با سایر متخصصان امر در میان گذاشته شود. در سطح غیررسمی‌تر، پژوهندگان اغلب کارها و فعالیت‌هایشان را با دانشجویانشان تقسیم یا آن‌ها را به مشارکت در زمینه‌ای خاص دعوت می‌کنند. ممکن است آن‌ها، آخرین آثار یا یافته‌های پژوهشی‌شان را به کلاس درس ببرند و در مورد آن‌ها

مشاهدهٔ نظام‌مند

مشاهدهٔ روش‌مند پژوهشگر دربارهٔ یک موضوع مشخص و نحوهٔ واکاوی آن از دیدگاه علمی و ارزیابانه.

دانش‌پژوهی

غور و بررسی آشکار و پنهان دانش و انعکاس نظریه‌ها، روش‌ها و کاربردهای آن در فرایند زمان و مکان.

مقاله‌های علمی

نوشتارها و جستارهای علمی - پژوهشی که حاصل سال‌ها مطالعه و بررسی‌های روش‌مندند و از آن‌ها می‌توان نتایج قابل توجهی اخذ کرد و اغلب در مجله‌های علمی معتبر به چاپ و انتشار می‌رسند.

با دانشجویان خویش به بحث و تبادل نظر پردازند و این به لحاظ معرفت‌شناسی علمی^۱ اقدامی بسیار مفید و سودمند است که می‌تواند به بهبود و اصلاح باورها و عقاید دانشجویان و کارورزان منجر شود. یکی از ابتدایی‌ترین آزمون‌های رسمی^۲ که یک پژوهنده یا کارشناس متخصص می‌تواند از آن بهره‌برداری‌های گسترده‌ای به عمل آورد، چاپ و انتشار مقاله‌های وزین علمی و ارائه آن به انجمن‌های تخصصی در هر نقطه‌ای از جهان است. در واقع، پژوهنده مقاله‌ای را که حاصل چندین ماه بررسی و واکاوی است می‌نویسد و آن را به انجمنی علمی و حرفه‌ای ارائه می‌دهد تا در همایشی منطقه‌ای، ملی یا بین‌المللی به بحث و سخنرانی وارد کند. چنان‌که می‌دانیم بیشتر این مقاله‌ها و سخنرانی‌های ارائه شده قبل از به چاپ رسیدن از سوی اعضای خبره و متخصص انجمن‌های ذی‌نفع و مدعو بازننگری و ویراستاری دوباره می‌شوند. این نگاه بازننگرانه و مملو از ویراستاری به یک معنا، نوعی ارزیابی است نه دفاع کاذب یا سازمانی؛ چه می‌تواند به پژوهنده یا شخص کارشناس کمک کند تا دریابد آیا در مسیر درست گام برمی‌دارد، چه مقدار از آن را طی کرده است و چقدر دیگر به مقصد نهایی^۳ فاصله دارد! در سراسر دنیا و در همین رابطه، بیشتر مراکز علمی و دانشگاه‌ها پژوهشگران و استادانشان را تشویق می‌کنند پژوهش‌هایی انجام دهند و گاهی فرصت‌های مطالعاتی‌شان را در صورتی که آثار یا دیدگاه‌های علمی و معتبر برای هر گوشه‌ای از دنیا ارائه شود، فراهم کنند.

انجمن‌ها، مقاله‌ها و جهت‌گیری‌های چاپ و نشر آثار

چه یک مقاله^۴ قبل از پذیرش از طرف انجمن علمی بازننگری شود و چه نشود، طریقهٔ ارائهٔ مقاله به اعضای انجمن به دو صورت امکان‌پذیر است:

- ۱- به صورت غیررسمی که شامل نظرها و توصیه‌های شفاهی، کتبی، کلامی و یا انتقاداتی است که همکاران یا مشاوران علمی پس از شنیدن یا خواندن ارائه می‌کنند. این نوع واکنش ممکن در اتاق فکر، مکان انجمن، دفتر سردبیر، یا راهرو دانشکده‌ای که محل همایش است و یا در فرودگاه یا یک رستوران روی دهد؛ و ۲- به شکل رسمی که دربرگیرندهٔ تقاضاهای تلفنی، نامه‌های

ارائهٔ مقاله

شیوه‌های چاپ و انتشار مقاله که اغلب به صورت رسمی و غیررسمی قابل پیگیری است.

1. *Scientific Epistemology*

2. *Formal Tests*

3. *Final Destination*

4. *Paper or Article*

انجمن‌های علمی

مکان‌های مستقر در
مجامع و محافل
دانشگاهی با اعضای
علمی صاحب هویت که
کار اصلی آن‌ها آزمون
عقاید و باورهای علمی
در قالب مقاله، سخنرانی،
نشست تخصصی و سایر
فعالیت‌هایی از این دست
است.

الکترونیک و کتبی است و نویسنده و ارزیاب در مورد فحوای مقاله و نشانه‌گذاری‌هایی در متن مقاله به‌طور اصولی و منطقی به تبادل نظر پرداخته یا در حین ارائه آن در یک همایش در مقابل مخاطبان و حضار به انتقادات و پیشنهادهای کاربردی روی آورند. این انجمن‌ها برای همه افراد یا گروه‌های علمی به‌خصوص اندیشمندان و پژوهشگران «نظریه‌نگر» به عنوان نخستین مکان‌های آزمون عقاید و باورهای دانشگاهی و معتبر بسیار مفید و باارزش هستند. به‌طور معمول، اعضای انجمن فرصت می‌کنند تا آخرین پیشرفت‌های مربوط به یافته‌های پژوهشی دیگران را بشنوند، اما ارائه‌دهندگان مقاله‌های دیگر هم قادر خواهند شد آثارشان را براساس واکنش و بازخوردهای شنودگانشان اصلاح کنند. اغلب، گروهی از پژوهشگران، آثارشان را چندین بار در انجمن ارائه می‌کنند و این امر زمانی صورت می‌پذیرد که هنوز مقاله اجازه نشر پیدا نکرده است. در اجتماع دانشگاهی، دو روش بسیار مناسب برای نشر آثار وجود دارد: ۱- انتشار مقاله در یک مجله علمی - پژوهشی و ۲- چاپ کتاب، ترجمه آن یا یک پژوهش تک‌نگاری. به لحاظ ادبی و زمینه‌های کمی علمی، هزاران مجله دانشگاهی در سراسر جهان وجود دارد، و در هر زمینه یک یا چندین فصل‌نامه علمی و پژوهشی کوچک و بزرگ چاپ می‌شود. متخصصان و کارشناسان هر رشته در این مجله‌ها اشتراک دارند و از محتوای آن‌ها به عنوان زمینه‌ای برای پژوهش‌هایشان استفاده می‌کنند و از آخرین و بهترین پیشرفت‌ها در رشته‌ها و مقاله‌های تخصصی مدنظرشان آگاه می‌شوند. به‌طور معمول، مقاله‌ها به یک مجله برای ارزیابی و چاپ سپرده می‌شوند و پس از مرور و بازنگری، اعضای انجمن درباره کیفیت و چگونگی آن‌ها به داوری و قضاوت می‌نشینند. زیرا، فقط مقاله‌های کارآمد در این مجله‌ها چاپ می‌شوند... و بیشتر مقاله‌های ارائه شده هرگز به چاپ نمی‌رسند.* این شکل دقیق و

* در این رابطه، ذکر این نکته ضروری است که در انجمن‌های علمی و پژوهشی بزرگ در بیشتر حوزه‌های انسانی و اجتماعی داشتن ویژگی مهم و کلیدی «اخلاق علمی» در نشر مقاله‌ها حرف اول را می‌زند؛ طوری که هم روی سابقه فرد اثر دارد و هم سایر فعالیت‌های علمی - آموزشی را دربرمی‌گیرد. برای اطلاعات بیشتر در باب این بحث به تارنماهای زیر رجوع کنید:

www.bep.ox.ac.uk www.scienficeethics.org www.lanacs.ac.uk.researchethics
www.files.chem.vt.edu/chem-ed/ethics/en.wikipedia.org/wiki/ethical-research-in-social-science

موشکافانه در بازنگری از اصول اولیه‌ای است که در اجتماع دانشگاهی بسیار جدی در نظر گرفته می‌شود.

بسیاری از طرح‌های پژوهشی و نظریه‌محور راه‌های دیگری برای سطوح انتشار پیدا می‌کنند؛ به عنوان مثال، تکننگاری‌های علمی یا چاپ کتاب. پس از اینکه گروهی از پژوهندگان و متخصصان، پژوهش و نظریه‌ای را با برخی از مفاهیم کلیدی و جزئیات مطرح کردند، آن‌ها همه یافته‌هایشان را به صورت یک کتاب دست‌نویس ارائه می‌کنند. این نوع کتاب‌ها، هرگز شبیه یک درسنامه یا کتاب درسی^۱ نیستند. می‌دانیم که کتاب‌های درسی از ابتدا نوشته می‌شوند تا به دانشجویان در یادگیری محتوای دوره‌های خاصی از دروس یا واحدهای درسی که برمی‌گزینند، کمک کنند. رساله‌های پژوهشی^۲ هم با هدف استفاده در یک زمینه خاص چاپ می‌شوند، و به عنوان شیوه مناسب و قابل دسترسی از نتایج گنجانده شده در برنامه‌های پژوهشی و فرایندهای فکری و روشی به کار می‌آیند. بیشتر دانشجویان دانش‌آموخته و سایر پژوهندگان از این کتاب‌ها استفاده می‌کنند و بسیاری از استادان از این کتاب‌ها و آثار علمی به مثابه مبنایی برای سخنرانی‌ها و درس‌گفتارهایشان در کلاس درس بهره می‌گیرند. در ادامه، دوباره اعضای انجمن نوشته‌هایی را که برای چاپ به عنوان یک کتاب مستقل در نظر گرفته‌اند، بازبینی می‌کنند و تنها برخی از آن‌ها اجازه نشر پیدا می‌کنند. در واقع، یک کتاب علمی و پژوهشی چاپ یا ترجمه شده، در بیشتر رشته‌ها به خصوص حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی، افتخاری بزرگ به شمار می‌آید و در همه مکان‌ها و زمان‌ها مورد احترام و قابل توجه است. در این فرایند ارائه و انتشار، پژوهنده به جالب‌ترین،

طرح‌های پژوهشی

طرح‌های علمی و روش‌مند که مبتنی بر مطالعات زمینه‌ای هستند و نظریه‌محور بودن از جمله خصایص اصلی آن‌ها است.

درسنامه یا کتاب درسی

آن دسته از کتاب‌هایی که بر اساس سرفصل‌های مصوب علمی در یک رشته خاص به چاپ و انتشار می‌رسند.

اجتماع پژوهشگران

توافق جمعی از عالمان و پژوهندگان علمی در نمونه اقدام‌هایی که برای تثبیت یک موضوع پژوهشی یا نظریه به تبیین و تفسیر منجر می‌شود.

مفیدترین و اساسی‌ترین خواسته‌هایش که در حال جوش و خروش است، می‌پردازد و به خودی خود و اقدام‌هایی که به انجام می‌رساند، مجموعه‌ای از آثار سازمان‌یافته در میان اجتماع پژوهشگران^۱ را تشکیل می‌دهد. به محض اینکه کارها به انجام می‌رسد، مدیران و کارشناسان امر تبیین‌هایی رسمی‌تر ارائه می‌دهند و عنوان می‌کنند که فعالیت‌ها و ممارست‌ها با نوعی مدیریت مشارکتی^۲ و کمک همگي آن‌ها به سرانجام رسیده است. در ابتدا، این نوع تبیین‌ها ممکن است تنها تفسیرها^۳ی از یافته‌های پژوهش^۴ باشد، اما همین که مقاله‌ها در اختیار انجمن قرار بگیرد و یا مقالات بیشتری درباره کار آن‌ها منتشر شود، تبیین‌های پژوهندگان و کارشناسان امر رسمی‌تر می‌شود و اینجاست که شاهد پدیداری «نظریه» می‌شویم؛ و زمانی که نظریه به وجود آمد و به تشخیص و تأیید رسید، سایر متخصصان از آن استفاده می‌کنند تا پژوهش‌های دیگر و حتی آثار مرتبط را راهبری و نظارت کنند.* حال می‌توانید ببینید که چگونه پیشرفت یک «نظریه» نوعی فعالیت اجتماعی محسوب می‌شود. زمانی که در طول انجام پژوهش یا سال‌های متمادی تولید یک پژوهش، نظریه‌ای را طرح می‌کنید، آن نظریه بازی می‌شود و در فرایند جدّ و جهدتان

پیشرفت نظریه

آزمون یک نظریه در فرایند علمی سال‌های متمادی پژوهش‌های انجام گرفته و بازیابی، ارزیابی و تفسیرهای گذشته، حال و آینده‌ای که از تحول آن ارائه می‌شود.

1. Community of Scholars 2. Participative Management
3. Interpretations 4. Research Findings

* در این رابطه، پژوهندگان حوزه نظریه‌ها و واقعیت‌ها بر این نکته دست می‌گذارند که «نظریه‌ها» به مناسبت‌های موجود و روابط میان «واقعیت‌های عینی» (*Objective Facts*) می‌پردازند؛ آن‌ها را در چارچوب «الگویی هدف‌مندانه» سازمان می‌دهند و برای آن‌ها «تبیین‌های منطقی» (*Logical Explanations*)؛ «تفسیرهای علی و رابطه‌ای» و اسنادهای «تجربه و عمل» را قرار می‌دهند. به باور آن‌ها «واقعیت» همان «مشاهده» است که در تجربه عملی پژوهش پدیدار می‌شود، به بازنمود نظریه‌ها و بازتعریفشان معنا می‌دهد و نظریه‌ای را که با امر واقع همخوانی ندارد، نمی‌پذیرد و حتی در زمان‌هایی منجر به تغییر جهت و یا موضوع اصلی آن می‌شود. برای گسترش مباحث عینی‌تر در این خصوص ر.ک. به:

- ادیبی، حسین و عبدالمعبود انصاری (۱۳۵۸). نظریه‌های جامعه‌شناسی. تهران: انتشارات جامعه.
 - برور، جان و آلبرت هانتز (۱۳۷۷). تحقیق چندروشی در علوم اجتماعی: ترکیب اسلوب‌ها. ترجمه حبیب احمدی و اسفندیار غفاری نسب، شیراز: انتشارات زر.
 - کومار، کریشان (۱۳۷۴). روش‌های پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی. ترجمه فاطمه دوست، تهران: انتشارات کتابخانه ملی ایران.
- منابع فوق در این پی‌نوشت تکمیلی هستند، از این رو در مأخذ پایانی فهرست نشده‌اند. - م.

مورد مدافه عمیق قرار می‌گیرد. از این روست که مقاله شما منتشر می‌شود، تقریر و بیان شده و دیگران نه تنها از آن، بلکه از کل آثار، افکار و عقایدتان استفاده می‌کنند. بنابراین، نمی‌توانید انکار کنید که «نظریه‌ها» و فلسفه وجودی‌شان ساختارهای اجتماعی‌اند که تنها به اندازه حکمت جمعی اجتماع علمی مفید و ارزشمندند. برای نمونه، خوانش فصول مختلف یک اثر علمی یا کتابی مستقل اما دانشگاهی به شما دیدی اجمالی ارائه می‌کند و تجربه‌های نظری گوناگون و گاه مشابه را عرضه می‌دارد. اگر این اثر یا کتاب نیز مجموعه‌ای برگزیده از مقالات یا جستارهایی بنیادی باشد، به یقین، نویسندگان و مؤلفان آن، همه پژوهندگان یا کارشناسان مقبول و معتبر در زمینه دیدگاه‌ها، اندیشه‌ها و نظریه‌هایی به شمار می‌آیند که موجب تثبیت و قوام آن‌ها شده‌اند. در واقع، همگی آن‌ها مباحثی را طرح کرده‌اند که پیش‌تر در مجله‌های علمی و پژوهشی به چاپ رسیده، تدریس گردیده و یا به صورت کتاب هم منتشر شده است. به یاد داشته باشید که نظریه‌های منتخب این کتاب از یک مسیر داوری علمی گذر کرده‌اند و می‌توانند به منزله شیوه‌های مهمی از درک ارتباطی بخشی از اجتماعات علمی در حوزه‌های پژوهشی یا آموزشی خاص به کار آیند. این امر برای حوزه ارتباطات به مثابه فعالیتی زمینه‌ای و نظرورزانه تلقی می‌شود.

به دیگر معنا، توجه داشته باشید که نظریه‌های طرح شده در جستار حاضر نیز از لحاظ نحوه ارائه و نوع پژوهش‌ها و سبک‌های معیار آن‌ها متفاوت‌اند، چون در جغرافیاهای دیگر و جوامع مختلف دانشگاهی خلق و ارائه شده‌اند. در اصل، هر دانشگاهی معیارهای ارزشی و اصول ارزشیابی خاصی دارد که درباره تعدادی از آن‌ها در بخش بعدی بحث خواهیم کرد. آنچه در یک کشور یا اجتماع علمی معین معیار و ارزش است، ممکن است در کشور یا اجتماع علمی دیگر، جالب و ارزشمند نباشد. این مسئله در دنیای علم و جهان دانش‌پژوهی هم مصداق دارد. در حقیقت، مباحث متعددی در باب روش‌ها و معیارهای اجتماعات علمی وجود دارد، اما این مباحث و مناظره‌های تخصصی هرگز برطرف نشده‌اند. در پایان این قسمت، باید دو مورد کلیدی را درک کنیم: نخست آنکه «نظریه» حاصل نهایی قضاوت انسانی و تعامل اجتماعی است. و دوم اینکه ما در «دنیای چندارزشی» زندگی می‌کنیم که در آن افراد متفاوت، روش‌های متفاوتی از دانستن را ترجیح می‌دهند. ولی این دو

معیارهای علمی کشوری

آنچه در یک کشور یا اجتماع علمی معین معیار و ارزش است، امکان دارد که در کشور یا اجتماع علمی دیگر جالب و ارزشمند نباشد.

مورد کلیدی را نباید به عنوان یک مشکل در نظر گرفت! در عوض، این تفاوت‌ها به مثابه منبعی غنی^۱ برای توسعه بیشتر و درک پیچیده تجربه‌های ارتباطیتان بسیار مفید به شمار می‌آیند.

شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود میان «نظریه‌ها»

چند شیء را در یک جعبه تصور کنید. آن‌ها از نظر اندازه، رنگ و شکل با هم تفاوت دارند و از مواد گوناگونی ساخته شده‌اند. اکنون تصور کنید که چندین میدان مغناطیسی^۲ در جعبه وجود دارد که می‌توانند روشن یا خاموش شوند. زمانی که یک میدان فعال می‌شود، همه اشیا داخل جعبه به یک رنگ درمی‌آیند تا وقتی شما به جعبه نگاه می‌کنید؛ تمامی اشیا درون جعبه را به رنگ قرمز، آبی یا غیره می‌بینید. حالا شما کلید را خاموش و روشن کنید. این بار میدان مغناطیسی «اشیا» را در دسته‌هایی بر طبق اندازه قرار می‌دهد. از طریق فعال ساختن کلیدهای مختلف می‌توانید اشیا درون جعبه را با روش‌های بیشتر و متنوع‌تری بر حسب شباهت‌ها و تفاوت‌ها دوباره دسته‌بندی کنید.*

با استفاده از مثال جعبه اشیا به عنوان یک قیاس تمثیلی^۳

می‌توانیم شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود میان «نظریه‌ها» را بهتر درک کنیم. جعبه حوزه^۴ یا رشته‌ای^۵ چون ارتباطات مشترک را نشان می‌دهد و اشیا درون جعبه همان نظریه‌ها هستند. در صورتی که بخواهید «نظریه‌ها» را با روش‌های متفاوتی نشان دهید، این کار ابعاد متعددی پیدا می‌کند و میدان‌های مغناطیسی مدنظرتان جنبه‌های مختلفی را باز می‌نمایند. اجتماعات علمی اولیه، اغلب به بیان مسائل پیرامون میدان‌های مغناطیسی گیرا پرداخته و به نحوه تشکیل آن‌ها روی می‌آوردند. در ادامه این بحث، سعی داریم به عوامل کلیدی این موضوع و تبیین‌هایی که در رابطه با آن‌ها ارائه می‌شود، پردازیم (برای مقایسه محتوایی ر. ک لیتل جان، ۱۹۹۹: ۳۵-۳۰):

قیاس تمثیلی

مثالی از جعبه اشیا که دارای میدان مغناطیسی است و با استفاده از آن می‌توانیم شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود میان «نظریه» را درک کنیم.

1. Rich Resource

2. Magnetic Fields

* این مثال اشاره‌ای نمادین به میزان تأثیرگذاری اشیا است که گاهی به‌طور سطحی و یا عمقی مداری از روابط مغناطیسی را میان هم ایجاد می‌کنند. - م.

3. Analogy

4. Field

5. Discipline

حوزه تمرکز: افراد، روابط اجتماعی و متون. زمانی که نظریه‌ها در وضعیت دسته‌بندی کانونی از پژوهندگان و نظریه‌پردازان ارتباطی واقع می‌شوند، سه گروه کلی را مشاهده می‌کنید:

۱. برخی از ارتباط‌پژوهان و اندیشمندان مجذوب رفتار فردی

انسان‌ها^۱ هستند. این گروه متفکران همواره از این در

شگفت‌اند چرا افراد انسانی همان‌گونه که فکر می‌کنند، رفتار

نمی‌کنند! به این ترتیب، دل مشغولی‌شان را با پیش‌بینی و در

برخی موارد با نظارت دقیق بر رفتار ارتباطی^۲ انسان‌ها

نظام‌مند می‌سازند. این پژوهندگان علاقه‌مند به رفتار

فردی، زمان زیادی صرف مشاهده و اندازه‌گیری^۳ رفتار افراد می‌کنند و نظریه‌های آن‌ها به

طبقه‌بندی رفتارهای انسان بر حسب نوع و تشکیل پیوندهای علی میان روش‌های تفکر و

رفتارگرایش دارد. برای مثال، نظریه جنجالی و بحث‌انگیز ارتباطات پرخاشگرانه^۴ از اندرو

اس. رنسر^۵ و آنی میدن نیکوترا^۶ نمونه‌ای بارز از این نوع نظریه‌ها است* (نک به ویلی و

سامتر، ۲۰۰۷: ۱۴۸-۱۲۹)؛ و به زبان فارسی ر.ک. به کارلسون و فایلیتزن،

۱۳۸۰: ۷۹-۹۱، ۲۲۶-۲۰۳ و ۲۶۵-۲۲۷).

۲. عده‌ای از پژوهندگان ارتباطی و متفکران تمایل دارند بدانند چگونه افراد با اطرافیان‌شان

به لحاظ ارتباط میان‌فردی برخورد می‌کنند و ماهیت روابط آن‌ها با دیگران چیست؟ این

اندیشمندان پژوهشگر، پیوندهای میان افراد در رابطه‌های دو نفری^۷، گروه‌ها، سازمان‌ها و

رفتار فردی

رفتار ارتباطی انسان‌ها

که قابل مشاهده و

اندازه‌گیری است.

1. Individual Human Behavior

2. Communication Behavior

3. *Measuring*

4. *Aggressive Communication*

5. Andrew S. Rancer

6. Ann Maydan Nicotera

* این نظریه در حوزه‌های میان‌رشته‌ای نظیر ارتباطات انسانی، خانوادگی، سازمانی، میان‌فرهنگی از یک‌سو، و از سوی دیگر، در روش‌شناسی‌های روان‌شناسی اجتماعی و شناخت نگرش‌ها، عقاید و ارزش‌های متفاوت رفتار ارتباطی افراد در تب و تاب است. جان کلام این نظریه به این مضمون توجه دارد که گرایش‌ها و تمایل‌های ارتباطی صفات شخصیتی افراد در ارتباطات میان‌فردی آن‌ها با دیگران و شیوه‌های خاص موقعیت‌هایی که برمی‌گزینند تأثیرگذار است و از طرفی، تعیین‌کننده ارتباطات پرخاشگرانه آن‌ها بوده و به شکل‌های نمادین یا فیزیکی قابل تفسیر و ارزیابی‌های علی است و در شکل‌های مشترک پرخاشجویی‌های کلامی نیز یافت می‌شود. - م.

7. *Dyads*

دیگر جمع‌های موجود را بررسی می‌کنند. آن‌ها علاقه‌مند به روابط اجتماعی^۱ بوده و میان انواع متفاوت روابط^۲ تمایز قائل می‌شوند، و در جست‌وجوی روش‌هایی هستند که رفتارهای اشخاص را به یکدیگر ربط دهد؛ و دربارهٔ چگونگی سازوکار نظام‌های انسانی نظریه‌پردازی می‌کنند. نظریهٔ جدل‌های اجتماعی^۳ که به طرح مسائل و تناقض‌های رابطه‌گری^۴ میان افراد توجه دارد و از سوی کسانی چون لسللی ای. باکستر^۵ و دون ا. بریتویت^۶ ارائه شده نمونهٔ خوبی از این نوع نظریه‌ها و رویکردها است* (نک همان: ۲۹۲-۲۷۵)؛ و به منظور یک نگاه مروری به گسترش همین نظریه به زبان فارسی ر.ک. به فصل دوازدهم کتاب حاضر با عنوان جدل‌های رابطه‌ای).

۳. و گروه سوم، شامل اندیشمندان و پژوهشگرانی می‌شوند که بر متون^۷، پیام‌ها^۸ و گفتمان^۹ تمرکز دارند. این متفکران قصد دارند زبان به کارآمده در بین افراد را آزمایش کنند تا چگونگی به کارگیری آن را کشف کنند و مورد استفاده قرار دهند. پژوهندگانی که به «متون» ارزش می‌دهند و به شدت علاقه‌مند به این روندند، با واکاوی دقیق این ارتباطات به روش انتقال پیام‌ها پی برده، همچنین ساختار

ماهیت روابط

واکاوی نوع رابطه در میان افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و فرهنگ‌ها و نظریه‌پردازی دربارهٔ آن‌ها.

تملیل گفتمان و مکالمه

بررسی نحوهٔ گفتمان و تحلیل آنکه در قالب متون و پیام‌ها وجود دارد. تحلیل تعامل مکالمه‌ای که معنای یک مفهوم ارتباطی را مشخص می‌کند.

1. <i>Social Relations</i>	2. Relationships	3. <i>Social Dialectics</i>
4. <i>Contradictions of Relating</i>		5. Leslie A. Baxter
6. Dawn O. Braithwaite		
- * این نظریه ریشه در عقاید و افکار مارکس و اندیشه‌ی ماده‌گرایی او دارد که در قرن نوزدهم برای پیروانش از اهمیت خاصی برخوردار بود؛ پژوهندگان در آغاز برای مطالعه مفهومی «جدل‌ها» در مراحل خلق و بسط این نظریه از رویکرد نظام‌مند، اجتماعی و علمی و دیدگاه‌های مترتب بر آن نیز غافل نماندند. عصارهٔ اصلی این نظریه در یک نگاه اجمالی موارد ذیل را دربرمی‌گیرد: ۱- رابطه‌گری از طریق کنش متقابل پویای مخالفت‌های وحدت‌بخش یا تناقض‌های یکنواخت بارز و مشخص می‌شود؛ ۲- چنین کنش متقابل جدلی در نتیجه الگوی تغییر در حال پیشرفت برای طرفین یک ارتباط و وضعیت رابطه‌گری آن‌ها حاصل می‌شود؛ و ۳- تناقض‌های رابطه‌گری در ارتباط میان طرفین یک رابطه به وجود می‌آید. - م.
7. <i>Texts</i>	8. <i>Messages</i>	9. <i>Discourse</i>

پیام‌ها،^۱ و نحوه گفتمان به کار رفته در چینش‌های مختلف را مورد بررسی قرار می‌دهند. روش‌های کاربردی زیادی در این زمینه به راه افتاده‌اند اما، تحلیل تعامل مکالمه‌ای^۲ که از سوی وین ای. بیچ^۳ و همکاران او ابداع شد نمونه بسیار مناسبی از درک این مسئله است که چگونه اعضای خانواده از طریق گفت‌و شنود یا مکالمه با مفهوم و معنای بیماری سرطان^۴ و واقعیات آن کنار می‌آیند* (برای آشنایی بیشتر با این تحلیل ر.ک ویلی و سامتر، ۲۰۰۷: ۳۵۰-۳۳۳ یا فصل هجدهم که به‌طور تفصیلی این دیدگاه را به معرفی و ارزیابی می‌گذارد).

حوزه ارزش: توصیف در مقابل نقد. روش دیگر

طبقه‌بندی نظریه‌ها این است که آن‌ها را گروه‌بندی کنیم آن‌ها هم براساس توصیف اساسی و یا انتقادی بودن نگاه اولیه به ماهیت آن‌ها. بسیاری از ارتباط‌پژوهان بر این باورند که وظیفه آن‌ها توصیف و تبیین ارتباط است، درحالی‌که عده‌ای رسالتشان را الحاق ارزش‌ها به مشاهدات خویش تلقی می‌کنند. نظریه‌های توصیفی^۵ به ما می‌گویند که سازوکار چیزهای مختلف و نحوه عملکرد آن‌ها چیست، حال آنکه نظریه‌های

طبقه‌بندی نظریه‌ها

گروه‌بندی نظریه‌ها
مبنتی بر توصیف
اساسی یا انتقادی بودن
نگاه اولیه به ماهیت آن‌ها
و شیوه کاربردشان.

انتقادی همواره به جدا ساختن درست از نادرست بودن روش کار امور مختلف و استدلال‌های خطاگیرانه اما هدفمند توجه دارند. نظریه‌های توصیفی از رویکرد علمی‌تری برای تصریح و تبیین جهان استفاده می‌کنند. ولی نظریه‌های انتقادی رویکردی سیاسی داشته و از آن برای نشان دادن مظلومیت و ستم‌دیدگی انسان‌ها در جهان یا در بطن رسانه‌ها بهره می‌برند. این تمایز ملایم و بی‌خطر است و در حقیقت، وضعیت نظریه‌های مزبور و نگاهشان در باب پرسش از هدف کلی دانش‌پژوهی را روشن می‌سازد - تا به توصیف بدون اظهارنظر یا آگاهی از ابعاد ارزشی‌شان پرداخته، به شناخت عمیق رویکردهای روش‌شناختی آن‌ها دست یازد. اگرچه، نظریه‌های تاریخی، فرهنگی، ارتباطی و انتقادی

1. The Structure of Messages

2. *Conversational Interaction*

3. Wayne A. Beach

4. Cancer

* این تحلیل یا دیدگاه مبتنی بر تعامل مکالمه‌ای در دسته روش‌های کیفی پژوهی قرار می‌گیرد و اصل تمرکز آن بر تفسیر و واکاوی عمیق ارتباطات شخص به شخص (*Person-to-Person Communication*) قرار دارد. نه تنها تحلیل یک بیماری خاص مثل سرطان با این روش قابل بررسی است، بلکه، همه مسائل و مشکلات دیگر انسانی هم جایگاه این دو نگاه را به خودشان اختصاص می‌دهند. - م.

5. *Descriptive Theories*

6. *Critical Theories*

بسیار مهم‌اند، اما این بدان معنا نیست که نظریه‌های توصیفی کم‌اعتبار یا بی‌تأثیر باشند (برای اطلاعات بیشتر در این مورد ر.ک شرام، ۱۳۸۱؛ راجرز، ۱۳۸۷ و هارت، ۱۳۹۱).

حوزه روش‌ها: اندازه‌گیری عینی و تفسیر ذهنی. این

دسته‌بندی، سایر تفاوت‌های مهم و آشکار میان نظریه‌ها را به نمایش می‌گذارد. شما این تفاوت را در نگاه به یک نظریه مشاهده می‌کنید - چگونگی و نحوه عملکرد آن را دریافته، حتی قادر به بازبینی، توصیف و گزارش آن خواهید بود - اما در عمل «تفاوت‌ها» اساسی‌ترند و در سطحی عمیق‌تر در مناسباتی چون نحوه کارهای یک پژوهنده یا نظریه‌پرداز و اهمیت حیاتی داده‌ها و چگونگی برخورد با آن‌ها وجود دارند. بسیاری از پژوهندگان از رویکردهای علمی^۱ استفاده می‌کنند، و روش‌هایی را می‌یابند که قضاوت ذهنی^۲ در مشاهده‌هایشان را کاهش دهد. این متفکران پژوهشگر از مقوله‌بندی‌های عینی^۳ و مقیاس‌ها^۴ بهره می‌برند تا اطمینان حاصل کنند آنچه تشخیص داده‌اید معتبر^۵ بوده و این درست همان چیزی است که روای^۶ بوده و قصد سنجش و ارزیابی آن را داشته‌اید. در این فرایند، دو ویژگی اعتبار^۷ و روایی^۸ به مراحل کار معنا می‌دهند. اعتبار شامل مجموعه‌ای از رویه‌های طراحی شده است تا

اطمینان یابید آنچه را که دیده‌اید در عمل همان چیزی است که قصد دیدن آن را داشته‌اید، و حتی عزم کرده‌اید که آن را بسنجید و یا اندازه بگیرید. روایی دربرگیرنده مجموعه‌ای از شیوه‌های دیگر طراحی است تا مطمئن شوید آنچه می‌بینید یا روش مشاهده‌تان را تشکیل می‌دهد پایدار، باثبات، و همسان است؛ و همواره بر حسب زمان صحیح محاسبه شده است یا خیر. پژوهندگان علمی‌نگر، خواهان آن‌اند که تفاهم نامه‌هایشان^۹ را در این روند از طریق مشاهده‌های متفاوت و ممکن و کل گزارش‌هایی که رؤیت کرده‌اند و همچون سایر مراحل درست تدوین و کامل شده‌اند، دنبال کنند. آن‌ها از روش‌های آماری و آزمایشی و

اعتبار و نظریه

رویه‌های طراحی شده برای اطمینان عملی از مشاهده نظریه به قصد سنجش و اندازه‌گیری آن.

روایی و نظریه

شیوه‌های طراحی شده برای اطمینان عملی از مشاهده نظریه به قصد پایداری، باثبات بودن و همسانی زمان آن.

1. *Scientific Approach*

4. *Scales*

7. *Validity*

2. *Subjective Judgment*

5. *Valid*

8. *Reliability*

3. *Objective Categories*

6. *Reliable*

9. *Protocols*

گاه تجربی استفاده می‌کنند تا خطاهای رخ داده در آزمون‌های نسبت‌ها و روابط علی میان متغیرها^۱ را برطرف سازند. این همان رویکرد نظریه‌ورزی است که پیش‌تر به آن پرداختیم. گروهی دیگر از پژوهندگان با روشی به نسبت متفاوت کار می‌کنند و بیشترین تمرکزشان را بر روی مشاهده‌ها و تفسیرها به منظور «توافق با یک خوانش» قرار داده‌اند تا مطالعات را بر روی آنچه می‌بینند به انجام رسانند.^۲ این متفکران برای قضاوت ذهنی فردی ارزش قائل‌اند و به گسترش و بسط شیوه‌های پیچیده تفسیر کردن آنچه مشاهده می‌کنند، می‌پردازند که این امر به بینش‌های جالب و مفید و پیدایش رویکردهای متفاوت‌شان کمک‌های شایانی می‌کند.

حوزه میدانی: وسیع و محدود. راه دیگر دسته‌بندی

نظریه‌ها بر طبق شباهت‌ها و تفاوت‌ها در میدان عمل و کلیتی از گستره‌ها پدیدار می‌شود. برخی از نظریه‌ها طوری طراحی می‌شوند تا شبکه گسترده‌ای از علت‌ها و معلول‌ها و روابط و تأثیرهای کلی را تبیین، تفسیر و پیش‌بینی کنند. و بعضی مشابه هم طراحی و تدوین می‌شوند تا نوع خاصی از همین موارد را به توضیح، توصیف و تصریح برسانند. تعدادی از نظریه‌ها نیز

شباهت‌ها و تفاوت‌ها

اینکه نظریه‌ها در میدان عمل و کلیتی از گستره‌ها چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی دارند.

سعی دارند ارتباطات و مسائل مربوط به آن را به‌طور عمومی تشریح کنند و گروهی دیگر می‌کوشند جنبه‌های محدودی از چرایی قواعد ارتباطی را تعیین نمایند. برخی هم تنها بر گونه‌های خاص یک رفتار تمرکز دارند. در واقع، امروزه در بیشتر کتاب‌های درسی حوزه نظریه‌های ارتباطات این دسته‌بندی‌ها به شکل‌های گوناگون مشاهده می‌شود.^۳ به این ترتیب،

1. Variables

۲. گاهی در زمینه یک مطالعه و روند آن چه دیده می‌شود نوعی «رفتار خاص» وجود دارد و اگر در دفعه‌های گوناگون این رفتار به «اوج رسیده» و دائم تکرار گردد به آن «رفتار یا اعمال» گفته می‌شود و این برای پژوهنده زاویه‌ای از دید را پدید می‌آورد. - م.

۳. در این مورد می‌توان به کتاب‌ها یا درس‌نامه‌های زیادی اشاره کرد اما، به استثنای کتاب حاضر که خوانندگان گرامی در دو مجلد جداگانه به قلم «پروفسور ام. گریفین» با چهل و یک نمونه از نظریه‌های ارتباطات آشنا می‌شوند، آثار مهم دیگری در ذیل می‌آید که در سه دهه اخیر نقش کلیدی و اثرگذاری در آموزش، رشد و توسعه نظریه‌های ارتباطات داشته‌اند. در ضمن معرفی، توضیح مختصری به لحاظ جهت‌گیری و نوع ترتیب فصل‌ها برای هر کدام از کتاب‌ها ارائه می‌شود:

- Baldwin, John R. Stephen D. Perry and Mary Anne Moffitt. (2004). *Communication Theories for Everyday Life*. New York: Allyn and Bacon, Pearson press.

کتاب فوق به قلم سه تن از استادان شناخته‌شده دانشگاه ایالتی ایلینوی و همکاران دیگر در فصل‌های مختلف که ۲۴ عنوان مجزا را دربرمی‌گیرد، به‌رشته تحریر درآمد. این کتاب در بین سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۱، در صدر ←

حوزه میدانی گستره‌ای از نظریه‌های کلی و وسیع است، در حالی که بعضی جزئی و محدود به شمار آمده‌اند.

بدنه یا قسمت‌های اصلی نظریه: ساخت و اجزا

چنان‌که می‌دانیم «علم ارتباطات»^۱ به حوزه‌ها و زیرحوزه‌ها،^۲ رشته‌ها و گرایش‌های^۳ زیادی تقسیم می‌شود، که هر کدام از آن‌ها بدنه نظریه، نظریه پردازان و نظریه سازی خاص خودشان

→ برترین کتاب‌های نظریه ارتباطات بود و در اکثر دانشگاه‌های دنیا تدریس می‌شد و هنوز هم یکی از منابع کلیدی در این رابطه به شمار می‌آید. هر سه نویسنده یعنی بالدوین، پری و مافیت در این اثر، بخش‌ها و سرفصل‌های آن از هرگونه جهت‌گیری غیرعلمی و عامه‌پسندانه دوری گزیده‌اند و همواره متنی قابل استفاده برای دوره‌های عمومی و کارشناسی در این زمینه فراهم آورده‌اند.

– Baran, Stanley J. and Dennis K. Davis. (2012). *Mass Communication Theory: Foundation, Ferment, and Future* (6 th ed). Belmont, CA: Wadsworth press.

این کتاب به قلم استنلی ج. باران از دانشگاه برابانت و دنیس ک. دیویس از دانشگاه ایالتی پنسیلوانیا در ایالات متحده به نگارش درآمده و اکنون به چاپ هفتم رسیده است. شهرت این کتاب و کارآمدی آن به غیر از نوع نگاه نویسندگان بیشتر به سبک و نحوه ارائه مطالب بازمی‌گردد که هم ساده و هم موجز است و هم مقدمه جذاب و گیرایی برای ورود به عرصه نظریه ارتباطات جمعی ارائه می‌کند. نویسندگان در عین بی‌طرفی سعی کرده‌اند درس‌نامه‌ای به نسبت معیار و توأم با سرفصل‌های متنوع و هدفمند عرضه کنند.

– Laughey, Dan. (2007). *Key Themes in Media Theory*. McGraw-Hill Education, Open University Press.

کتاب مذکور به قلم دن لفی، سخن ران و مربی ارشد مطالعات رسانه‌ای از دانشگاه لیدز متروپولیتن لندن به نگارش درآمده و به‌طور نظام‌مند به چستی، چرایی، چگونگی و توضیح، توصیف و تشریح نظریه رسانه‌ها و گستره آن در حوزه ارتباطات جمعی می‌پردازد.

– Littlejohn, Stephen W. and Karen A. Foss. (2008). *Theories of Human Communication* (9th ed). Belmont, CA: Wadsworth Publishing.

– McQuail, Denis. (2005). *MacQuail's Mass Communication Theories* (5th ed.). Beverly Hills, CA: Sage Publications.

– Miller, Katharine. (2005). *Communication Theories: Perspectives, Processes, and Contexts* (2th ed.). New York: McGraw-Hill press.

سه کتاب فوق هم که به قلم‌های استفن دبلیو. لیتل جان و کارن ای. فوس، دنیس مک‌کوایل؛ و کاترین میلر به رشته تحریر درآمده‌اند، طی چندین سال گذشته و حتی در حدود یک و نیم دهه گذشته در زمره پرکاربردترین کتاب‌های نظریه‌های ارتباطات اعم از انسانی و جمعی به حساب آمده‌اند و در بیشتر دانشگاه‌های دنیا تدریس و تقریر شده‌اند. اما، آثار دیگری هم وجود دارد که در فهرست بالا قرار می‌گیرند ولی، به دلیل محدود بودن اشاره حاضر از آن‌ها چشم‌پوشی می‌کنیم. – م.

1. *Communication Science* 2. *Fields & Subfields* 3. *Disciplines & Tendencies*

را برای اعضا اجتماع علمی قابل دسترس دانسته‌اند. اگرچه، مرزهای میان اجتماعات دانش‌پژوهی نامعلوم است و قسمت‌های اصلی یک نظریه در حوزه‌های مشابه نظیر ارتباطات گفتاری و کلامی و یا ارتباطات انسانی و میان‌فردی با یکدیگر هم‌پوشی و تداخل دارند؛ بیشتر ارتباط پژوهان می‌توانند به اکثر نظریه‌هایی که به کار می‌گیرند و به آن‌ها اعتماد^۱ دارند نام یا طبقه‌بندی خاصی دهند. البته، این گروه فقط بر سر این مسئله توافق ندارند که نظریه‌ها بسیار مهم یا مفیدند، بلکه در این حیطة هم به توافق رسیده‌اند که «نظریه‌ها» راهنمای اصلی کارکردهای جدی و فعالیت‌های اثربخششان بوده است.

بدنه اصلی یک نظریه به واقع فقط تصویری از زمان^۲ است. این امر شامل نگاهی گذرا و فشرده به لحظه‌ای در تاریخ تکامل عقاید^۳ است که در بطن اجتماع دانش‌پژوهان قرار می‌گیرد. این کار شبیه نگرستن به ماشین‌های کادیلاک^۴ دهه ۵۰ میلادی با درهای بزرگ است که به هیچ‌وجه به لحاظ ساخت یا اجزاء شبیه ماشین‌های کادیلاک جدید و امروزی نیست. استعاره یا تشبیه «بدنه»^۵ مفهوم خوبی برای این بحث تلقی می‌شود. چه کیفیت رشد، تغییرات قالب زمانی، توسعه و احیای دوباره را نشان می‌دهد و از طرفی، بیانگر سیر تحولات، گذر سنی و دورانی، و شتاب پیچیدگی‌های فناورانه خواهد بود. اجتماع دانش‌پژوهان، مانند هر اجتماع دیگر علمی، در طول زمان تغییر می‌کند و تنها روش درک این تعبیر و تحول آن است که تمامی آنچه برای نظریه‌ها در طی دوران خاص رخ داده است را به خاطر سپرده، یادداشت کرده و به تبیین و تفسیر وارد کنیم (نک لیتل جان: ۱۹۹۹: ۲۸-۳۰).

در این زمینه، پنج دوره در سیر تاریخ تکامل «نظریه‌ها» به

چشم می‌خورد که در ذیل به‌طور خلاصه به مرور آن‌ها می‌پردازیم:

علم ارتباطات و نظریه

حوزه‌ها، زیرحوزه‌ها، رشته‌ها و گرایش‌های علم ارتباطات که هر کدام نظریه‌ها، نظریه‌پردازان نام‌آور و نظریه‌سازی خاص خودشان را دارند.

بدنه نظریه

تصویری از زمان نظریه که شامل نگاهی گذرا و فشرده به تاریخ تکامل عقاید موجود در آن است.

دوران پنج‌گانه نظریه‌ها

سیر تاریخی تکامل نظریه‌ها در علم و فناوری که در پنج دوره رخ داد.

1. Trust
4. Cadillac

2. Time
5. Body

3. *Evolving History of Ideas*

دوره یکم

رشد افزایشی نظریه‌های جدید توأم با رویکردهای جایگزین در انواع دیدگاه‌های فنی و تخصصی.

دوره یکم؛ شامل رشد افزایشی^۱ و یا فرایند حوزه افزون نظریه‌های جدید^۲ است. در این دوره، برخی از گستره‌های یک حوزه بسط یافتند و نظریه‌های ساخته شده در آن‌ها توأم با رویکردهای جایگزین تکثیر پیدا کردند و در بسیاری از دیدگاه‌های تخصصی و فنی رو به فزونی گذاشتند. برای نمونه، در دهه ۵۰، بسیاری از شرکت‌های ماشین آمریکا - نه تنها شرکت کادیلاک - درهای بزرگی را مبتنی بر نظریه‌های ماشین‌سازی طراحی می‌کردند و گاهی با هدف رقابت یا نوآوری

در این مورد با مشکلات خاص مواجه می‌شدند تا که ثابت کنند در این نوع هم‌آوردی و منازعه خلاقانه این نظریه‌ها بهترین و کارآمدترین عرصه‌های موفقیت‌اند. هرچند اغلب این نظریه‌ها در عمل رقابتی نبودند ولی، زمینه‌های مناسبی را برای تلاش‌های نظری فراهم می‌کردند. آن‌ها تبیین‌های تکمیلی در این فرایند را توصیه می‌کردند یا جنبه‌های متفاوت مضمون طراحی و جذب را خطاب قرار می‌دادند. برای تداوم این قیاس، باید اذعان کرد که تمامی شرکت‌های سازنده خودروهای عمومی دهه ۵۰ در بستر نظری خاص پیش رو بودند و در واقعیت تولیدی‌شان نیز تجربه‌های بزرگ و متنوعی را از سر گذراندند.

دوره دوم

رشد تحولی و بسط نظریه‌های موجود توأم با ساخت، پیچیدگی، بهبود و گسترش سودمندی آن.

دوره دوم؛ شامل رشد تحولی^۳ یا فرایند بسط و بهبود نظریه‌های موجود^۴ است. زمانی که این تغییر رخ داد، حوزه سازوکار تلاش‌های بی‌وقفه در بطن پیشرفت نظریه‌های موجود پدیدار شدند و این تحول به ساخت آن‌ها، پیچیدگی و بهبود یکنواخت و گسترش سودمندی‌شان منجر شد. البته، می‌دانیم که به کلی ممکن است برای رشد افزایشی و تحولی نوعی بازده زمانی و مشابه هم رخ دهد. در مورد قیاس از

ماشین‌ها، دهه ۶۰ توسعه جدی مهندسی خودرو و کاربرد عملی آن منطبق بر نظریه‌های موجود طراحی و ساخت بود. به نحوی که موتورهای پیچیده‌تر شدند، راندمان سوخت افزایش یافت و انتشار فناوری شتاب گسترده‌ای پیدا کرد. چنین تحولی در دهه ۸۰، درست زمانی که رایانه‌ها به طراحی و الگوسازی موتور خودروها پرداختند، دوباره و در جهت توسعه کمی و کیفی ایجاد شد.

1. Incremental Growth

2. New Theories

3. Developmental Growth

4. Existing Theories

دوره سوم

توسعه قاعده‌مند
نظریه‌های معیار قطعی
که منجر به ثبات و
گسترش تحول فکر و
اندیشه شدند.

دوره سوم؛ شامل توسعه قاعده‌مند^۱ یا متعارف است. در این زمان، «نظریه‌های معیار قطعی»^۲ به عنوان «اصل» و «قاعده»^۳ پدیدار گردیدند و باعث به‌وجود آمدن ثبات و گسترش‌شان در دوره‌ای از تحول فکر و اندیشه شدند. این قاعده‌ها به صورتی رویداد محور و در قالب پرسش‌های بنیادی مطرح شدند، و همواره در بین سایر نظریه‌های پیشین هم با آنکه کمتر مورد توجه بودند ولی، دلخواه و مناسب صاحب‌نظران وقت واقع شدند و در بسیاری زمینه‌ها مانند ارتباطات، و سازوکارهای وابسته به آن تمایل برانگیز و تا اندازه زیادی نوگرا بودند. در این دوره، نظریه‌های مشابه موارد مذکور کنار گذاشته شدند و نتوانستند با سایر نظریه‌ها رقابت کنند و به این ترتیب، همان‌گونه که ماشین‌های خارجی در ایالات متحده طرفدار پیدا کردند؛ شرکت‌های خودروسازی آمریکایی مجبور شدند برای حفظ موقعیتشان در بازار فکر، اندیشه و صنعت، همچنین رسیدن به وضعیتی قابل توجه به منازعه نظری و رقابت جدی بپردازند.

دوره چهارم

تحول و انقلاب علمی
نظریه‌ها توأم با ثبات
نسبی که در آن فعالیت
اندیشمندان برجسته
موجب فهم دقیق و
درست واقعیت‌ها و
حقایق جهان خارجی
شد.

دوره چهارم؛ شامل تحول^۴ و انقلاب علمی^۵ است (برای مقایسه فلسفی و تاریخی در این مورد ر.ک. کوهن، ۱۹۷۰؛ و همین منبع به زبان فارسی با عنوان: ساختار انقلاب‌های علمی، ۱۳۶۷). پس از این دوره، رشد افزایشی و تحولی همچون امری قاعده‌مند تثبیت شد. همان‌گونه که می‌دانیم این دوره ثبات نسبی^۶ را به ارمغان آورد که در آن پژوهندگان و اندیشمندان مطرح شدند که با ارائه روش‌های خاصی از موضوع‌ها و مضامین کلیدی سعی در فهم دقیق و درست واقعیت‌ها و حقایق جهان خارجی داشتند. این دوره، با وضعیت الگوواری توأم است که تامس کوهن^۷ به آن لقب پارادایم^۸ (سرمشق) را اعطا کرده بود و ریشه در انقلاب گسترده «علم متعارف»^۹ داشت. به‌طورکلی،

1. Canonical Development	2. Certain Standard Theories	
3. Canon	4. Revolution	5. Scientific Revolution
6. Relative Stability	7. Thomas Kuhn	8. Paradigm
9. Normal Science		

متفکران در یک اجتماع بسیار آرمانی به لحاظ نظری با رشد علم موافق‌اند، و یا در نهایت با نظریه‌هایی موافق خواهند بود که قدرتمندتر و سودمندتر باشند. هر چند، از این نظر امور قاعده‌مند از جمله آرا، عقاید، نظریه‌ها، باورها، اندیشه‌های خاص و سایر زمینه‌های وابسته دچار پرسش و تردید می‌شوند، ولی نوعی استحکام فکری و روشی جایگزین خواهد شد. حتی این شرایط همچون وقایع و رویدادهای دیگر می‌تواند در دوره‌ای طولانی‌تر به وسیله یک نظریه معیار^۱ یا نظریه‌های کاربردی به خوبی تبیین و تشریح شود. این امر زمانی ممکن است رخ دهد که منتقدان^۲ نظریه‌های معیاری را نشان دهند که در برخی از موارد دچار نارسایی مفهومی یا فقدان‌اند، و یا زمانی که روش‌های بنیادی وجود دارد؛ یا زمانی که جامعه از درون تغییرات عمیق را می‌پذیرد، و روندهای اجتماعی جدید پدیدار می‌شوند و نیز عقاید قدیمی و سنتی نه به شکل طولانی که به صورتی خوشایند، جذاب و گیرا مورد پذیرش و تأیید واقع می‌شوند. در واقع، این نوع لحظه‌های انقلابی سرنوشت‌ساز در چنین حوزه‌های در صدر مسائل حیاتی به عنوان شیوه‌هایی به کل جدید می‌توانند در فهم شرایط بسیار مؤثر و مفید باشند. ممکن است در لحظه تحول توسعه موتورهای خودرو باشیم، اما با گذشت زمان چه صورت فنی آن (ابعاد الکتریکی موتور یا سیم‌گاز) و چه محتوای طرح آن در هر زمینه‌ای با نوع جدیدی از کاربرد سوخت مواجه خواهید شد، به زبان ساده‌تر با تغییر در بدنه نظریه و تمامی ابعاد فنی و محتوایی از حیث کارآمد بودن برخوردار خواهید کرد!

دوره پنجم؛ یا دوره آخر، شامل رشد ابزاری^۳ یا روند بسط و گسترش «نظریه‌ها به مثابه ابزار پاسخ»^۴ است. در این دوره، هدف اصلی پژوهندگان در هر حوزه ابزارگرایانه، ساختن نظریه‌ها در ارتباط با مفهوم‌سازی^۵ و سنجش^۶ آن‌ها است. می‌دانیم که آمال بنیادین تمامی پژوهش‌های اجتماعی کلان ساخت نظریه و آزمون آن در رابطه با پدیده‌های اجتماعی فرهنگی اساسی است؛ از این رو، نظریه‌ها در این زمینه شواهد تجربی کشف شده را به مطلوب‌ترین وضع ممکن به تفسیر و تبیین

دوره پنجم

رشد ابزاری نظریه‌ها برای پاسخ‌گویی، مفهوم‌سازی و سنجش پدیده‌های مختلف و تفسیر و تبیین آن‌ها.

1. *Standard Theory*

2. *Critics*

3. *Instrumental Growth*

4. *Theory as Manipulandum*

5. *Conceptualization*

6. *Assessment*

می‌گذارند و البته، امر انتزاعی بودن^۱ نظریه‌ها به ما کمک می‌کند تعبیرها و تأویل‌های گوناگون در باب پدیده‌های مختلف را بهتر درک کنیم. در این دوره، نظریه‌ها به مثابه «ابزار پاسخ» به سازماندهی ساختار مفاهیم کلیدی علوم و ساخت ابزار دقیق برای روش‌ها و گرایش‌ها که تعیین‌کننده این‌گونه از مضامین‌اند، کمک می‌کنند. این دوره، به باور پارسی نویسنده این سخن شرايطی را پديد می‌آورد که براساس آن همه پدیده‌های مربوط به علم، مورد تدقیق، تحلیل و تفسیر دوباره قرار گرفته و انسجام یابند.^۲ در هر حال، کار اصلی یک نظریه پاسخ‌محور از یک سو، جهت بخشی رشته‌های علمی است و اعتباری که به گرایش تخصصی آن می‌دهد و از سوی دیگر، پس از کشف واقعیات و دامنه مباحث آن‌ها؛ تعیین نحوه اندیشیدن و نگرستن به این مورد که تا چه اندازه می‌توان مبنایی برای امکان پیش‌بینی تعمیم‌های تجربی و رخداد‌های مشابه در سایر زمینه‌ها پیدا کرد؟ از این رو، رشد ابزاری نظریه در هر حوزه‌ای از «علم» نهایت باروری و شکوفایی فکری و روشی خواهد بود.

با هر نوع انقلاب علمی اغلب دانشمندان و پژوهندگان، تغییرات نظری و پارادایمی موجود را دنبال می‌کنند، گاه دچار شگفتی و تحیر می‌شوند و خطوط اصلی^۳ جستارهای تخصصی درس‌نامه‌ها و مسائل موضوعی مجله‌های علمی و پژوهشی را به بحث و چالش می‌کشاند و یا برای پیشرفت‌های آموزشی، خودشان را برای تدریس آماده می‌سازند. تمامی این جد و جهد‌های فاضلانه به آن دلیل است که همواره نظریه در هر برهه‌ای از زمان علم وجود دارد و بخش حیاتی توسعه آن است. در واقع، بدنه نظریه شکل و معنای هر حوزه علمی است. مجموعه ابزارهایی که برای پژوهش، تجربه، کاربست و پروراندن به حساب می‌آید. بدنه نظریه به اعضای جامعه علمی و اجتماع دانش‌پژوهان کمک می‌کند و به تعیین توجه و علائق ابتدایی‌شان جهت می‌دهد، و در تمامی سطوح معیارهایی روا برای سازوکارهای آن‌ها فراهم می‌آورد.

کارکردهای نه‌گانه نظریه‌ها

نظریه‌ها در گستره دانش و علم با این نه کارکرد، شرایط، موقعیت‌ها و مواضع تاریخی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی‌شان را تثبیت کرده‌اند.

1. Abstracting

۲. لازم به یادآوری است که این دوره از سوی مترجم به متن حاضر اضافه شد چه، نظریه پس از دگرگونی شکلی و محتوایی است که شکاف موجود در «دانش انسانی» را نشان می‌دهد؛ بنابراین، قدرت آن را پیدا می‌کند که به‌عنوان «ابزاری کارآمد» حتی «مسیر علم» را روشن و مشخص کند. - م.

3. Outline

به طور کلی، نظریه‌ها در گستره دانش و علم کارکردهای نه‌گانه ذیل را محقق می‌سازند^۱ (لیتل جان، ۱۹۹۹: ۳۰):

۱. «نظریه‌ها» به ما در سازماندهی و خلاصه‌سازی دانش کمک می‌کنند. زیرا، «نظریه» شیوه‌ای برای طبقه‌بندی واقعیت بوده، و رده‌بندی‌ها و روابط مفید و سودمندی دارد که چارچوبی برای ارتباط دادن و مجزا کردن حوزه‌های متفاوت «دانش و علم» فراهم می‌سازد.
۲. «نظریه‌ها» به ما در تمرکز امور و مسائل پراهمیت کمک می‌کنند. آن‌ها برای مشاهده و تفکرات خاص «متغیرها» را به دقت مورد توجه و بررسی قرار می‌دهند. نظریه‌ها به ما اجازه می‌دهند تا روش‌هایی که یک مسئله به مسائل دیگر مرتبط می‌شوند را با «دید هدفمندانه» مورد بازبینی و مرور عالمانه قرار دهیم.
۳. «نظریه‌ها» به ما در روشن ساختن چستی مشاهدات کمک می‌کنند و در چگونگی انجام کارها و اینکه چطور مسائل اطرافمان را بنگریم مدد می‌رسانند. نظریه‌ها به ما می‌گویند به چه صورت می‌توان رابطه یک چیز با چیز دیگر را درک کرد و به فهم مسائل و عقاید خاص در این زمینه کمک می‌کنند.
۴. «نظریه‌ها» به ما در نحوه نگریستن و چگونگی مشاهده عمیق موضوعات روزمره کمک می‌کنند. آن‌ها راه طی کردن و رسیدن از یک نقطه به نقطه دیگر را نشان می‌دهند، و به ما نیز روابطی که می‌توان از طریق آن‌ها واقعیت‌ها و حقایق را پیگیری نمود ارائه می‌کنند.
۵. «نظریه‌ها» در پیش‌بینی، تبیین، تفسیر، ارزیابی و توصیف جهان و مسائل گوناگون آن به ما کمک می‌کنند. آن‌ها روابط علی میان پدیده‌ها و متغیرها را پیش‌بینی کرده و در همین رابطه، زمانی که دو یا چند چیز روی چیزهای بیشتری تأثیر می‌گذارند و یا موجب پدیداری‌شان می‌شوند در نحوه تبیین و ارزیابی دلایل آن‌ها کمک می‌کنند.
۶. «نظریه‌ها» به ما از طریق راه‌های جدید «مفید و سودمند بودن» انجام پژوهش و کشف حقیقت مطالب گسترده‌ای می‌آموزند. آن‌ها نحوه درست اندیشیدن و اصولی پنداشتن شرایط و کاوش واقعیات را نشان می‌دهند.
۷. «نظریه‌ها» به ما از طریق فراهم کردن یک لغت نامه و چارچوب سازمانی کمک می‌کنند تا عقاید ارتباطی‌مان را با دیگران در میان بگذاریم و از این راه آنچه را دیده‌ایم یا فکر می‌کنیم قابل طرح یا بیان است، عنوان کنیم.

۱. بندهایی از این کارکردهای نه‌گانه به قلم مترجم بسط یافته است. - م.

۸. «نظریه‌ها» به ما در نظارت محیط اطرافمان یاری می‌رسانند. آن‌ها مباحثی را مطرح می‌سازند که می‌توانیم به کمک آن‌ها مفاهیم انتزاعی دیگر و رفتارها را «به دست آوریم»، و با ارائه عقاید و پیشنهادهایمان نتایج دست‌کاری شده را «تحت نفوذ خود» درآوریم.
۹. درنهایت، «نظریه‌ها» به ما کمک می‌کنند در باب تجربه‌هایمان به صورت انتقادآمیزتر بیندیشیم. آن‌ها می‌توانند ما را راهنمایی کنند تا قدرت‌ها و محدودیت‌های ساختارهای اجتماعی و الگوهای رفتاری را بهتر درک و دریافت کنیم.

به‌طورکلی، همان‌طور که در کتاب حاضر هم مطالعه خواهید کرد «پروفسور ام‌گریفین» به عنوان یک مؤلف خبره و کارآموده که سال‌های متمادی وقتشان را صرف جمع‌آوری، طبقه‌بندی و تدریس نظریه‌های ارتباطات (انسانی - جمعی)^۱ کرده‌اند به عواملی چون کارکردها، اثرات، قدرت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها، محدودیت‌ها و کاربردهای هر نظریه‌ی ارتباطی به‌جد توجه خاص دارند و حتی در همه‌ی موارد به نقد و بررسی آن‌ها نیز پرداخته‌اند.

چگونه «نظریه‌ها» را ارزیابی کنیم؟

هیچ روش معیاری برای ارزیابی نظریه وجود ندارد. همان‌طور که پیش‌تر شرح دادیم، اجتماعات دانش‌پژوهی متفاوت به روش‌های متفاوتی نظریه‌ها را ارزیابی می‌کنند. به هر حال، این نیز پاسخی راضی‌کننده برای دانشجویان نیست تا محاسبه کنند چطور با نظریه‌های زیادی که در مطالعات خود با آن روبه‌رو هستند، آشنا شوند. زمانی که به یک «نظریه» می‌نگرید، بهتر است درباره‌ی آن پرسش‌های ذیل را برای رسیدن به ارزیابی نسبی^۲ مطرح کنیم (لیتل جان، ۱۹۹۹: ۳۷-۳۵):

تعمیم‌پذیری

تا چه اندازه «نظریه» به ما اجازه می‌دهد نتایج را «تعمیم» دهیم؟ یکی از ویژگی‌های نظریه «عمومی» یا کلی بودن^۳ آن است. به عبارت دیگر، نظریه باید اجازه دهد که فراسوی موارد فردی و در راه رسیدن به امور کلی استدلال کنید. باید بتوانید از نظریه در دامنه‌ای از تجربه‌ها استفاده

نظریه می‌تواند اجازه دهد تا در راه رسیدن به امور کلی استدلال کنید.

1. *Communication Theories (Human-Mass)*

2. *Relative Evaluation*

3. *General*

کنید. از نظر علمی، نظریه آرمانی شامل قوانین پوشش‌دهنده^۱ است که تمامی نمونه‌های رخ داده قطع نظر از زمان و مکان را تبیین می‌کند. در حوزه علوم اجتماعی امروزی، ما اعتقاد زیادی به قوانین پوشش‌دهنده نداریم. زیرا رفتار انسان به شرایط^۲، موقعیت‌ها^۳ و موضع^۴ او بستگی دارد. اما، آیا انسان و عملکردهایش در سیطره موارد مزبور به گونه‌ای قرار می‌گیرند که نتوانیم «نظریه» داشته باشیم؟ برخی پژوهندگان در این مورد پاسخشان مثبت است، ولی تعدادی از آن‌ها بر این عقیده‌اند که نظریه‌پردازی تا حد ممکن و قابل قبول می‌تواند وجود داشته باشد.^۵ نظریه‌ها به‌طور گسترده در حال تغییرند و در زمینه‌های متفاوتی تأثیربرانگیزند. تعدادی از نظریه‌ها به موقعیت کلی افراد و نحوه تعامل‌هایشان محدود می‌شود و برخی دیگر، شرایط و مواضع آن‌ها را در بر می‌گیرند. امیدوارانه آن است که بگوییم یک نظریه کارآمد بیشتر شرایط، موقعیت‌ها و مواضع افراد را پوشش می‌دهد؛ اما در مسائل جزئی‌تر آن‌ها کم‌اثرتر، و ریشه‌های شکل‌گیری زندگی و شخصیت اشخاص را به‌طور دقیق و موşkافانه مورد بررسی و واکاوی قرار نمی‌دهد. به این ترتیب، نظریه‌ای که کارآمد نیست، مسائل محدودتری را پوشش می‌دهد. بسیار جزئی است و بنابراین می‌تواند بی‌مصرف باشد. هنگام برخورد با یک «نظریه» و یا خوانش آن می‌توانید هر نوع تصمیمی را اتخاذ کنید، اما آیا این نظریه به اندازه کافی تعمیم‌بخش خواهد بود تا به درک و تجربه‌هایتان مدد رساند؟!

مناسب بودن

«نظریه» در کدامین قلمروهای زندگی انسان «مفید و مناسب»

است؟

مناسب بودن^۶ ملاک با اهمیتی در ارزیابی «نظریه» است، زیرا توجهتان را به مفروض‌ها و روش‌های نظریه معطوف می‌کند. برای اهداف قطعی، انواع خاص داده‌ها مورد نیاز است، و راه‌های دیگر یا انواع دیگر داده‌ها برای اهداف «به کلی متفاوت» مناسب هستند. برای مثال، اگر باید بدانید

نظریه توجه ما را به مفروض‌ها، روش‌ها و راه‌های گوناگون جلب می‌کند و از بین آن‌ها مناسب‌ترین را برمی‌گزیند.

1. *Covering Laws*

2. *Conditions*

3. *Situations*

4. *Position*

۵. برای نمونه، بر این اصل واقفیم که «نظریه‌ها» تلفیقی از اندیشه‌های انتزاعی، مفاهیم و قضایایی هستند که گاهی ممکن است جدا افتاده از «شواهد عینی» و حتی فاقد مصادیق و «شواهد تجربی» و «بی‌واسطه» هم باشند. - م.

6. *Appropriateness*

افراد چرا و به چه نحو با هم «تفاوت» دارند، این مسئله موجب می‌شود تا افراد متعددی را با صفات و ویژگی‌های گوناگون انتخاب کنید؛ و هر کدام را در طبقه سنی و جنسی قرار دهید و با استفاده از آمار و ارقام ارزیابی کنید. اگر می‌خواهید درباره تجربه خاص یا احساس مظلومیت افراد بدانید، ناگزیر هستید بر نظریه‌های اجتماعی - روان‌شناختی یا در پاره‌ای موارد بر نظریه‌های سیاسی تکیه کنید که البته این رویکرد، نگاه مناسبی نیست. پس، هدف قلمرونگر «نظریه» طرح این پرسش بنیادی است: چگونه می‌خواهم از «نظریه» استفاده کنم و «بهترین نظریه» برای هدف مندی‌ام کدام است؟

آیا «نظریه» مرا برمی‌انگیزاند تا به پرسش‌های «جالب و گیرا»

فکر کنم؟

نظریه‌های خوب^۱ باید توان انجام این کار را داشته باشند. آن‌ها باید تفکر خلاق و حس کنجکاوی ایجاد کنند. آن‌ها باید طرح‌ها و خط‌مشی‌های جالب و گیرا برای انجام پژوهش را پیشنهاد کرده و شما را تشویق به یادگیری بیشتر کنند. بنابراین، وقتی یک «نظریه» را می‌خوانید نه تنها باید پاسخ پرسش‌های خود را بیابید، بلکه پرسش‌هایی را نیز به ذهن وارد کند و موجب انعطاف‌پذیری^۲ نگاهتان در تعقیب پاسخ‌ها و رسیدن به پرسش‌های جدیدتر باشد. نظریه‌های کارآمد در افزایش چنین شرایطی بیشترین تأثیر را در برنامه تکمیلی^۳ پژوهشی خواهند گذاشت.

آیا «نظریه» با تجربه‌های‌ام «سازگاری و هماهنگی» دارد؟

اغلب این پرسش که آیا نظریه حس شهودی^۴ مرا برمی‌انگیزاند؟ موجب این طرز تلقی می‌شود که نظریه مورد انتخاب ما قدرت سازگاری و هماهنگی با تجربه‌هایمان را دارد. از این رو، پرسش کلیدی در بحث حاضر این است: آیا این نظریه آنچه را که از قبل می‌دانستید

جالب و گیرا بودن

نظریه‌های خوب و کارآمد باید تفکر خلاق و حس کنجکاوی را ایجاد کنند و موجب جالب و گسیرا شدن و انعطاف‌پذیری نگاه ما شوند.

سازگاری و هماهنگی

نظریه باید قدرت سازگاری و هماهنگی با تجربه‌های ما را داشته باشد.

1. Good Theories

2. Flexibility

3. Complementary Program

4. Intuitive Sense

تکرار^۱ می‌کند؟ و یا به عبارتی، طبیعی است که واکنشتان در پاسخ این باشد: «تا به حال به این روش فکر نکرده بودم!» - نظریه قابل قبول باید با تجربه‌های شما هماهنگی داشته باشد، و کمک کند تا تجربه‌های اثربخشتان را تبیین کنید و میزان آگاهی‌های خود را افزایش دهید. نظریه‌ای با تجربه‌ها و داشته‌های شما سازگاری دارد که امکان تحریک ذهنی و برانگیختگی فکری را از شما سلب کند. گاهی نظریه انتخابی‌تان با ذهنیت و تجربه‌های شما موافق و هماهنگ و گاهی ناموافق و ناسازگار است، اما باید بپذیریم که هر نظریه در نوع خود می‌تواند دیدگاه‌ها و بینش‌های جدیدی را در اختیارتان قرار دهد و این امر همواره «اثرات متنوعی» را هم ایجاد خواهد کرد.

آیا «نظریه» با امکان روشی «ساده و منطقی» اطلاعات و

دانسته‌های ما را افزایش می‌دهد؟

منطق ایجاز

نظریه نباید بیش از حد ساده‌انگارانه^۲ باشد، یا ساده بودن را القاء کند، اما باید به لحاظ منطقی ایجازبرانگیز^۳ باشد. به عبارت دیگر، نظریه باید سازوکار گروی تبیینی زیاد درباره مجموعه‌عالمانه عقاید و اندیشه‌ها را تقلیل دهد. بیشتر پژوهندگان بر این باورند که تبیین در مورد هر چیز تا اندازه‌ده مرحله بهتر از تبیینی است که در صد مرحله صورت پذیرد. به دیگر معنا، نظریه قدرت زیادی داشته و توانایی آن را دارد که به طور نسبی مجموعه‌ای محدود و کوچک از عقاید و اندیشه‌ها را از طریق منطقی قدرتمند به چارچوب تبیینی مفید و مناسب وارد کند.

نظریه باید به لحاظ منطقی ایجازبرانگیز باشد و موجب تبیین مفید و مناسب شود.

و سرانجام، آیا «نظریه» گشایش‌گر «بهبود و تغییر» است یا خیر؟

آیا می‌توانید مکان‌هایی را ببینید که «نظریه» می‌تواند در آن‌ها تبیین یا تعدیل شود؟ آیا نظریه سکوی پرتاب^۴ به سوی روش‌های فزاینده قدرتمند مشاهده جهان است، یا به لحاظ جزم‌اندیشی بسته و محدودنگر است، و یا آن‌قدر جزئی‌گرا است که شیوه‌های طی مسیر را نشان نداده و هیچ راهکاری را ارائه و توصیه نمی‌کند؟ در واقع، کاربردی‌ترین «نظریه‌ها» بهبودگرا و تغییردهنده هستند و بیشتر اوقات توانمندی برخورد با سطوح

1. Repeat

2. Simplistic

3. Parsimonious

4. Stepping-Stone

مختلف مسائل و مشکلات پژوهشی را دارند. از این رو سعی اغلب پژوهندگان و اندیشمندان بر این نکته استوار است که از کجا، چگونه و با کدامین نظریه آغاز کنند تا در بین راه و طی مسیر دچار مسئله نشوند. به یاد داشته باشیم که هدف بنیادی همه پژوهش‌های اجتماعی و انسانی به خصوص دنیای پرطمطراق رسانه‌ها، مطالعات ارتباطی و ارتباطات انسانی؛ ساخت نظریه‌ها و آزمون آن‌ها در ارتباط با پدیده‌های اطرافشان است. به دیگر سخن، در این فرایند «بهبود و تغییر» نظریه‌ها ترکیبی از عقاید، باورهای انتزاعی، مفاهیم و قضایایی به شمار می‌آیند که از شواهد عینی برآمده‌اند و امکان ایجاد تفسیرهای گوناگون را برای هر پژوهنده واقع‌نگری فراهم می‌آورند.

بهبودبفشی

نظریه‌ها بهبودگرا و تغییردهنده هستند و اغلب توان برخورد با سطوح مختلف مسائل و مشکلات پژوهشی را دارند.

«نظریه» واقعیت است یا سرگرمی: چه، چرا و چگونه از آن سخن بگوییم!

ممکن نیست «نظریه» را با تفریح و سرگرمی ارتباط دهید، اگر به کاوش نظریه به عنوان سفری جالب بنگرید؛ نظریه هم امری واقعی و هم تفریح و سرگرمی است. همه مؤلفان و استادان درس و کتاب‌های نظریه ارتباطات در حین کار و تجربه‌ورزی این حوزه فکری و روشی از دست‌وپنجه نرم کردن با آن‌ها خرسند و خشنودند. این بدان معنا نیست که هر نظریه به طور مجزا این خرسندی و خشنودی را ایجاد کند، ولی اگر به گذشته و بیشتر گفت‌وشنودهای سایر نظریه‌پردازان نگاهی دقیق بیندازید، همین نظر را دارند و پیشرفت نظریه و عمل می‌تواند بسیار رضایت‌بخش و قابل قبول باشد.

از این رو، می‌توانید از تمامی درس‌نامه‌ها و کتاب‌های تخصصی در زمینه «نظریه‌ها» استفاده کنید و به ابعاد چه، چرایی و چگونگی آن‌ها هم در شکل و سرفصل‌بندی‌هایشان و هم نوع و میزان محتوای آن‌ها پاسخ دهید. پس، باید بپذیریم که نظریه‌های صریح و ضمنی، تاریخی، تفسیری، تأویلی، توصیفی، تبیینی و...؛ یا مقایسه نحوه نگریستن و روش‌هایشان نه تنها فعالیتی واقع‌گرایانه که جد و جهدی مسرت‌بخش است. درباره انواع متفاوت ادعاهایی که نظریه‌پردازان مختلف ارائه کرده‌اند،

فوانش‌مرفه‌ای نظریه

نحوه نگریستن و توجه به نظریه‌ها برای آزمون، ارزیابی و سنجش آن‌ها و پرهیز از جهت‌گیری، سوگیری، تحریف و اشتیاق کاذب.

دقیق‌تر بیندیشید. توجه کنید «نظریه‌ها» چگونه ساخته می‌شوند و کمی آرام‌تر تأمل کنید. زمانی که دریافتید نظریه‌ها حاصل نهایی تعامل اجتماعی میان اندیشمندان و صاحب‌نظران وقت است، در باب چند و چون آن و چگونگی شکل‌گیری این تعامل به بحث و تأمل بپردازید. درباره اهمیت پژوهش فکر کنید و اینکه چرا از این «نظریه معین» استفاده کرده‌اید و زمانی که مبحث و مطالبی درباره ارتباطات می‌خوانید به این مهم توجه داشته باشید که این متن مورد نظر چیزی جز رویکرد یا شیوه‌ای از تفکر و نحوه نگریستن نیست! اما می‌تواند به عنوان گامی در تحول یا پیشرفت نظریه باشد. با شباهت‌ها و تفاوت‌های نظریه‌کنار بیایید، از تفاوت‌ها نهراسید و واقعیت‌های موجود در شباهت‌ها را بپذیرید. زمانی که فصل‌های یک کتاب و درس‌نامه‌ای از نظریه‌های ارتباطات را مرور می‌کنید فقط شیفته یک نظریه برجسته و منابع غنی از درک ارتباطی یک موضوع فردی یا به شدت خاص نشوید. در نظر داشته باشید که هر کدام از فصل‌ها ضمن جالب و وحدت بخش بودن، بخشی از طرز تلقی یا نگرش نویسنده یا نویسندگان از اجتماع دانش‌پژوهان ارتباطی است و هر ارتباط پژوهی با آن بنابر نوع بررسی و کشف خود به دریافت شخصی خواهد رسید. این برداشت تناقض فکری و روشی نیست، و تحریف ذهنی^۱ و عینیت‌نگری محض هم تلقی نمی‌شود. در نهایت، از ارزیابی نظریه‌ها^۲ بیاموزید و فراموش نکنید «ارزیابی» به شما امکان می‌دهد که فقط سیاه یا سفید نبینید! بلکه، با شیوه‌های متفاوت تفکر و کاوش نظریه آشنا شوید. مجبور نیستید نظریه درست یا صحیح را به آن دلیل که کاربرد مقطعی دارد انتخاب کنید، اما برای هر نظریه ارزشی را در نظر بگیرید که سزاوار آن است تا از جهت‌گیری یا سوگیری احتمالی‌تان جلوگیری شود.

تکمله: آیا «نظریه‌ها» تحول پیدا می‌کنند؟ چگونه و چرا؟^۳

پژوهندگان حوزه مطالعات و پژوهش‌های اجتماعی و انسانی در پی پاسخ به این دو پرسش اساسی درباره جامعه و مسائل مربوط به آن هستند: نخست آنکه در یک جامعه معین چه می‌گذرد؟ یا بهتر بگوییم: چه تغییرات و دگرگونی‌هایی در «جامعه» در حال روی دادن است؟ و به آن از

1. Mental Distortion

2. Evaluating Theories

۳. این قسمت پایانی از افزوده‌های مترجم به جستار حاضر است و یکی از دلایل اصلی آن پاسخ به همین پرسش بنیادی است که در بیشتر مباحث گفت‌و شنودهای تخصصی نظریه‌پردازی مطرح می‌شود و نگارنده تصمیم گرفت تحت همین عنوان «تکمله» به آن بپردازد. - م.

نگاه توصیفی^۱ یا پژوهش‌هایی از این نوع پاسخ می‌گویند. دوم، چرا فقط در «این جامعه» یا «اجتماع خاص» این تغییرات رخ می‌دهد؟ که با نگاه تبیینی^۲ پاسخش را می‌دهند یا به واکاوی‌هایی از این دست روی می‌آورند. به دیگر معنا، هم به توصیف جامعه و مسائل آن نظر دارند و هم به درک دقیق آن به نحوی که موجب فهم درست چه و چرایی مربوط به آن شوند.

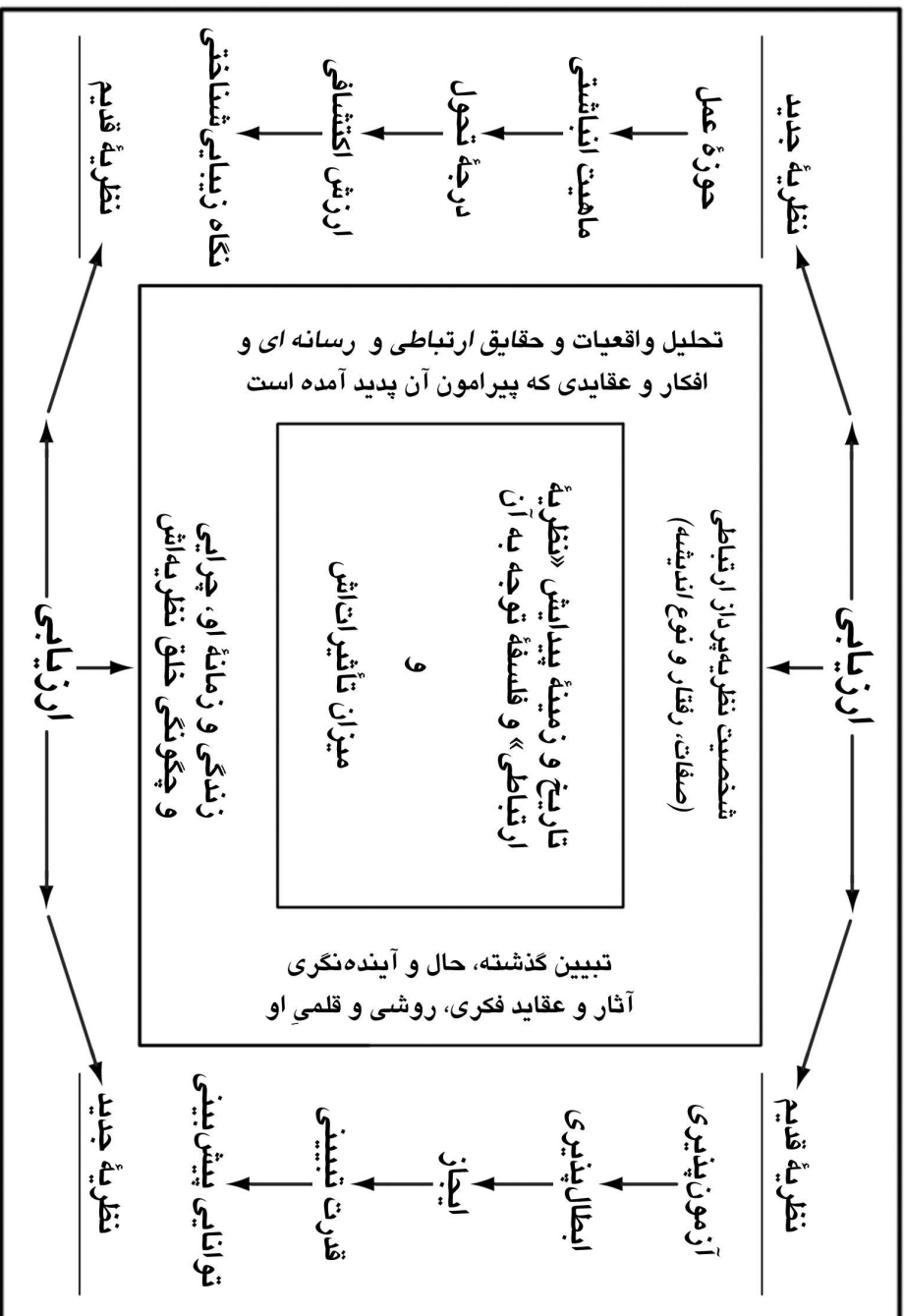
این پرسش‌ها در دنیای مطالعات ارتباطی و رسانه‌ای هم مطرح‌اند به نحوی که گاهی «ارتباط پژوه» به «درون رسانه» وارد می‌شود و از آن جایگاه به «چه و چرایی برنامه‌ها» و محتوای پخش شده آن‌ها توجه می‌کند و گاهی حتی به پیامدها و عواقب «بیرون رسانه» نظر دارد و از آن مرتبه به این روند پرسشی، می‌پردازد. برخی اوقات، ارتباط پژوهان به دنیای ارتباطات انسانی، میان‌فردی، کلامی، غیرکلامی، و یا بلاغی تمرکز می‌کنند و زمانی فقط به یکی از این گستره‌ها و میزان اثراشان نظر می‌افکنند. در واکاوی ریشه‌های تاریخی، پیدایش و تحول چرایی و چگونگی نظریه‌های ارتباطات سه پرسش اصلی مهم به لحاظ ابعاد معرفت‌شناختی^۳ مطرح است:

۱. شرایط، موقعیت و موضع تاریخی که این نظریه ارتباطی را پدید آورده‌اند، چه هستند و چگونه باعث آن شده‌اند؟
۲. چرا این نظریه ارتباطی مطرح شده است و به چه صورت می‌توان به دلایل آن پی برد؟ و
۳. چگونه این نظریه پس از پیدایش، رشد و تحول پیدا کرد و به اجتماع ارتباط پژوهان راه یافت؟

معرفت‌شناسی نظریه

طرح سه پرسش اصلی که نحوه شناخت، پیدایش، تاریخ، فلسفه و توجه به یک نظریه ارتباطی را مشخص می‌کند.

اگر بپذیریم که هدف بیشتر نظریه‌ها - اعم از ارتباطی، رسانه‌ای یا اجتماعی - توصیف، پیش‌بینی، نظارت، تفسیر و تبیین رابطه میان پدیده‌ها است؛ می‌توانیم به سادگی به چگونگی و چرایی تحول و گسترش آن‌ها بپردازیم. در زیر مثال ما به حوزه نظریه‌های ارتباطات محدود می‌شود.

منبع: اقتباس ترکیبی از لیتل جان (۱۹۹۹) و شومیکر، تانکارد و لاسورسا (۱۳۸۷).

می‌دانیم که عده‌ای از صاحب‌نظران ارتباطات بر این باورند که هر نظریه ارتباطی با سه عامل کلیدی ذیل قابل واکاوی است:

الف. تاریخ و زمینه‌های پیدایش نظریه، فلسفه توجه به آن و میزان تأثیرات‌اش؛
ب. تحلیل واقعیات و حقایق ارتباطی، رسانه‌ای و افکار و عقایدی که پیرامون آن پدید آمده‌اند؛

ج. و شناخت عمیق «نظریه‌پرداز»، زندگی و زمانه او، و اینکه چگونه و چرا نظریه‌اش را در این زمینه ارتباطی خلق کرده است؛ و تبیین گذشته، حال و آینده‌نگری کارها، آثار و اندیشه‌های فکری، روشی و قلمی او.

این عوامل به یک معنا منبع اصلی شکل‌گیری یک «نظریه ارتباطی» است و باید بدانیم که طرح هر کدام از آن‌ها به تنهایی قابل بحث نخواهد بود. درواقع، واکاوی و ژرفانگری قدم به قدم هر سه عامل به درک درست پیدایش و تأثیر یک نظریه ارتباطی کمک می‌کند. برخی از ارتباط پژوهان شناخت عمیق «نظریه‌پرداز ارتباطی» مورد نظر را راه اصلی و «زندگی و زمانه او» در قالب چگونگی و چرایی ارائه نظریه‌اش را دریافت افکار و شکل‌گیری عقایدش راه فرعی تلقی می‌کنند. از این رو، بر این باورند که نظریه‌های ارتباطی تحول پیدا می‌کنند، چون نظریه‌پردازان ارتباطی زمینه‌ساز و طراح آن‌ها قلمداد می‌شوند.

در کتاب حاضر، پروفیسور ام‌گریفین به هر سه عامل کلیدی مزبور توجه داشته‌اند و در ضمن، نظریه‌های ارتباطات برگزیده‌ای را که معرفی کرده‌اند در بخش‌های متفاوتی چون ارتباطات میان‌فردی، ارتباطات گروهی و عمومی، ارتباطات جمعی و بافت فرهنگی، طبقه‌بندی کرده‌اند.

در هر حال، باید بپذیریم که «نظریه‌ها» اگر مسیر تکاملی‌شان را درست ببیمایند، بی‌تردید «تحول» پیدا می‌کنند. چگونگی و چرایی درک این تحول بستگی به شرایط، موقعیت و موضع نظریه‌پرداز و میزان تأثیراتی که در جامعه علمی می‌گذارد؛ دارد و همچنین ارزیابی که از شخصیت او، افکار و عقاید، و نظریه‌اش به عمل می‌آید (برای مقایسه‌ای تحلیلی ر.ک. ازکیا و دربان آستانه، ۱۳۸۲؛ و شومیکر، تانکارد و لاسورسا، ۱۳۸۷). در شکل صفحه قبل

واکاوی یک نظریه ارتباطی

توجه عمیق به سه عامل کلیدی که از تاریخ و فلسفه یک نظریه ارتباطی آغاز می‌شود و تا واکاوی تک‌نگارانه زندگی و زمانه یک نظریه‌پرداز ادامه می‌یابد.

می‌توانید روابط عوامل کلیدی مذکور و ویژه کارهای مهم ارزیابی یک نظریه پرداز ارتباطی و نظریه او را به سادگی درک کنید:

تفسیر طرح فوق: همان‌طور که در این شکل مشاهده می‌کنیم هر سه عامل کلیدی در آن جای گرفته و مراحل ده‌گانه ارزیابی یک نظریه ارتباطی هم در آن ملحوظ شده است. بنابراین، ما در اینجا فقط به تصحیح چرایی و چگونگی تحول یک نظریه پرداز ارتباطی و نظریه او می‌پردازیم. **نخستین گام**، آن است که بدانیم تاریخ و زمینه پیدایش «نظریه ارتباطی» مورد نظر ما، فلسفه توجه به آن و میزان تأثیراتش چیست و تا کجا تداوم دارد؟ بسیاری از ارتباط پژوهان در این مرحله به سراغ شخصیت نظریه پرداز^۱ در چارچوب صفات^۲، رفتار و نوع اندیشه‌اش می‌روند. و نیز به زندگی شغلی^۳، زمانه او، چرایی و چگونگی خلق نظریه‌اش بیشتر تمرکز می‌کنند. می‌دانیم که نظریه پرداز ارتباطی مدنظر ما با واقعیات و حقایق ارتباطی و رسانه‌ای به خصوص افکار و عقایدی که در اثر دیدگاه‌ها و محیط پیرامون او پدید آمده‌اند، ارتباط دارد، و همواره از آن‌ها تأثیر می‌پذیرد. از طرفی، تبیین گذشته، حال و آینده‌نگری آثار و عقاید فکری، روشی و قلمی او در ابطال دیدگاه‌های پیشین، کنار گذاشتن نظریه قدیم و پذیرش نظریه جدید و ارزیابی مراحل آن در فرایند این بررسی و واکاوی ادامه دارد و از طرف دیگر، فراموش نکنیم که شخصیت نظریه‌پرداز با گذشته فکری او رابطه داشته، و همچنان دیدگاه‌های کنونی‌اش را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

در گام دوم، ضمن در نظر داشتن این اصل که تمام نظریه‌های ارتباطی در شرایط، موقعیت‌ها و مواضع یکسان و یکنواختی پدید نیامده‌اند. به مرحله‌های ده‌گانه ارزیابی‌ها رو می‌کنیم که در کادر شکل طراحی شده ما در دو طرف جداگانه و به ترتیب قرار گرفته‌اند که عبارتند از: ۱- آزمون‌پذیری^۴، ۲- ابطال‌پذیری^۵، ۳- ایجاز^۶، ۴- قدرت تبیینی^۷، ۵- توانایی پیش‌بینی^۸، ۶- حوزه عمل^۹، ۷- ماهیت انباشتی^{۱۰}، ۸- درجه تحول^{۱۱}، ۹- ارزش اکتشافی^{۱۲} و ۱۰- نگاه زیبایی‌شناختی^{۱۳}.

مراحل ده‌گانه ارزیابی نظریه

معیار ارزیابی نظریه که از آزمون‌پذیری تا نگاه زیبایی‌شناختی به آن تداوم پیدا می‌کند.

1. Theorist Personality	2. Traits	3. Career
4. Testability	5. Falsifiability	6. Parsimony
7. Explanatory Power	8. Predictive Power	9. Scope
10. Cumulative Nature	11. Degree of Development	
12. Heuristic Value	13. Aesthetic Look	

در جدول ذیل ما به ارزیابی نمونه‌ای نظریه پرورش^۱ از جورج گرینر^۲ می‌پردازیم که در فصل ۲۷ کتاب حاضر هم به‌طور کامل معرفی می‌شود؛ تا نشان دهیم تأثیرات مشاهده تلویزیون بر جهان‌بینی و عقاید مخاطبان چه فرازاها و فرودهایی را طی می‌کند (شومیکر و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۰۹):

رتبه	معیار و توصیف ارزیابی
متوسط	۱. آزمون‌پذیری : متغیرهای کلیدی قابل اندازه‌گیری‌اند، اما فرضیه‌های ناظر بر تأثیرات بلندمدت را دشوار می‌توان یافت.
متوسط	۲. ابطال‌پذیری : از آن رو که نتایج فرضیه‌ها را حمایت نمی‌کنند به جای ابطال آن‌ها، منجر به تدوین دوباره‌شان می‌شوند.
بالا	۳. ایجاز : نظریه با یک فرضیه اصلی شروع می‌شود و تجدید نظر در آن موجب افزایش عقاید تشدیدکننده آن می‌شود و تأثیرات به گروه‌های درجه یک و دو تقسیم می‌شوند، اما نظریه هنوز محدود به چند مفهوم و فرضیه است.

۱. نظریه پرورش (*Cultivation Theory*) که با برابر معادل‌های فارسی دیگری نظیر نظریه کاشت، نظریه کشت و کار یا نظریه پروراندن هم مورد مذاقه قرار گرفته و در ادبیات شناخته شده و تخصصی مطالعات ارتباطی در قالب نام‌های ریشه گرفته دیگری مانند «فرضیه پرورش» (*Cultivation Hypothesis*) و «تحلیل کشت و کار» (*Cultivation Analysis*) به اشتها رسیده است؛ و در بین پژوهندگان حوزه‌های روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی و ارتباطات جمعی از مقبولیتی خاص برخوردار شده است به مجموعه تلاش‌های «جورج گرینر» [ارتباط‌پژوه معاصر فقید و مجاری‌تبار متولد ۱۹۱۹ و متوفی ۲۰۰۵] و همکاران وی لری گروس، میچل مورگان و نانسی سینیورلی در باب «تماشای تلویزیون» و موضوع «خشونت در رسانه‌ها» اشارت دارد که در دوره‌های متفاوت زمانی سال‌های ۱۹۶۸ و ۱۹۹۴ به یک «نیم‌رخ خشونت» در نسخه‌های پژوهشی گسترده تبدیل شد. در ابتدا، فرضیه پرورش ادعا می‌کرد که تماشای زیاد تلویزیون در شکل‌دهی به باورها، دیدگاه‌ها، ایدئولوژی‌ها و جهان‌بینی بینندگان نقش اساسی دارد. به دیگر معنا، مخاطبان جدی و پروپاقرص تلویزیون به دلیل خشونت زیادی که از تلویزیون تماشا می‌کنند، دنیا را مکانی خشن، مخوف و هراس‌بار تلقی می‌کنند و این برعکس سایر تماشاگرانی است که به این اندازه به دیدن برنامه‌های تلویزیونی نمی‌نشینند، و از این رو، محیط اطراف خویش را چندان خشن ندیده و آن را طبیعی می‌پندارند. این نظریه از آغاز هدف بنیادی دیگری هم داشت و آن توجه به مسائل فراخشونت رسانه‌ای و تأثیرات گسترده تلویزیون بر زندگی اجتماعی افراد و عقاید و باورهای پنهان‌تر آن‌ها بود. پیام نهایی گرینر در بطن این نظریه آن بود که تلویزیون قدرت آن را دارد که بذر ترس، خشونت و هر نوع بزه رفتاری را در ذهن مخاطبان و تماشاگران سرسختش بپروراند! - م.

پایین	۴. قدرت تبیینی: زمانی که متغیرهای دیگر کنترل شوند، میزان تغییرات حاصل از تماشای تلویزیون به نسبت کاهش می‌یابد. اینکه تأثیرات نظریه پرورش محدود به برنامه‌ها یا گونه خاصی باشد، قدرت این نظریه را می‌کاهد.
پایین	۵. توانایی پیش‌بینی: همبستگی به نسبت پایینی که مشاهده می‌شود، پیش‌بینی دقیق تأثیرات را بر روی بینندگان دشوار می‌سازد.
بالا	۶. حوزه عمل: تأثیرات تماشای تلویزیون را تبیین و قدرت گسترده تلویزیون را تفسیر می‌کند و چگونگی شکل‌گیری ارزش‌ها، باورها و جهان‌بینی افراد را به صورت روان‌شناختی به بحث و چالش می‌کشاند.
متوسط	۷. ماهیت انباشتی: نظریه پرورش یکی از نظریه‌های عمیق و برجسته ارتباطات جمعی است که بیش از سه دهه پژوهش را در بر می‌گیرد. پس از چندین بار بازبینی ماهیت انباشتی آن در توسعه ارتباط پژوهی چشمگیر است.
متوسط	۸. درجه تحول: در باب این نظریه مطالب و مباحث زیادی ارائه شده، اجزا این نظریه رسمیت پیدا کرده‌اند و تأکید بر یافته‌های تجربی پژوهش بیشتر بوده تا بیان خود نظریه. در مجموعه‌ای از فصلنامه‌های ارتباطی طرح شد، ولی به صورت رسمی در کنار هم به زیور طبع آراسته نشد.
بالا	۹. ارزش اکتشافی: نظریه پرورش در مدت بیش از سه دهه است که موجب شکل‌گیری مطالعات تکمیلی بسیار شده و همواره روندهای اکتشافی گوناگونی را پدید آورده است.
پایین	۱۰. نگاه زیبایی‌شناختی: اندیشه اصلی این نظریه به لحاظ صحت، دقت و سادگی‌اش زیبا بود. اضافه شدن مفاهیم بعدی چون جریان‌سازی و تشدید آن را دست‌وپاگیرتر کرد. این نظر که اثرات «پرورش» از نوع خاصی هستند، دامنه نظریه را کاهش داده و آن را عادی‌تر کرد.

ارزیابی توصیفی نظریه پرورش از جورج گرینر در نسخه‌های متفاوت ۱۹۶۸ و ۱۹۹۴. اقتباس از شومیکر، تانکارد و لاسورسا (۲۰۹:۱۳۸۷).

همان‌طور که از جدول بالا و نحوه معیارها، توصیف و رتبه‌های ارائه شده در چارچوب ارزیابی آن برمی‌آید؛ می‌توان اذعان کرد که «نظریه پرورش» در طول سه دهه گذشته یکی از پویاترین و بحث‌انگیزترین عرصه‌های ارتباط‌پژوهی بوده و هنوز هم بسیاری از صاحب‌نظران حوزه رو به تحول آن به فرایند نظری و روش موجود در آن اتکا می‌کنند. در هر حال، در پایان بحث حاضر یا تکمله، پاسخ نگارنده روشن شد و به این واقعیت رسید که نظریه‌ها تحول پیدا می‌کنند. چگونگی و چرایی این تحول مورد تدقیق قرار گرفت اما، باید بپذیریم که

هنوز بسیاری از حوزه‌های رسانه‌شناسی رو به تکوین مانند بوم‌شناسی رسانه‌ها،^۱ سواد رسانه‌ای،^۲ برنامه‌ریزی و مدیریت رسانه‌ها،^۳ روابط رسانه‌ای،^۴ و شرکت‌های رسانه‌ای^۵ به علت فقدان توجه جدی متخصصان به امر نظریه‌سازی عقب مانده‌اند. نویسنده در این بحث تکمله، بر این واقعیت مذکور اذعان دارد و پیشرفت حرفه‌ای آن را منوط به عملیاتی ساختن رویکردهای تفسیری^۶ و چندروشی^۷ از سوی صاحب‌نظران و کارشناسان وقت می‌داند.

امیدوارم که این سخن مترجم که با تأثیر پذیری از اندیشه و قلم «استفن دپلیو. لیتل جان» روح سخن پیدا کرد؛ سرآغاز راهی نو برای رسیدن به تأمل و تعمق بیشتر در این مسیر باشد. در پایان، پس از سپاسگزاری و تقدیر سعی می‌شود تا برخی از ضرورت‌ها، مزیت‌ها و رجحان‌ها، متن، محتوا، تغییرات ویراستی چاپ‌های گذشته، همکاران و مشوقان و سایر موارد، برای خوانندگان خردمند، فاضل و علاقه‌مند تشریح و توصیف شود.

سپاسگزاری و تقدیر

سپاس خداوند متعال را که توفیق ترجمه این اثر علمی کلیدی و ارزشمند و ارائه آن را به جمع صاحب‌نظران و کارشناسان اندیشه و عمل «علم ارتباطات» به مترجم و ناشر محترم به ویژه همه ما عطا فرمود و با وجود دشواری‌های فراوان، مقدمات چاپ آن را به گونه‌ای شایسته و نیکو، فراهم کرد.

خداوند رحمان و رحیم را شاکریم که تفضل و عنایتش شامل حال و کار سایر استادان و دانش‌پژوهان ارتباطی این مرز و بوم شده است تا بتوانند با نگارش، تألیف، تدوین و ترجمه مقالات تخصصی و سایر کتاب‌های مرجع ارتباطی، خدمات‌های ارزنده و والایی به دانشجویان، پژوهندگان و سایر علاقه‌مندان این حوزه علمی ارائه کنند.

بی‌تردید، اگر لطف و محبت خداوند بخشایش‌گر و رزاق و همت ناشر محترم و حمایت‌های بی‌شائبه دوستان گرانقدر نبود؛ امروز این کتاب در اختیار ما قرار نمی‌گرفت. آشنایی خوانندگان گرامی و فاضل حوزه مطالعات ارتباطی با کتاب حاضر با نیت استفاده بهتر از آن، ایجاب می‌کند که ضرورت‌ها، مزیت‌ها و رجحان‌ها، متن، محتوا و ...، کتاب مطرح شوند و سپس شیوه‌هایی برای راهنمایی و آمادگی خوانندگان و مخاطبان آن عرضه

1. *Media Ecology*

2. *Media Literacy*

3. *Planning & Media Management*

4. *Media Relations*

5. *Media Corporations*

6. *Interpretive Approach*

7. *Multimethod*

شود؛ چنان‌که می‌خوانیم توصیه‌ها و رهنمودهای کارآمدی هم در آغاز کتاب تحت عنوان «پیشگفتاری برای مدرسان» از سوی نویسنده محترم ارائه شده که تا حد زیادی مسیر تدقیق و فهم درست کتاب را تسهیل می‌کند. مترجم به سهم خود زحمات و جدّ و جهدهای حرفه‌ای نویسنده کتاب «پروفسور ام‌گریفین» را ارج می‌نهد و چنان‌که از طریق مکاتبه‌های الکترونیکی متعدد با ایشان از درد و رنج نوشتن این اثر آگاه شد؛ وظیفه سنگین سپاس او را برای ترجمه فارسی به خوانندگان عزیز و فرهیخته اعلام می‌دارم. در دومین مکاتبه مترجم با نویسنده محرز شد که در سال‌های گذشته به‌خصوص از ویراست پنجم به بعد ۴ کشور کره، چین، لهستان و مجارستان این کتاب را به زبان ملی‌شان ترجمه کرده‌اند؛ از این‌رو پروفسور گریفین برای دو کشور از این چهار کشور (چین و مجارستان) به دلیل پرداخت حق مالی کپی‌رایت کتاب به انتشارات مک‌گرو هیل از سوی ناشرانشان «مقدمه‌های کوتاهی» نوشته‌اند. زمانی‌که مترجم به دنبال این اقدام برآمد، موانع زیادی پیش روی او گشوده شد که فقط یکی از آن‌ها پرداخت حق کپی‌رایت بود! بنابراین، تصمیم بر آن شد که مقدمه حاضر تحت عنوان «سخن مترجم» جایگزین شود. مترجم امیدوار است که در چاپ‌های بعد بتواند این مقدمه را به مقدمه نویسنده تبدیل کند. البته، طبق نامه‌های رد و بدل‌شده الکترونیکی میان مترجم و نویسنده محترم، ایشان خشنودی و امتنان‌های تقدیری‌شان را به ناشر محترم، اینجانب، به‌خصوص استادان گرامی درس نظریه‌های ارتباطات دانشکده‌ها و دانشگاه‌های ارتباطات و رسانه‌ای ایران اعلام کرده‌اند که ما هم در اینجا وظیفه خودمان می‌دانیم که تشکر و سپاسمان را به ایشان و تمامی همکارانشان در دانشکده ویتون ایلینوی به‌خصوص دکتر گلن اسپارکس و دکتر اندرو لِدبتر خاطر نشان کنیم و توجه عمیق و علاقه‌مندی‌شان به ترجمه فارسی این اثر را ارج می‌نهمیم.

ضروریات، مزیت‌ها و رجحان‌ها

کتاب «نگاه اول به نظریه ارتباطات» نوشته و تألیف پروفسور ام‌گریفین که اکنون ترجمه ویراست هفتم (۲۰۰۹) آن را به زبان فارسی در دست دارید، از آثار مرجع و یکی از مهم‌ترین کتاب‌های درسی حوزه نظریه‌های ارتباطات [انسانی - جمعی] است و نزد بسیاری از صاحب‌نظران، ارتباط‌پژوهان و استادان درس مفاهیم و نظریه‌های ارتباطی که با مفهوم، کاربرد و تأثیرات آن سروکار دارند اثری مشهور، جدی، برجسته و نام‌آشناست. این کتاب در بسیاری از دانشگاه‌های معتبر دنیا تدریس می‌شود و بیشتر دانشکده‌ها، مؤسسه‌های

علمی - آموزشی و فرهنگی، ارتباطی و رسانه‌ای جهان از جمله انجمن‌ها نیز آن را به عنوان یکی از منابع درسی و عالمانه مهم و سازنده معرفی و توصیه کرده‌اند. نویسنده این اثر از استادان بنام و مشهور عرصه‌های تاریخ، نظریه و پژوهش‌های ارتباطی است که پس از سال‌ها همکاری با انجمن ملی ارتباطات یا «ان. سی. ای» از بخش ارتباطات دانشکده ویتون در ایالت ایلینوی آمریکا بازنشسته شدند. ضرورت توجه عمیق به کار و سبک علمی ایشان مبتنی بر دو ویژگی است: نخست، آنکه در کتاب حاضر هر نظریه ارتباطی را با توجه به تمامی سوابق و تأثیرات درونی و بیرونی‌اش به محمل بحث وارد کرده‌اند؛ و دوم اینکه نظریه پرداز مورد نظر را به گفت و شنود نظری و عملی فراخوانده‌اند و تا حد زیادی ایشان را در ارائه دیدگاه‌هایشان به بحث و چالش دعوت کرده‌اند. در ضرورت نام‌گذاری فارسی کتاب قصد مترجم در آغاز این بود که عنوان «نظریه ارتباطات: نگاه اول» بر کتاب گذاشته شود؛ پس از مدتی عنوان «نخستین نگاه به نظریه‌های ارتباطات» مدنظر واقع شد اما، در مکاتبه‌های الکترونیکی متعدد و مشورت تخصصی با پروفیسور گریفین، آشکار شد که مقصود ایشان از واژه «نگاه نخست» همان «نگاه اول» به زبان انگلیسی است که در نام‌گذاری فارسی هم به سادگی قابل درک بوده و مفهوم است؛ ضمن آنکه قصدیت ایشان و تأکیدشان بر این عنوان به نگاه اول خودشان به عنوان مؤلف به نظریه پردازان ارتباطات و نیز به «منابع پایانی» و «پیشنهادی» آخر هر فصل مربوط می‌شود که تحت نام «نگاه دوم» به چشم می‌آیند. از این رو، مترجم عنوان اصلی «نگاه اول به نظریه ارتباطات» را موجه دانست و آن را برای نام نهایی کتاب قطعی کرد.

این کتاب، نخستین بار در سال ۱۹۹۱ با تمرکز بر معرفی بیش از ۲۵ نظریه ارتباطی شناخته شده از طرف انتشارات مک گرو هیل به چاپ رسید، و این حاصل نزدیک به دو دهه پربار از تلاش‌های خستگی ناپذیر و شبانه‌روزی پروفیسور گریفین بود. ویراست دوم این اثر در سال ۱۹۹۴ با افزودن ۴ فصل، ویراست‌های سوم تا دهم به ترتیب در سال‌های ۱۹۹۷، ۲۰۰۰، ۲۰۰۳، ۲۰۰۶، ۲۰۰۹، ۲۰۱۲، ۲۰۱۵ و ۲۰۱۹ میلادی به چاپ رسیدند که در هر کدام یا فصلی اضافه می‌شد و یا کم؛ و این بسته به نوع انتخاب و اهمیت نگاه نویسنده در هر ویراست بود. ویراست هشتم آن در سال ۲۰۱۲ به چاپ رسید که سه فصل جدید اضافه شد و سه فصل قدیمی به بخش «بایگانی نظریه» منتقل شد. ویراست نهم در سال ۲۰۱۵ به چاپ رسید. در همین ویراست هشتم (۲۰۱۲) تعداد فصل‌ها به ۳۶ موضوع از عناوین نظریه‌های ارتباطات رسید که در فصل ۳۷ رگه‌های مشترک نظریه‌های ارتباطات و پس از آن با پیوست‌های سه گانه ای، بی و سی، یادداشت‌های پایانی، اعتبارها و تقدیرها، نمایه‌های عنوان کسان و

موضوعات در چیزی بیش از پانصد صفحه در قطع خشتی مواجه می‌شویم. البته، اذعان داریم که ویراست‌های اصلی که برای محدوده جغرافیایی ایالات متحده به چاپ رسیدند، با ویراست‌های فرعی که برای محدوده‌های خارج از ایالات متحده منتشر شده‌اند، تفاوت چندانی نداشته مگر تغییر برخی از فصل‌ها یا مثال‌ها و شواهدی که نویسنده به رأی شخصی آن‌ها را حذف یا اضافه کرده است.

از جمله مزیت‌ها و رجحان‌های دیگر این اثر، بخش‌های مربوط به گفت‌وگوهای ویدیویی است که بیش از ۱۴ گفت‌وگوشنود جداگانه با نظریه‌پردازان ارتباطات را دربرمی‌گیرد؛ و این شامل فصل‌های ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۸، ۳۱، ۳۲، ۳۵ و فصول ۱۲، ۱۳ و ۳۶ از ویراست‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۹ می‌شود. در «دی‌وی‌دی ۱ و ۲» که به همراه کتاب به عنوان متن کمکی ضمیمه کرده‌ایم، تمام این گفت‌وگوها به علاوه ۵ مورد دیگر که به صورت آنلاین در تارنمای رسمی کتاب زیر نظر پروفیسور گریفین به زبان انگلیسی قابل دانلود است، به نیت ارائه به استادان و دانشجویان ارتباطات به صورت زبان فارسی قابل آموزش و استفاده است و متن گفتاری آن‌ها به قلم مترجم تهیه و برگردان شده است و با مدیریت علمی اینجانب، همکاری و مشارکت گروه دوبله استودیو هونامیک با مدیریت صدابرداری مهندس کامبیز سرداری و سعید میری تولید و ارائه شده است (در مجموع ۱۹ مصاحبه). فقط ۲ نمونه این گفت‌وگوها در اصل این برنامه با متن کتاب مغایرت دارد و در تارنمای اصلی کتاب موجود نیست (کلام آغازین گریفین در آغاز گفت‌وگوها و مصاحبه با پروفیسور باربارا مونتگومری) که دلیل آن تغییرات اصلی در ویراست‌های جدید است. به این ترتیب، مصاحبه اختصاصی با پروفیسور ام گریفین در ۲ قسمت و طرح مقدماتی ماهیت نظریه در علوم اجتماعی و انسانی، و علم ارتباطات با تدریس کوتاه مترجم و معرفی شفاهی چکیده نظریه‌ها که از بخش «الف» ضمیمه کتاب اقتباس شده است را به صورت ترکیبی به سایر گفت‌وگوها، اضافه کرده‌ایم. البته، دانشجویان و ارتباط پژوهان علاقه‌مند می‌توانند با مراجعه به آدرس اینترنتی www.mhhe.com/griffin10 که تارنمای رسمی و آنلاین پروفیسور گریفین و همکاران ایشان است «اصل گفت‌وگوها» را به زبان انگلیسی برای مقایسه با متن فارسی و صداگذاری شده به صورت مستقیم و زنده تماشا کنند.

از دیگر رجحان‌های کتاب می‌توان به ضمیمه «پ» اشاره کرد که عنوان آن «فیلم‌های سینمایی که نظریه‌های ارتباطات را به تصویر می‌کشند» است. این فیلم‌ها، که در ۱۱ مقوله ارتباطی موضوعی چون پیام‌های میان‌فردی، گسترش رابطه، حفظ رابطه، نفوذ، تصمیم‌سازی گروهی، ارتباطات

سازمانی، بلاغت عمومی، رسانه‌ها و فرهنگ، تأثیرات رسانه‌ها، ارتباطات میان‌فرهنگی، و جنسیت و ارتباطات جای گرفته؛ می‌توانند تا حد قابل توجهی مفاهیم، معنا و محتوای «نظریه‌های ارتباطات» را در نماها و فصل‌های مورد تأکید نویسنده نشان دهند. ضمن آنکه در تارنمای رسمی کتاب در بخش فهرست، برخی از نماها یا فصل‌های موجود در فیلم‌ها، با عنوان طبقه‌بندی شده نظریه‌ها با ژرفانگری آشکار و پنهان مورد نظر مؤلف و همکارانش طرح شده است و درک مفهومی نظریه‌های ارتباطات اعم از انسانی و جمعی را بسیار آسان می‌سازد.

متن، محتوا و تغییرات ویراستی چاپ‌های گذشته

محتوا، متن و فصل‌های این کتاب به گونه‌ای تنظیم و تدوین شده است که می‌توان آن را به یقین نوعی درس‌نامه نظریه‌های ارتباطات: تبیینی و تفسیری تلقی کرد؛ چه، مباحث و عنوان‌ها، رویکرد آغازین درک بنیادی بسیاری از سرخط‌های «اصول و مبانی نظریه‌های ارتباطات» را به توصیف و تشریح می‌گذارد. همان‌طور که طرح شد، مترجم پس از چندین مکاتبه‌ای که با نویسنده محترم داشت و با قدر و احترام به نظرها، دیدگاه‌ها و تلاش‌های فردی و گروهی ایشان و همکارانشان برای چاپ کتاب، توانمندی کلام کتاب برای دروس دانشگاهی ذیل را به عنوان یک منبع درسی مرجع و مستقل بسیار مفید و مهم در نظر می‌گیرد (به‌طور خاص اغلب رشته‌های ارتباطات، فرهنگ، مطالعات رسانه‌ای، روزنامه‌نگاری و سایر حوزه‌ها و رشته‌های مرتبط): ۱- درس سه واحدی «تاریخ و نظریه‌های ارتباطات در جهان»؛ ۲- درس دو یا سه واحدی «مفاهیم و نظریه‌های ارتباطات» اعم از انسانی یا جمعی؛ ۳- درس سه واحدی «مبانی پژوهش در حوزه‌های فرهنگ، ارتباطات و رسانه‌ها» و یا سایر واحدهای درسی مشابه...، برخی از این موارد و عنوان‌ها هستند.

در هر حال، کتاب «در هر ویراستی» که مورد بازبینی و مذاقه جدی نویسنده قرار گرفته، تغییرات اساسی دربر نداشته، اما تمایزهای نمونه و مثال، فصلی، محتوایی به شکل موضوعی یا موضوع خاص را شامل شده است.

برای مثال: در ویراست پنجم (۲۰۰۳) در فصل هفتم از بخش دوم یا ارتباطات میان‌فردی به نظریه فریبکاری میان‌فردی^۱ از دیوید بولر^۲ و جودی بورگون^۳ برمی‌خوریم؛ یا در فصل بیست و

1. *Interpersonal Deception Theory*

2. David Buller

3. Judee Burgoon

نهم از بخش چهارم یا ارتباطات جمعی با نظریه توازن رسانه‌ها^۱ از بایرون ریوز^۲ و کلیفورد ناس^۳ مواجه می‌شویم. به این ترتیب، به جز دو نظریه مذکور، دو نظریه دیگر رویکرد نظام‌های اطلاعاتی به سازمان‌ها^۴ از کارل ویک^۵ و مدیریت اضطراب / عدم قطعیت^۶ از ویلیام گادی کانست^۷ در همین ویراست پنجم آمده‌اند که در ویراست‌های ششم و هفتم تکرار نشده‌اند. از این رو، مترجم تصمیم گرفت نه تنها این چهار فصل که سه فصل دیگر از ویراست هشتم (۲۰۱۲) به نام‌های نظریه مدیریت حریم ارتباطی^۸ از سندرا پترونیو^۹؛ نظریه همگرایی نمادین از ارنست بورمن؛ و نظریه استفاده و رضامندی‌ها^{۱۰} از الیهو کاتز^{۱۱} و از ویراست (۲۰۱۵) نظریه سرشت ارتباطی سازمان‌ها از کارل ویک؛ یا ویراست (۲۰۱۹) نظریه چندگانگی رسانه‌ها از کارولین هیثورنث‌ویت؛ و نظریه هم‌فرهنگی از مارک اوربی را به عنوان «پیوست تکمیلی» به انتهای کتاب حاضر، اضافه کند. در واقع، با حفظ امانت و وفاداری در ارائه متن کامل ویراست هفتم (۲۰۰۹) که ۳۶ فصل کامل را تشکیل می‌دهد و در ۲ مجلد جداگانه به طبع رسیده است - ۲۳ فصل اول در یک مجلد و ۱۳ فصل بعد به اضافه پیوست‌ها، واژه‌نامه و سایر موارد در مجلد دوم به چاپ رسیده‌اند - و برای کامل‌تر شدن «فهرست نظریه‌ها» این اقدام صورت پذیرفته است و بدین سان، تعداد نظریه‌های ارتباطات در کتاب حاضر به ۴۱ نظریه متفاوت و متباین می‌رسد. البته، فراموش نکنیم که کتاب حاضر در نوع خود از این نظر یکی از کامل‌ترین کتاب‌های درسی در این زمینه به شمار خواهد آمد. همان‌طور که پیش‌تر هم تقریر شد «دی وی دی آموزشی» که مجموعه ۱۸ گفت‌و شنود صوتی - تصویری گفت‌و شنود با نظریه‌پردازان ارتباطات را تشکیل می‌دهد و مترجم ضمن برگردان متن هر گفت‌وگو، مدیریت آن‌ها را برای فارسی زبان‌ها به صورت دوبله کامل ارائه کرده که ضمیمه کتاب است و برای تمامی خوانندگان به‌ویژه ارتباط پژوهان حرفه‌ای بسیار آموزنده بوده و جای مباحث به شدت تخصصی را ایجاد می‌کند. در بخش خلاصه نظریه‌های ارتباطات که با کلام مترجم ثبت و ضبط شده است، عنوان برخی از فیلم‌های بلند سینمایی برای سهولت و درک و فهم بهتر هر نظریه به همراه نام کارگردان و سال ساخت، ارائه شده است.

-
1. <i>The Media Equation</i>	2. Byron Reeves	3. Clifford Nass
4. <i>Information Systems Approach to Organizations</i>		5. Karl Weick
6. <i>Anxiety/Uncertainty Management Theory</i>		7. William Gudykunst
8. <i>Communication Privacy Management Theory</i>		9. Sandra Petronio
10. <i>Uses and Gratifications</i>		11. Elihu Katz

همکاران و مشوقان

برای چاپ این نوع درس نامه‌های ارتباطی، همیشه همکاران و مشوقان بسیاری سر راه مترجم قرار گرفتند. باید از تشویق‌ها و حمایت‌های کلامی و معنوی آن‌ها تشکر کنم که با توصیه‌ها و پیشنهادهای ارزشمندشان همواره بر غنای این‌گونه کارها افزوده‌اند و موجبات انگیزه و اغلب اوقات دلگرمی مترجم را فراهم آورده‌اند.

از همه همکاران ارجمند در دانشکده علوم اجتماعی، ارتباطات و رسانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی و دانشگاه‌های علوم ارتباطات تهران و سایر نقاط ایران، که نقش‌های تشویقی و ترغیبی والایی در انتشار این نوع آثار و کتاب‌ها داشته‌اند، کمال سپاس و تشکر را دارم. مترجم وظیفه اخلاقی و حرفه‌ای خود می‌داند که بخاطر محبت‌ها و بزرگواری‌های این عزیزان در امر آموزش، رشد و توسعه علم ارتباطات، سپاس و تقدیر از همگی آن‌ها را اقرار کند.

ویراستاری ادبی و نگارش فارسی کتاب را مدیون دقت، زحمت و تلاش‌های «اکرم‌السادات ساکت و علی ملکی»؛ (جلد یکم)؛ «حیدر زندی و امیرعلی امینی» (جلد دوم) هستم. از توصیه‌ها و پیشنهادهای ارزنده آن‌ها در بهینه‌تر شدن محتوای مطالب، بسیار سپاسگزارم و از خداوند منان، توفیق روزافزونشان را در حمایت از انتشار و ترجمه آثار علمی خواستارم.

در هر حال، از همه دانشجویانم طی این سال‌ها، دانش‌پژوهان، استادان و سایر همکاران ارتباط پژوه که از دور و نزدیک، سهم مهمی چه به صورت کلامی و چه به شکل غیرکلامی در پدیداری این‌گونه آثار داشته‌اند، سپاس‌گزاری می‌کنم و همواره قدردانِ منت‌ها و بزرگواری‌هایشان در تمام این فعالیت‌ها هستم و امید آنکه بتوانم همه وفاداری‌هایشان را جبران کنم.

سخن پایانی

در پایان، از تمامی سروران و همکاران دانشگاهی، محققان حوزه علوم ارتباطات، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روزنامه‌نگاری، ارتباطات، تبلیغات، روابط عمومی، مطالعات فرهنگی، دانش‌پژوهان ارتباطی و دانشجویان حوزه‌های فرهنگ و رسانه‌ها و سایر

زمینه‌های وابسته، استدعا دارم که با نگاه تیزبینانه و پیشنهادهای و انتقادهای سازندهٔ خویش در محتوا و متن این اثر، مترجم را از توجه و امعان نظر، بی‌نصیب نگذارند تا در چاپ‌های بعد به وزین‌ترین شکل ممکن، آن‌ها را مورد استفاده قرار دهم. به امید آن لحظه و روزگارانی که بتوانم پاسخ‌گوی محبت‌ها، روشنگری‌ها و تشویق‌های ارزشمند همگی این دوستان و همکاران محترم باشم و همواره قدرشناس بار وظیفه‌ای که بر دوش‌ام در رشد و توسعهٔ حرفه‌ای ادبیات حوزه مطالعات ارتباطی و رسانه‌ای، گذاشته‌اند.

دکتر غلامرضا آذری

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

تهران - زمستان ۱۳۹۸

منابع مقدمه

منابع فارسی

- اختیار، منصور. (۱۳۴۸). *معنی‌شناسی*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ازکیا، مصطفی و علیرضا دربان آستانه. (۱۳۸۲). *روش‌های تحقیق کاربردی*، ج ۱، تهران: انتشارات کیهان.
- راجرز، اورت میچل. (۱۳۸۷). *تاریخ تحلیلی علم ارتباطات*: رویکردی شرح‌حال‌نگارانه، ترجمه غلامرضا آذری، ۲ مجلد، تهران: نشر دانژه.
- ریتزر، جورج. (۱۳۷۷). *نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، ترجمه محسن ثلاثی، چاپ سوم، تهران: انتشارات علمی.
- ریچموند، ویرجینیا پی. و جیمز سی. مک‌کروسکی. (۱۳۸۷). *رفتار غیرکلامی در روابط میان‌فردی*: درس‌نامه ارتباطات غیرکلامی، ترجمه فاطمه سادات موسوی و ژیل‌الله پور، زیر نظر و به ویراستاری: غلامرضا آذری، تهران: نشر دانژه.
- شرام، ویلبر. (۱۳۸۱). *زندگی و اندیشه پیش‌تازان علم ارتباطات*: یک سرگذشت شخصی، ویراستاران: استیون اچ. چافی و اورت ام. راجرز، ترجمه غلامرضا آذری و زهرا آذری، تهران: انتشارات رسا.
- شومیکر، پاملا جی.، تانکارد، جیمز و ویلیام و دومینیک ال. لاسورسا. (۱۳۸۷). *نظریه‌سازی در علوم اجتماعی*، ترجمه محمد عبداللهی، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- شیروانلو، فیروز. (۱۳۵۰). *زبان، تفکر و شناخت در روند تکامل اجتماعی*، تهران: انتشارات توس.
- کارلسون، اولو و سیسیلیا فن فایلیتزن. (۱۳۸۰). *کودکان و خشونت در رسانه‌های جمعی*، ترجمه مهدی شفقتی، تهران: مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه‌ای صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.

کوهن، تامس. (۱۳۶۷). *ساختار انقلاب‌های علمی*، ترجمه احمد آرام، تهران: انتشارات سروش.
هارت، هانو. (۱۳۹۱). *مطالعات انتقادی ارتباطات: جستارهایی در ارتباطات، تاریخ و نظریه در آمریکا*، ترجمه و تحشیه غلامرضا آذری، تهران: انتشارات خجسته.

منابع انگلیسی

- Bernstein, B. (1971). *Class, Codes, and Control: Theoretical Studies toward a Sociology of Language*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Brinberg, D., & Mc Grath, J.E., (1985). *Validity and the Research Process*. Beverly Hills, Ca: Sage Publications.
- Deetz, S.A. (1992). *Democracy in an Age of Corporate Colonization: Developments in Communication and the Politics of Everyday Life*. Albany, New York: SUNY Press.
- Festinger, L. (1957). *A Theory of Cognitive Dissonance*. Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Garden City, NY: Doubleday Press.
- Krippendorff, K. (1993). *Conversation or Intellectual Imperialism in Comparing Communication Theories*. Communication Theory, 3, PP. 252-266.
- Kuhn, T.S. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.
- Littlejohn, S.W. (1999). *Theories of Human Communication* (7th ed). Belmont, CA: Wadsworth Publishing.
- Mehrabian, A. (1972). *Norverbal Communication*. Chicago: Aldine- Atherton Press.
- Pearce, W. B. (1991). *On Comparing Theories: Treating Theories as Commensurate or Incommensurate*. Communication Theory, 2, PP. 159-164.
- Petty, R.E., & Cacioppo, J.T.(1986). *Communication and Persuasion: Central and Peripheral Routes to Attitude Change*. New York: Springer- Verlag.
- Whaley, B.B., & Smater, W. (2007). *Explaining Communication:Contemporary Theories and Exemplars*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

پیشگفتاری برای مدرسان

مدرسانی که با کتاب نگاه اول به نظریه ارتباطات^۱ آشنایی داشته، و رویکرد، سازماندهی، ویژگی‌های آن را درک کرده باشند، ممکن است بخواهند مستقیم به بخش «تغییرات اصلی در ویراست هفتم» رجوع کنند. برای کسانی هم که متن این اثر تازگی دارد، خواندن پیش‌گفتار می‌تواند «شناختی اجمالی» به شما و دانشجویانتان در خصوص محتوای مورد انتظار ارائه دهد.

رویکردی متوازن به انتخاب نظریه. کتاب نگاه اول^۲ برای دانشجویانی به نگارش در آمده که هیچ‌گونه زمینه‌ای در مورد نظریه ارتباطات ندارند. این اثر برای دانشجویان مقطع کارشناسی^۳ پذیرفته شده در دوره‌های مقدماتی، صرف‌نظر از طبقه‌بندی آن‌ها نوشته شده است. روند موجود در این زمینه، مقدمه وسیع و به نسبت اولیه‌ای را در باب «نظریه»^۴ در برنامه‌شان قرار می‌دهد. نگاه اول برای این دانشجویان تازه‌وارد به نگارش در آمده است. با وجود این، اگر یک بخش دانشگاهی به ارائه اولین دوره نظریه در سطح پایین یا بالا بپردازد، این کلاس همواره نخستین نگاه جامع دانشجویان به «نظریه» خواهد بود؛ و نیز این کتاب، نیاز آن‌ها را هر جایی که باشند برآورده خواهد کرد.

هدف این متن، ارائه ۳۲ مورد از نظریه‌های خاص^۵ است که هم جالب توجه و هم قابل فهم باشند. از این رو، زمانی که خوانندگان، مطالعه این کتاب را کامل می‌کنند باید به یک دانش کاری^۶ در مورد نظریه‌ها دست یافته باشند تا قادر شوند گستره وسیعی از پدیده‌های ارتباطی^۷ را تبیین کنند. هدف غایی من، کمک به دانشجویان برای مشاهده رابطه میان مواضع نظری

1. *A First Look at Communication Theory*

2. *A First Look*

3. Undergraduates

4. *Theory*

5. *Specific Theories*

6. Working Knowledge

7. *Communication phenomena*

متفاوت است. فصل پایانی، تلفیق یکپارچه‌ای از نظریه‌ها را عرضه خواهد کرد. اما، پیش از آنکه دانشجویان اقدام به تکمیل و پیشروی عقاید نظری هدایت‌گر در حوزه ما کنند، ضروری است که درک روشنی در مورد چگونگی و ماهیت نظریه‌ها داشته باشند. بخش اعظم کتاب در برگیرنده این ماده خام است.*

با کمک ویراستاران مجله‌ها و سال‌نامه‌ها، و بازخورد صدها تن از استادان نظریه ارتباطات، من دست به انتخاب گستره وسیعی از نظریه‌ها زده‌ام که بتواند تنوع موجود در این رشته علمی^۱ را منعکس سازد. برخی از این نظریه‌ها، نامزدهای مطرح برای ورود به تالار افتخارات نظریه ارتباطات هستند. برای مثال، تحلیل ارسطویی^۲ در زمینه تمنیات منطقی، هیجانی، و اخلاقی همواره به‌عنوان تداوم‌دهنده مجموعه‌ای از برنامه‌های بسیاری از دوره‌های سخنرانی عمومی^۳ محسوب می‌شود. تعامل‌گرایی نمادین مید^۴ برای بسیاری از نظریه‌پردازان تفسیری^۵، که با مقوله‌های رفتاری زبان، اندیشه، خودپنداره^۶ یا تأثیر جامعه بر افراد سروکار دارند، یک نظریه شکل‌دهنده و سازنده به حساب می‌آید. اصول بدیهی دیدگاه تعاملی واترلویک^۷ هم نیز مورد بحث پژوهندگان حوزه میان‌فردی است. هیچ‌یک از دانشجویان ارتباطات و ساطت‌نگر رسانه‌ای نباید از نظریه پرورش‌گرنبر^۸ غافل شوند، چه این نظریه تبیین می‌نماید که چگونه تماشای بیش از حد برنامه‌های تلویزیونی، بذرترس و خوف از یک دنیای پست و هراس‌انگیز را در ذهن (مخاطبان) می‌پروراند. در هر حال، محدود ساختن انتخاب برای طبقه‌بندی نظریه‌های کلاسیک ارتباطات، کوه نظری خواهد بود. برخی از رویکردهای بسیار خلاقانه‌تر این رشته علمی، به روز و جدیدترند. برای مثال، لسللی باکستر^۹ و باربارا مونتگومری^{۱۰} در نظریه جدل‌های رابطه‌ای^{۱۱} دیدگاهی را در مورد تنش‌های ذاتی رایج در روابط شخصی به ما ارائه می‌دهند. دیدگاه جو والترا^{۱۲} در مورد

* به نظر می‌رسد، نویسنده چنان‌که در آغاز بحث هم مشاهده می‌شود: برای انتخاب یک نظریه یا رویکرد متوازن به آن حدودی قابل است که عبور از آن، مبتنی بر «مباحث مقدماتی» و توجه وافر به دیدگاه‌های کاربردی است. - م.

1. <i>Discipline</i>	2. Aristotle Analysis	3. Public Speaking
4. Mead's Symbolic Interactionism		5. Interpretive Theorists
6. <i>Self-concept</i>	7. Watzlawick's Interactional View	
8. Gerbner's Cultivation Theory		
9. Leslie Baxter and Barbara Montgomery		10. Barbara Montgomery
11. Theory of Relational Dialectics		12. Joe Walter

پردازش اطلاعات اجتماعی،^۱ یکی از معدود نظریه‌های به اکمال تکامل یافته در زمینه ارتباطات واسطه‌مند رایانه‌ای^۲ است که طرح‌های اجرایی و پژوهش‌های بسیاری هم درباره آن انجام گرفته است. همچنین، نظریه رمزگان گفتاری^۳ گری فیلیپسن^۴ موجب ارتقاء قوم‌نگاری ارتباطات^۵ از یک روش‌شناسی تا رسیدن به یک نظریه است تا بتوان از آن برای تبیین، پیش‌بینی، و نظارتِ گفتمان درباره گفتمان استفاده کرد.

طرح سازماندهی این کتاب. هر فصل به معرفی یک نظریه ارتباطی جداگانه در حدود ۱۸ تا ۲۴ صفحه می‌پردازد. من به این نظر رسیده‌ام که بسیاری از دانشجویان دوره کارشناسی در مورد این مباحث همچون بسته‌های مجزای اطلاعات می‌اندیشند، از این‌رو، ارائه این مطالب به شکل متمرکز به آن‌ها این فرصت را خواهد داد که در حین مطالعه یک فصل، تمامی افکار و عقاید خود را، حول همان بحث، متمرکز کنند. بدین ترتیب، دانشجویان قادر خواهند بود درک عمیقی از «نظریه‌های مهم» به دست آورند؛ نه اینکه آشنایی پراکنده با مجموعه‌ای درهم‌ریخته از آراء و عقاید مرتبط را کسب نمایند. ترتیب «یک - فصل - یک - نظریه»^۶ همچنین فرصتی در اختیار مدرسان قرار خواهد داد تا برخی از نظریه‌ها را حذف کنند، یا اینکه چینش ارائه مطالب را به نحو دل‌خواه و بدون گسستن ساختار متنی تغییر دهند.

فصل آغازین، با عنوان «آغاز مطالعه شما در نظریه ارتباطات»، تعاریف کارآمد از هر دو مفهوم نظریه و ارتباط^۷ را به دست می‌دهد، و دانشجویان را برای ترتیب قرارگیری فصول و ویژگی‌های درون آن‌ها نیز آماده می‌سازد. فصل دوم، با نام «صحبتی درباره نظریه»، کاری مقدماتی برای درک تفاوت‌های موجود میان نظریه‌های عینی و تفسیری^۸ فراهم می‌کند. فصل سوم، تحت عنوان «وزن بخشی واژگان»، ارائه‌دهنده دو مجموعه از معیارهایی است که برای تعیین یک نظریه تفسیری یا عینی خوب می‌توانند به کار گرفته شوند. من این معیارها را برای نظریه همگرایی نمادین بورمن^۹ اعمال کرده‌ام، چه او عناوین برجسته و دوگانه علمی و بلاغی را توأمان مدنظر قرار داده است. براساس برداشت کلی رابرت تی. کریگ^{۱۰} از

1. Social Information Processing

2. Computer Mediated Communication

3. Speech Codes Theory

4. Gerry Philipson

5. *Ethnography of Communications*

6. *One-Chapter-One-Theory*

7. *Theory and Communication*

8. Objective and Interpretive

9. Bormann's Symbolic Convergence Theory

10. Robert T. Craig

دانشگاه کلورادو،^۱ فصل چهارم، با عنوان «نقشه برداری قلمرو»، به معرفی و تحلیل سنت‌های هفت‌گانه رایج در حوزه نظریه ارتباطات می‌پردازد.

به دنبال این چارچوب تلفیقی، من به معرفی ۳۱ نظریه دیگر در ۳۱ فصل مستقل خواهم پرداخت. هر نظریه، در متن عناوین ارتباطی چون پیام‌های میان‌فردی،^۲ گسترش رابطه،^۳ حفظ رابطه،^۴ نفوذ،^۵ تصمیم‌سازی گروهی،^۶ ارتباطات سازمانی،^۷ بلاغت عمومی،^۸ رسانه‌ها و فرهنگ،^۹ تأثیرات رسانه‌ها،^{۱۰} ارتباطات میان‌فرهنگی،^{۱۱} و جنسیت و ارتباطات^{۱۲} مورد بحث و نظر قرار خواهد گرفت. این بخش‌های متن و زمینه ارتباطی، به‌طور معمول مشتمل بر دو یا سه نظریه هستند. هر بخش دارای یک مقدمه کوتاه است که به طرح مسائل بسیار مهم نظریه‌های ارتباطات مرتبط با آن می‌پردازد، و زمینه را برای ارائه فصول بعدی در آن متن فراهم می‌کند. جای دادن «نظریه‌ها» در گروه‌های مشابه، به دانشجویان کمک می‌کند تا دریابند که این نظریه‌ها در اصل پاسخ به پرسش‌هایی است که آن‌ها تاکنون مطرح می‌کرده‌اند. فصل پایانی، با عنوان «رگه‌های مشترک در نظریه‌های ارتباطات»، ارائه‌دهنده شکل جدیدی از انسجام است که به دانشجویان کمک می‌کند تا نظم و ترتیب پنهان در گویان نظریه ارتباطات را شناسایی کنند، که در غیر این صورت، موارد فوق آشفته و بی‌نظم به نظر خواهند رسید.*

به موجب آنکه هر نظریه و عمل^{۱۳} دارای استلزام‌های ارزشی است، در سراسر کتاب به اختصار به بررسی اصول دوازده‌گانه اخلاق مرتبط با آن می‌پردازم. در راستای تمرکز اصلی این متن، هر «اصل» نیز انگاره محوری یک نظریه اخلاقی خاص است. در سایر رشته‌های علمی ممکن است، این مسائل در دسرافزین را نادیده بگیرند، لیک ارتباطات را به‌مثابه فراگردی^{۱۴} در نظر آورند که مسائلی همچون خیر و شر، صحیح یا غلط، فضیلت یا رذیلت بودن در باب آن، موضوعیت ندارد. این امر در اصل نادیده انگاشتن نگرانی‌های رایج در رشته ما است.

1. University of Colorado	2. Interpersonal Messages	3. Relationship Development
4. Relationship Maintenance		5. Influence
6. Group Decision Making	7. Organizational Communication	
8. Public Rhetoric	9. Media and Culture	10. Media Effects
11. Intercultural Communication		
12. Gender and Communication		
- * مقصود نویسنده از به‌کار بردن اسم «گویان» (Tapestry) همانا استعاره‌ای برای معنای عمیق نظریه‌های ارتباطات و گستره‌های متنوع و زمینه‌های قابل بحثشان است. - م.
13. Theory and practice	14. Process

ویژگی‌های هر فصل. اغلب مردم در قالب تصاویر می‌اندیشند. دانشجویان در صورتی که نتوانند تبیین‌ها و تفسیرهای مربوط به موقعیت‌های عینی و ملموس را به کار ببرند، در فهم و درک یک «نظریه» با دشواری رو به رو خواهند شد. فصول نمونه این اثر، مثال‌ها و موارد گسترده‌ای را به کار می‌گیرند تا «درستی»^۱ مطالب پیشنهادی یک نظریه را نشان دهند. من دانشجویانم را تشویق می‌کنم تا تجسم عقایدشان را، با در نظر گرفتن مواردی نظیر نخستین دیدار با دانشجویان تازه وارد هم‌اتاقی، نشان دادن واکنش در قبال تضاد موجود در یک خانواده دچار مشکل یا تلاش برای تشویق سایر دانشجویان به حمایت از سیاستی بدون اغماض در قبال رانندگی پس از نوشیدن مشروبات الکلی، و مواردی از این دست تمرین کنند. من نیز از فیلم‌های سینمایی چون «مثل بکهام کات دار بکش»؛^۲ «از سیگار کشیدن شما متشکرم»؛^۳ «ارین بروک‌وویچ»؛^۴ «وقتی هری سالی را ملاقات می‌کند»؛^۵ «نامه‌داری»؛^۶ «تیغ‌رو»؛^۷ و همچنین رمان «محبوبه»؛^۸ نوشته تونی ماریسون؛^۹ «سخن‌رانی‌های مارتین لوترینگ»؛^{۱۰} و «مالکوم ایکس»^{۱۱} برای تصویر کردن نظریه‌ها استفاده می‌کنم. مطالعه موردی در هر فصل، پیرو اصول تعلیمی است که تبیین‌کننده شرایطی هستند که دانشجویان هنوز با آن‌ها در قالب عقاید و تصاویر تجربه شده پیشینشان، آشنایی ندارند.

برخی از نظریه‌ها با طرح‌های پژوهشی گسترده‌ای توأم هستند. به‌عنوان مثال، تأثیر نظریه ناهماهنگی شناختی^{۱۲} در کل توسط یافته‌های جالب از آزمایش کلاسیک یک دلار/ بیست دلار فستینگر^{۱۳} تقویت و حمایت شده است. آغاز نظریه رمزگان گفتاری فیلیپس، یک مطالعه قوم‌نگارانه سه ساله در مورد موضوع «معنای مثل یک مرد سخن گفتن چیست؟» در تیمسترویل^{۱۴} بود. پژوهش سازه‌گرایانه دلیا،^{۱۵} همواره وابسته به پرسش‌نامه مقوله نقش کروتک^{۱۶} (سی. آر. سی. کیو) باقی مانده است. درحالی‌که چنین نمونه‌هایی وجود دارند، هر پژوهش را در جزئی‌ترین شکل به‌نحوی توصیف می‌کنم که دانشجویان بتوانند مزایای فراگیری «نظریه» را در مشاهده‌ای نظام‌مند آموخته و به‌خوبی درک کنند. بنابراین،

1. Truth	2. Bend It Like Beckham	3. Thank You for Smoking
4. Erin Brockovich	5. When Harry Met Sally	6. You've Got Mail
7. Blade Runner	8. Beloved	9. Toni Morrison
10. Martin Luther King	11. Malcolm X	
12. Cognitive Dissonance Theory		13. Festinger
14. Teamsterville	15. Delia's Constructivist Research	
16. Crockett's Role Category Questionnaire (CRCQ)		

خوانندگان نگاه اول به حوزه متنوعی از طرح‌های پژوهشی و تحلیل داده‌ها، رهنمون خواهند شد.

دانشجویان در دوره‌های بعدی ارتباطات، در این اثر به نام‌های کسانی چون: باکستر،^۱ برگر،^۲ بورگون،^۳ برک،^۴ دیتز،^۵ فیشر،^۶ جایلز،^۷ کرامری،^۸ پانوفسکی،^۹ پیرس،^{۱۰} فیلیپسن،^{۱۱} تینگ - تومی،^{۱۲} والتر،^{۱۳} وود،^{۱۴} و شمار زیادی عناوین دیگر مواجه خواهند شد. بدین سان، تلاش متمرکزی را به کار خواهیم برد تا بین نظریه و نظریه پرداز^{۱۵} ارتباط برقرار کنیم. با جفت قرار دادن یک نظریه خاص به همراه پدیدآورنده اش، سعی خواهیم کرد به طور هم‌زمان نیز یاد سپاری و احترام به یک صاحب نظر را تقویت و تشویق کنیم.

متن هر فصل با بخش «نقدونظر»^{۱۶} در مورد نظریه همان فصل همراه است. این نشان‌دهنده نگاهی سرسختانه در باب عقایدی است که در پرتو معیارهای عرضه شده برای یک نظریه خوب^{۱۷} مطرح می‌شوند و در فصل سوم ارائه شده است. اغلب چکیده‌ای مختصر از نقاط قوت نظریه آن فصل را مطرح می‌کنم؛ و سپس به سوی نقاط ضعف، پرسش‌های بی‌پاسخ، و خطاهای احتمالی که همواره وجود دارند، رجوع می‌کنم. تلاشم بر این است که واکنشی کلامی دال بر اینکه «این معنی را می‌دهد، ولی من هنوز در شگفتم ...!» در میان دانشجویان برانگیخته شود.

در پایان هر فصل، فهرستی کوتاه از پرسش‌هایی را که به ذهن‌خطور می‌کنند گنجانده‌ام. عنوان آن «پرسش‌هایی برای افزایش تمرکزتان» است، و دانشجویان را تشویق می‌کند تا میان اندیشه‌های مطرح در آن فصل غور و بررسی کنند، همچنین، نظریه آن فصل را در تجربه ارتباطی روزمره‌شان به کار بگیرند. به عنوان بخشی از این ویژگی، واژه‌هایی که به صورت خمیده [ایتالیک] چاپ شده‌اند، اصطلاحات کلیدی در یک نظریه خاص را به دانشجویان یادآور می‌شوند.

در انتهای هر فصل، همچنین فهرست کوتاهی از منابع و خواندنی‌های توصیف شده‌ای

-
1. Baxter	2. Berger	3. Burgoon
4. Burke	5. Deetz	6. Fisher
7. Giles	8. Kramarae	9. Pacanowsky
10. Pearce	11. Philipsen	12. Ting-Toomey
13. Walther	14. Wood	15. <i>Theory and Theorist</i>
16. Critiques	17. Good Theory	

وجود دارند که عنوان آن «نگاه دوم»^۱ است. عناوین بر منابعی دلالت دارند که به دانشجویان علاقه‌مند به یک «نظریه» این امکان را می‌دهند تا بیش از ۲۰ تا ۲۵ صفحه مقدماتی در مورد آن نظریه مطلب بخوانند. بخش بالایی، منابعی هستند که به عنوان نقطه شروع برای مطالعه بیشتر توصیه می‌کنم. دیگر موارد فهرست، نشان‌دهنده منابع و آثاری هستند که برای جست‌وجوی هر یک از مطالب اصلی مطرح شده در هر فصل می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند. قالب طراحی شده با هدف تشویق عملی و راهنمایی مطالعه بعدی ارائه می‌شود، بی‌آنکه این نوآموزان را درگیر نقل قول‌های متعدد کند. منابع نقل و قول‌های مستقیم و غیرمستقیم دلالت‌کننده به عنوان شاهد در «یادداشت‌های پایانی» آورده شده است.

بر این باورم که استادان و دانشجویان به یک میزان از کاریکاتورهای^۲ که برای این کتاب برگزیده‌ام، لذت خواهند برد، اما کارکرد اصلیشان، نشان دادن نکات حائز اهمیت در متن است. همچون ویراست‌های دیگر، من متعهد به استفاده از کارهای «کلون و هابز»^۳ «فارساید»^۴ «دیلبرت»^۵ «کتی»^۶ «زیتس»^۷ و آثار هنری کیفی به چاپ رسیده در صفحات نیویورکر و پانچ^۸ بوده‌ام. کارتون‌گرایان باهوش، پیام‌آوران روزگاران نوین‌اند - طنز و شوخ‌طبعی‌شان، قادر است از میان موانع ذهنی یا دفاعیان نگرشی عبور کند، گفتمان تعلیمی توانایی نفوذ در آن‌ها را ندارد، و بدین سان می‌توانند در خدمت فرایند آموزشی قرار گیرند. در انتهای سیزده فصل کتاب، می‌توانید عکس‌هایی از نظریه‌پردازانی را ببیند که در تصاویر ویدیویی ظاهر شده‌اند و عنوان آن‌ها «گفت‌وشنودهایی با نظریه‌پردازان ارتباطات»^۹ است. متنی که در کنار هر تصویر ارائه شده، پیش‌زمینه‌ای از اظهارنظرهای جذاب است که نظریه‌پردازان مطرح کرده‌اند، تا دانشجویان آن مصاحبه را با دارا بودن هدف ذهنی خاصی مشاهده نمایند.*

در حالی که، هیچ مؤلفی سبک کارش را سنگین یا ساده و کسل‌کننده محسوب نمی‌کند،

1. <i>A Second Look</i>	2. Cartoons	3. <i>Calvin and Hobbes</i>
4. <i>The Far Side</i>	5. Dilbert	6. Cathy
7. Zits	8. <i>The New Yorker and Punch</i>	
9. <i>Conversations With Communication Theorists</i>		

* مترجم متن هر گفت‌وشنود را - که در اصل ۱۸ مصاحبه تصویری جداگانه را بین نویسنده کتاب و نظریه‌پردازان ارتباطی نشان می‌دهد - به فارسی برگردانده، و به صورت دوزبانه و به شکل یک متن جداگانه و یک سی‌دی آموزشی ضمیمه چاپ فارسی آن کرده است، تا نمونه‌ای درخور توجه برای پژوهندگان فارسی زبان «علم ارتباطات» به خصوص علاقه‌مندان به حوزه «نظریه‌های ارتباطات» [انسانی - جمعی] باشد. - م.

معتقدم که نظریه‌های ارتباطات را به صورتی واضح و جالب توجه مطرح ساخته‌ام. دقت^۱ به تنهایی بیانگر برقراری ارتباط نیست!

سعی کرده‌ام به واژگان مورد استفاده هر «نظریه پرداز» وفادار بمانم تا دانشجویان هر «نظریه» را با اصطلاحات خاص مؤلف آن به ذهن بسپارند؛ لیک در عین حال، زبان فنی را به واژگانی آشنا و متعارف برگردانده‌ام. دانشجویان و منتقدان، خوانایی و جذابیت را به عنوان نقاط قوت خاص این متن بر شمرده‌اند. شما را تشویق می‌کنم تا یک فصل را که به یک نظریه دسوار از دید شما می‌پردازد، به عنوان نمونه، برگزینید، و به این ترتیب بتوانید خودتان به تصمیم‌گیری بپردازید.

اگر این کتاب برای شما تازگی دارد، ویژگی دیگری هم هست که باید آن را بدانید: در تارنمای www.afirstlook.com چندین امکان کمک آموزشی طراحی شده که مدرسان را قادر می‌سازد مطالعه نظریه را برای دانشجویان به شکلی جذاب در آورند. این امکانات شامل اطلاعاتی درباره تکه فیلم‌های سینمایی^۲ ارائه شده برای تصویر کردن نظریه‌های خاص، و مدخل‌های مربوط به وقایع‌نگاری کاربردی دانشجو است، که نشان می‌دهد کورت لوین^۳ حق داشت بگوید: هیچ چیز به اندازه یک نظریه خوب عملی نیست؛^۴ و حتی یک مقایسه میان تمامی متون مهم نظریه ارتباطات وجود ندارد تا بتوان دید که چه نظریه‌ای در چه کتابی مطرح شده است! بسیاری از شما، در این تارنمای از وجود یک بایگانی نظریه^۵ که در برگزیده بیست فصل کامل از ویراست‌های قبلی است، خرسند خواهید شد. از این رو، قادر خواهید بود یکی از نظریه‌های دلخواهتان را حتی اگر در ویرایش حاضر (۲۰۰۹) مطرح نشده باشد، پیدا کنید. به هر حال، تا کنون، عامه‌پسندترین منبع، تارنمای مذکور بوده که راهنمای مدرسان سطح جهانی است و توسط امیلی لینگان^۶ و گلین مک‌لیش^۷ فراهم آمده است؛ و بیشترین مراجعه‌ها از میان ۴۰ هزار مراجعه ماهانه را در برمی‌گیرد. بسیاری از مراجعان تارنمای دانشجویانی هستند که استادانشان آن‌ها را ترغیب و تشویق کرده‌اند که به منابعی که آن‌ها برای نخستین بار کشف کرده، سری بزنند. این منابع، تمام موارد استثنای بخش «پرسش‌های امتحانی»^۸ را در دسترس قرار می‌دهند.

تغییرات اصلی در ویراست هفتم. اندازه حجیم و مرتب شده صفحات کتاب، واضح‌ترین

1. Accuracy

2. *Movie Clips*

3. Kurt Lewin

4. *There's Nothing as Practical as a Good Theory*5. *Theory Archive*

6. Emily Langan

7. Glen McClish

8. Exam Questions

تفاوتی است که نسبت به ویراست‌های قبلی ایجاد شده است. این تغییر، بدان جهت بوده که فضای کافی برای ارائه تعاریف کلیدی در حاشیه صفحه‌ها فراهم شود. این خواسته دانشجویان بود. و درعین حال، از نظر وسعت و عمق پوشش هر نظریه نیز تا حد امکان اطمینان حاصل شود. این دل مشغولی مدرسان است. افزایش اندازه حاشیه‌ها، راه‌حلی است که به موفقیت قطعی آموزش می‌انجامد.

در این ویراست، دو نظریه جدید را به نظریه‌های موجود افزوده‌ام. نخست، نظریه تطابق ارتباطی^۱ از هوارد جایلز،^۲ که یک نظریه جا افتاده در ارتباطات میان‌فرهنگی و میان‌گروهی است؛ و اکنون فصل پیش‌گام در بخش ارتباطات میان‌فرهنگی کتاب حاضر است. و نظریه دیگر، با عنوان بوم‌شناسی رسانه‌ها^۳ که فصل به‌دقت بازنگری شده‌ای است و به معرفی دوباره اندیشه‌های مارشال مک‌لوهان^۴ می‌پردازد. این نظریه، پیش‌تر با عنوان جبرگرایی فناورانه^۵ لقب گرفته بود. عنوانی که منتقدان و مخالفان مک‌لوهان از آن استفاده می‌کنند. لیک، نام جدید آن نشان‌دهنده تغییری متفاوت در کانون توجه این فصل است. اگرچه، نسخه قدیمی همچنان به صورت «آنلاین»^۶ طی سه سال گذشته در دسترس بوده است، و تعداد کمی از دانشجویان به مطالعه آن پرداخته‌اند. در پاسخ به درخواست شمار زیادی از مدرسان، موجب خرسندی بنده است که توصیف کاربرپسندی از اندیشه‌های مک‌لوهان را در بخش رسانه‌ها و فرهنگ این کتاب ارائه می‌کنم.

به‌نظرم، تغییر بسیار مهم دیگری که به اندازه دو افزوده فوق از اهمیت برخوردار است، آن است که در این ویراست، ادغام و یکپارچگی نظری^۷ گسترده‌تر شده است. دو فصل «پایانی کتاب» را هم اضافه کرده‌ام که به بررسی مسائل فرانظریه‌ای^۸ می‌پردازند. در ابتدای کتاب، دانشجویان را به موضوعاتی مثل چیستی نظریه، راهنمایی می‌کنم و به آن‌ها نشان می‌دهم که چگونه ذهنشان را متوجه مفهوم ارتباطات کنند. از آنجا که این متن، به‌واقع «نگاه اول» را به نظریه‌های مورد استفاده در رشته ارتباطات عرضه می‌دارد، فکر می‌کنم دیگر منصفانه نیست که فرض کنیم، دانشجویان با علم اینکه نظریه چیست یا چه می‌کند؟ پا به کلاس‌های ارتباطات می‌گذارند! همچنین گمان نمی‌کنم که آن‌ها پیش از این، بسیار در مورد مسئله غامضی همچون این پرسش که ارتباط چه هست یا چه نیست؟

1. *Communication Accommodation Theory*

2. Howard Giles

3. *Media Ecology*4. *Marshall McLuhan*5. *Technological Determinism*

6. Online

7. Theoretical Integration

8. *Metatheoretical Issues*

به کرات اندیشیده باشند. فصل یکم، با عنوان «آغاز مطالعه شما در نظریه ارتباطات» شروع این فرایند است.

در فصل نهایی و جدید کتاب، رویکردی به اكمال متفاوت در قبال شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود میان نظریه‌ها اتخاذ کرده‌ام، و بر مبنای اصول ده‌گانه ارتباطی که در مورد نظریه‌های چندگانه ساری و جاری‌اند، به شناسایی و معرفی پرداخته‌ام. این اصول، زمینه‌های ارتباطی را در هم می‌آمیزند. تمایز عینی - تفسیری، و سنت‌های موجود در نظریه ارتباطات نیز چنین وضعی دارند - راه‌هایی که دانشجویان، نظریه‌های مطرح در سراسر کتاب را طبقه‌بندی می‌کنند. من به این اصول عنوان رگه‌های مشترک یا پیوند^۱ اطلاق می‌کنم، چراکه هر رگه‌ای از آن مرتبط‌کننده نظریه‌هایی است که در صورت نبود این «رگه‌ها» ممکن است نامربوط به هم به نظر آیند. خوشبختانه، بررسی و مرور در مورد این رگه‌های پیوندی مشترک، به دانشجویان در فهم بهتر شبکه کل‌نگر^۲ نظریه‌هایی که در حین دوره‌شان آن‌ها را مطالعه کرده‌اند، بسیار کمک خواهد کرد، و همچنین، به عنوان یک بازنگری جامع برای آن‌ها قبل از آزمون نهایی مفید واقع خواهد شد.^۳

با نگاهی گذرا به تصویر ۳۶-۱، در فصل ۳۶ جهت حصول به پیش‌مروری از این طرح یکپارچه، دست می‌یابید.

فصول دوم و سوم، با عناوین «صحتی درباره نظریه» و «وزن بخشی وارگان» تداوم‌گر برقراری تمایز میان نظریه‌های عینی و تفسیری است؛ و نشان می‌دهند که چگونه باید آن‌ها را ارزیابی کرد، اما با مثال‌های جدیدتر. در این ویراست، گلن اسپارکس^۴ و مارتی مدهرست^۵ به تحلیل آگهی تجاری فکاهی^۶ که در آن ستاره فوتبال «پیتون مینگ»^۷ نقش یک طرفدار متعصب را بازی می‌کند، می‌پردازند. در پایان فصل دوم، نه تنها به توصیف یک مقیاس عینی - تفسیری می‌پردازم، بلکه، به طرح نموداری هم پرداخته‌ام که جایگاه هر «نظریه» در این کتاب را طبقه‌بندی می‌کند؛ و به صورت پیوستار^۸ نشان داده می‌شود و در عوض انتظار ما تا پایان کتاب را برطرف می‌سازد. هر فصل، با نظریه‌ای به نمایش بخش متناسبی از «نمودار» می‌پردازد تا دانشجویان را به جایگاه فرانظریه‌ای آن رهنمون کند. من از نظریه همگرایی نمادین

1. *Threads*2. *Whole Matrix*

۳. یادآوری می‌شود که گروه آموزشی همکاران این کتاب، از طریق آزمون‌های چهارگزینه‌ای روی تارنمایی که در هر ویراست به روز می‌شود، امکان این بازنگری جامع را چندجانبه و همگانی کرده‌اند. - م.

4. Glenn Sparks

5. Marty Medhurst

6. Humorous

7. Peyton Manning

8. Continuum

ارنست بورمن برای نشان دادن چگونگی کاربرد معیار علمی یا تفسیری در ارزیابی یک نظریه استفاده کرده‌ام. لیک، درعین حال، مثالی جامع از مضامین و زنجیره‌های خیال‌پردازی را که یک استاد ارتباطات، آن‌ها را در بین مشتریان عادی یک فروشگاه سیگار و در مورد مقاومتشان در قبال فشارهای ضد استعمال سیگار ابراز کرده، و از افراد خارج از گروه ثبت و ضبط نموده است، افزوده‌ام. بر این باورم که مطالعه قوم‌نگارانه^۱ نظریه همگرایی نمادین بورمن را برای خوانندگان زنده و مسجل می‌کند.

تقدیر و قدردانی. بسیار خوش‌وقتم که از تدبیر و راهنمایی سخاوتمندانه بسیاری از پژوهندگان و صاحبان اندیشه، که سرمایه فکریشان در هر صفحه‌ای از این کتاب نمایان است، سپاسگزاری‌ام را ابراز کنم. برخی از آن‌ها عبارت‌اند از: ران آدلر،^۲ از دانشکده شهری سانتا باربارا؛ جیم اندرسون،^۳ از دانشگاه یوتا؛ اد آپل،^۴ از دانشگاه تمپل؛ جودی بورگون^۵ از دانشگاه آریزونا؛ برنت برلسون،^۶ از دانشگاه پوردو؛ تینا کارول،^۷ از دانشگاه صنعتی ایالتی کالیفرنیا در پومونا؛ کن چیس^۸ از دانشکده ویتون؛ کلیف کریستیانز^۹ از دانشگاه ایلینوی؛ لین کوپر^{۱۰} از دانشکده ویتون؛ باب کریگ^{۱۱} از دانشکده کلورادو؛ توماس دانکن سون^{۱۲} از دانشگاه ایلینوی؛ تام فیلی،^{۱۳} از سانی بوفالو؛ لری فری، از دانشگاه کلورادو؛ جان گرین،^{۱۴} از دانشگاه پوردو؛ جان دبلیو. هاوئرد سوم،^{۱۵} از دانشگاه کارولینای شرقی؛ درک لین،^{۱۶} از دانشگاه کنتاکی؛ اندرو لِد بتر^{۱۷} از دانشگاه اوهایو؛ دبلیو. بارنت پیرس^{۱۸} از مؤسسه کارشناسی فیلدینگ؛ کریس پیپر،^{۱۹} از مرکز اولویت‌های سیاستگذاری عمومی در آستین؛ لائورا پری وایدرا^{۲۰} از دانشگاه کارولینای شرقی؛ راس پراکتر،^{۲۱} از دانشگاه کنتاکی شمالی؛ لیندا پوتنام،^{۲۲} از دانشگاه ای و ایم تگزاس؛ آرت رامرز،^{۲۳} از دانشگاه ایالتی اوهایو؛ آنتونی روبرتو،^{۲۴} از دانشگاه ایالتی اوهایو؛ کوئنتین شولتز،^{۲۵} از دانشکده کلورین؛ لینی شِدلِسکی،^{۲۶}

-
1. Ethnographic Study	2. Ron Adler	3. Jim Anderson
4. Ed Appel	5. Judy Burgoon	6. Brant Burlleson
7. Tina Carroll	8. Ken Chase	9. Cliff Christians
10. Lynn Cooper	11. Bob Craige	12. Thomas Duncanson
13. Tom Feeley	14. John Greene	15. John W. Howard III
16. Derek Lane	17. Andrew Ledbetter	18. Barnett Pearce
19. Chris Peiper	20. Laura Privera	21. Russ Proctor
22. Linda Putnam	23. Art Ramirez	24. Anthony Roberto
25. Quentin Schultz	26. Lenny Shedletsky	

از دانشگاه ماین جنوبی؛ نیکول استیگر والد،^۱ از دانشگاه ایالتی اوهایو، اسکات تارکوت،^۲ از دانشگاه و سلین ایندیانا؛ استیو ویس،^۳ از دانشگاه کنتاکی شمالی؛ رابرت وودز، جی آر،^۴ از دانشگاه اسپرینگ آربور. بدون مساعدت این افراد، کتاب حاضر موجودیت پیدا نمی‌کرد. همچنین از تمایل و همیاری بسیاری از نظریه‌پردازانی که در کتاب نامشان آمده، سپاسگزارم، چه آن‌ها، در مبادلات پست الکترونیکی، مکالمه‌های تلفنی، و مباحث رودررو^۵ جهت به روز رسانی فصول کتاب، دقت‌بخشی و جالب‌نمایی آن مشارکت داشتند و کمک‌های فراوانی کردند. به هیچ‌وجه انتظار چنین مشارکتی را از جانب آن‌ها نداشتم.

روابط من نیز با کارشناسان انتشارات مک‌گرو هیل بسیار رضایت‌بخش بود. از فیلیپ بوچر،^۶ فرانک مورتیمر^۷ (ناشر)؛ کتی استیونس^۸ (ویراستار و حامی مالی)؛ اشلی بیدل^۹ (مدیر طراحی)؛ لِسلی لادو^{۱۰} (هماهنگ‌کننده تولید)؛ و مریل پیترسون^{۱۱} (مدیر طرح و خوددارترین عضو تولیدات این شبکه کاری) بسیار متشکرم. و به طور خاص، از ویراستار پیش‌گام جنی کاتساروس^{۱۲} که شخص مورد رجوع برای چهار ویراست پیشین بوده است نیز سپاسگزارم. سه پیمانکار خارج از مؤسسه انتشاراتی فوق، همکاری بسیار خوبی داشتند: جن مایر،^{۱۳} هنرمند حوزه تجاری رایانه، و کسی که در عرض ۲۴ ساعت، تصاویر مورد نظرم را خلق کرد و مورد بازنگری قرار داد؛ جودی برودی،^{۱۴} که با دستیابی ناممکن از طریق لذت بخش ساختن فرایند دسترسی‌های گسترده و نامحدود، مراحل کار را ممکن می‌کرد؛ و روبین تِلِفَسَن،^{۱۵} که دستیار پژوهش دانشجویی در ویراست چهارم این کتاب بود، و با شور و شوق بسیار، موافقت کرد که متن کتاب را هنگامی که نیازمند فردی آشنا با این محتوا بودم و احتیاج به شخصی که به طور هماهنگ با من کار کند و در ضمن، مورد اعتماد هم باشد، مرور کند. سایر مؤلفان، زمانی که می‌شنیدند من از خوش اقبالی همکاری با این نه نفر بهره‌مند شده‌ام، به من غبطه می‌خوردند.

سه شخص دیگر در پیدایش این کتاب به نحوی مشارکت دارند، که همکاری‌شان فراسوی

-
1. Nicole Steigerwald	2. Scott Turcott	3. Steve Weiss
4. Robert Woods, Jr.	5. <i>Face to Face Discussions</i>	
6. Philip Butcher	7. Frank Mortimer	8. Katie Stevens
9. Ashley Bedell	10. Leslie LaDow	11. Merrill Peterson
12. Jennie Katsaros	13. Jenn Meyer	14. Judy Brody
15. Robyn Tellefsen		

انتظار هر نویسنده‌ای است. امیلی لنگان،^۱ همکار فعلی و دانشجوی پیشین من در دانشکده ویتون؛^۲ و گلن مک‌کلیش^۳ در دانشگاه ایالتی سن دیه‌گو،^۴ که بخش راهنمای مدرسان^۵ را برای کتاب نوشته‌اند، و اکنون از سوی سایرین به‌عنوان معیاری طلایی^۶ در حوزه کاری‌مان شناخته می‌شود. مدرسان این اثر به من می‌گویند، پس از خواندن راهنمای گلن و بینش‌های امیلی در مورد یک «نظریه» و کاربست‌های برتر در باب چگونگی کمک به دانشجویان در گرفتن مطالب و فهم کامل آن، اکنون با اعتماد کامل به کلاس درس نظریه ارتباطات قدم می‌گذارند. عقاید آن‌ها نیز با تمامی نوشته‌هایم در سراسر کتاب در هم تنیده شده است. دستیار پژوهشی‌ام در این ویراست، کوین شیهن^۷ است، او دانشجوی افتخاری رشته ارتباطات است و یک نابغه رایانه، که فعالیتش در مورد این طرح را از سال آخر تحصیل در دانشکده ویتون آغاز کرد و سپس متعهدانه به مدت یک سال پس از دانش‌آموختگی به کارهایش در این عرصه ادامه داد و به من کمک‌های شایانی کرد. کار مهم او، وظیفه توان‌فرسا و سنگین تهیه «نمایه» برای کتاب بود. تخصص کوین، از خود گذشتگی، پیشنهادها، و حسن همکاری توأم با خوش‌رویی‌اش، بسیار جای قدردانی و تشکر دارد.

سرانجام، حق‌شناسانه از تشویق‌ها، درک و تفاهم، و حمایت عاشقانه همسرم جین^۸ نیز سپاسگزارم – نه فقط در مورد این طرح، بلکه، به‌خاطر تمامی چهل و هشت سال پیوند مشترکمان. عشق او، حسن‌بزله‌گویی، و شور و هیجانش برای خلق هنر و اجرای موسیقی فاخر، ورود و حضور مرا به این طرح ممکن ساخت.

ام. گریفین

ایلینوی، دانشکده ویتون

سپتامبر ۲۰۰۹

1. Emily Langan

2. Wheaton College

3. Glen McClash

4. San Diego State University

5. Instructors Manual

6. Gold Standard

7. Kevin Sheehan

8. Jean